S VARDOS

...ikāņu janvāŗa mēnesī ...r lidmašīnām izlidoja ... Tai pašā laikā 16.800 ...s no ASV ar kuģiem. ...cina, ka aviācija aiz... sacenšas ar kuģnie...

...oslavijas ordeni šinis ...s žīdu palīdzības or... ...prezidents Frederiks ... zīme viņam piešķirta ... darbu jugoslavu bēr...

...ministru valdība nekā ...zudušajiem ASV pil... Noelu un Hermani ...ā notā Čechoslovāki... ...ministrija paziņojusi ...nim Bridžam: „Ne...ūpīgu izziņu, mums ...taidrot, kur atrodas ...rīlds pag. gadā maijā ...rgā. Viņa sieva au... ...s Prāgā, lai sagaidītu ... brāli Hermani, ku... atlidot no Varšavas. ...dijās veltīga. Pēc trīs ...dām pazuda arī Herta

...ietināta 34 gadus ve... ...hercogiene. Par mo... ...ropagandu un pret ...u viņa jau vairākkārt ...nā.

...gadiem britu Reinas ...āvēlnieks samazinājis ...n vācu ģenerālfeld... ...nam fon Manšteinam. ...gadu vietā viņam būs ...mā 12 gadi.

...irmaiņas pag. nedēļas ...s Ungārijas kabinetā. ...lts finanču ministrs (komūnists) un izglī... ...sīkzemnieku partijas ...Ostutajs. Viņu vietā ...komūnisti. Izglītības ...n pakļauta arī bažnī... Ungārijas vēsturē va...

...a Stromboli ar Ingrī... galvenajā lomā jau ...s ASV 320 kinoteāt... ...23 milj. dolaru. Fil... ...ap 900.000 dol.

...urpmāk varēs ... starptautiskās ...ferencēs

— Savienoto *valstu* ...aspēka *virspavēlnieks* ...a Mekartūrs paskaid... ...a turpmāk varēs pie... ...ka rakstura starptau... ...cēs, kā arī parakstīt ...avencijas, ziņo BBC. ...artūrs tālāk izteicās, ...mu viņš saņēmis no ...esot laimīgs, ka va... ...apāņu valdībai. BBC ...ktors, komentējot šo ...ciju, paskaidro, ka ...onas lēmums nozīmē ... ar Japānu. Šī poli... ...a radīšanai vislielā... ...dēvējami ģenerālim ...s vēlas padarīt Ja... ... aizsardzības bastio... ...tu komūnistu tālāku ... Informētas aprin... ...sakās, ka ASV par ...atzīšanu ar Japānu ...as Lielbritāniju.

...ris jaunu ...s blokādi

...). — Newsweek 22. ... Vašingtonas infor... ...pārliecības esot sa... ...rievu ofensīva Ber... ...stība paredzēta jau ... satiksmes grūtību ...nerikāņu plāni tādēļ ...stādīt visu triju rie... ...sko komisiju, kas ...rotākiem pretsoļiem ... gadījumā. Otrkārt, ... un franči sekmē... ...s tirdzniecību ar ...ami celtu preču ap... ...tu pietiekamas re... ... gadījumam. Treš... ...agatavots gaisa tilta ...ā katrā brīdī.

...s beigas

...iss Lithuania, tad ...rāmas teātŗa trupā, ...sekretāre naftas sa... ...šefs bija Rokfellers.

cirkus zilonis, kas ... zvēriem pārvests ... no Biekpūlas uz ...nglijā), netālu no ...s sācis trakot. Sa... ... milzis atrāvies no ...vainojis divus sa... ...sadragājis krātiņa ... apgāzis vagonu. ...garnizona karaviri ...tanku lodēm no... ...ksme uz dzelzceļa ...traukta 5 stundas.

LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lamberga, Eßlingen/N., Breite Str. 6—8. Printer: Ungeheuer & Ulmer, Ludwigsburg, Körner-str. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 18 (362)
Sestdien, 1950. g. 4. martā.
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lamberga; galvenā redaktora vietnieks: M. Čulītis. Redaktori: A. Bolšteins, J. Jēkabsons, B. Kiselis, E. Raisters, L. Švarcs. Austrālijas redakcijas vad. A. Šmits (Lawley House, Canberra, A. C. T., Australia). Redakcijas adrese: Eßlingen/N., Breite Str. 6—8, telefons 17320.

Satikšanās ar Kārli Ulmani Sibirijā

Pirmā pasaules kara gūsteknis pie Baikala 1944. g. pavasarī sastopas un sarunajas ar prezidentu un ārlietu ministru Munteru

Pēc ilgām pūlēm un sarakstīšanās redakcija šinīs dienās varēja nosūtīt savu pārstāvi pie kāda vācieša, kas atgriezies no gūsta Sibirijā, kur bija tikies ar Kārli Ulmani un V. Munteru. Šniedzam viņa sensacionālo stāstu, kas, šķiet līdz šim vienīgais un, cik to izdevies pārbaudīt, arī plašākais materiāls par abu mūsu bij. valstsvīru likteni deportācijā.

1946. gadā savā dzimtajā pilsētā Ķīlē atgriezās vācu inženieris Hanss Detlefs Klausens. Grūti viņam bija pazīt savu pilsētu, jo tā izrādījās viena vienīga drupu kaudze. Vēl grūtāk viņam bija atrast ceļu pie kāda tuva cilvēka. Patiesībā neviens jau te viņu nedz pazina, nedz gaidīja; Viņš taču bija tas pats Klausens, ko Ķīles dzimtsarakstu nodaļa oficiāli izsludinājusi par mirušu. Veselus 28 gadus nedz Klauseņa piederīgiem, nedz citam kādam nebija par viņu nekādu ziņu. Bet nu Hanss Detlefs Klausens, jau 70 gadu vecumā, pēkšņi bija atgriezies; viņš pat atrada savu ģimeni. Klausens atgriezās mājās kā p i r m ā p a s a u l e s k a ŗ a gūsteknis. 1918. gadā viņš bija kritis krievu rokās, pēc tam nokļuvis Sibirijā un līdz pat 1945. gada maijam arvien vēl skaitījās gūsteknis ar zināmu gūstekņa dzīves režīmu un apsardzību. Otra pasaules kara beigu dienās Klausens nolēma bēgt. Sākās garš un dēkains ceļš, līdz nākamā gadā beidzot bija sasniegtas Ķīles drupas.

Liela auguma, plecīgs, sirmu galvu, stūrainiem sejas vaibstiem, tāds ir šis Klausens, kas no mirušiem atgriezies dzīvajos. Viņš dzīvo visai šauri, un, liekas, tāpēc viņam radusies doma publicēt atmiņas par savu odiseju. Priekš kāda laika tās konspektīvi iespiestas provinces avizītē Giessener Freie Presse, bet nupat plašākā veidā savu stāstu Klausens atkārto Šlezvigas-Holšteinas Landeszeitung'ā. Kādā vietā viņa atmiņās bija lasāms, ka 1944. gadā tuvu Mandžūrijas robežai, Gorbicas telpā Klausens sastapis izsūtītos latviešus, bet starp tiem arī Valsts prezidentu Kārli Ulmani un ārlietu ministru Vilhelmu Munteru. Ar tiem viņš arī personiski sarunājies. — Tukši nieki vai patiesība? Lai būtu kā būdams, sensācionālā informācija Klausena atmiņu stāstā bija par iemeslu, lai Latvijas redakcijas pārstāvis sadzītu šo vācu inženieri rokā un mēģinātu no viņa iegūt plašākas un iespējami precīzas ziņas par Prezidenta Ulmaņa, Muntera un daudzu deportēto tautiešu likteni Sibirijā.

INŽENIERA HANSA KLAUSENA STĀSTS:

Jā, es esmu par mirušu izsludinātais Hanss Detlevs Klausens. Bet nedomājiet, ka es viens tāds, nē — tādu dzīvo miroņu vēl daudz. Cik esmu varējis noskaidrot, no pirmā pasaules kara Padomju savienībā arvien vēl atrodas kādi 16.000 vācu gūstekņu, kas galvenokārt izkaisīti pa plašo Sibiriju. Būdams inženieris, 1917. gadā līdz ar vācu armiju biju arī Rīgā un piedalījos dzelzs tilta atjaunošanas darbos pāri Daugavai. Ilgā gūsta laikā esmu šķērsojis visu milzu Krieviju līdz pat Klusajam okeanam.

1944. gada agrā pavasarī ar savu būvgrupu strādāju Vladivostokā. Tikko bija pabeigts kāds būvdarbs, kad pienāca pavēle, ka steidzami jādodas pie Baikala ezera Vidussibirijā, lai stātos pie liela četrsliežu dzelzceļa tilta būves pāri Baikalam pretī Irkutskai. Kā pastāvīgi strādnieki manā darba grupā bija arī 40 latvieši, veci padomju zemes iemītnieki.

Ierodoties pie Baikala, redzēju, ka tilta celšanas darbos piedalās ap 2000 cilvēku. Starp tiem kādi 200 izrādījās latvieši, kas šurp atvesti no savas dzimtenes. Kādu dienu, kad sāku viņus iztaujāt par viņu likteni, dzirdēju stāstam, ka netālu esot vēl otra darba vienība ar daudz latviešiem un starp tiem atrodoties arī Latvijas Valsts prezidents Kārlis Ulmanis un ārlietu ministrs Munters. Stāsts mani ieinteresēja. Dažas dienas vēlāk gāju pie mūsu politiskā komisāra un lūdzu atļauju aiziet pie šīs otras darba grupas. Atļauju dabūju sev un vairākiem latviešiem.

Divu čekistu pavadībā devāmies ceļā. Izrādījās, ka šīs darba vienības dzīves vieta bija liela baraku nometne Gorbicas rajonā, kādus 8

(Turpinājums 4. lpp.).

PULKVEŽA KALPAKA idealisms

Plkv. Kalpaka un viņa viru laikmets paceļas pāri ikdienai nevien ar varonību, bet daudz vairāk arī ar apbrīnojamu ideālismu. Varoņi rodas visos laikos, kad tautas spiestas mēģināt kaldināt sev labāku nākotni ar ieroču varu. Runājot par kalpakiešu laikmetu, galvenais svars nav liekams tieši uz varoņgaru. Plkv. Kalpaks pats ir personificējis

sevī visus karavīra tikumus, un viņa varoņgars definējams par leģendāru.

Sevišķi izceļas plkv. Kalpaka ideālisms. Bruņojies pats ar stiprāko ideālismu, pulkvedis vērsa uz to arī savus vīrus. Sevis aizliegšana, kalpošana tautai un tēvzemei, ziedošanās kaujas laukā, — visas šīs cēlās karavīra īpašības raksturo kalpakiešus. Kad vienīgā Kalpaka bataljona vietā bija radušies daudzi desmiti, apvienoti pulkos un divīzijās, kad cīņa bija nobeigta ar uzvaru, latviešu karavīram sakaujot daudzkārt stiprākos pretiniekus un atbrīvojot Latvijas zemi, kalpakiešiem ne prātā nenāca prasīt sev par veikto kādu sevišķu atalgojumu vai privilēģijas. Tas būtu aizēnojis cīņu laiku skaisto ideālismu un piešķīris šim laikmetam viduslaiku algotņu ēras piegaršu. Tīro karavīra ideālismu, ko pauda un audzināja plkv. Kalpaks, viņa vīri arī pēc sava vadoņa nāves negribēja un nedrīkstēja apēnot, lai būtu cienīgi saukties dižā latviešu pulkveža vārdā par kalpakiešiem.

Plkv. Kalpaka ideālisma brusu stiprums vispilnīgāk izpaužas viņa vēstulē ministru prezidentam Kārlim Ulmanim: „Latvijas valdību mēs atstāvēsim līdz pēdējai asinspilei..." Šie vārdi pulkvedi vislabāk raksturo. Liktenis ir dažreiz bargs un nežēlīgs un šķiet pārbauda cilvēku vārdu saskaņu ar darbiem. Plkv. Kalpaks savus vārdus ministru prezidentam apliecināja darbos 6. marta kaujā pie Airītēm, nododamies līdz pēdējai asinspilei, savu dzīvību ķīlā likdams par tēvzemi.

Lielām personībām mirstot, tās nealiziet nebūtībā, bet atstāj paliekošu mantojumu. Plkv. Kalpakam liktenis nebija lēmis pieredzēt izkaroto brīvo Latviju, bet gūt pirmās izšķirējas uzvaras. Viņa vadībā bija pārlaisti brīvības cīņu viskritiskākie brīži — nepārtrauktā atkāpšanās no Cēsīm līdz Ventai, pēdējās krastos pretinieks apturēts un pēc spēku pieaugšanas ievadīta izšķirēja ofensīva Latvijas atkarošanai. Pulkvedim krītot, pretinieka spēki bija sakauti un nekārtībā bēga Saldus virzienā. Pavērās brīvs ceļš līdz Lielupei. Nebija vairs pulkveža Kalpaka, bet palika viņa 500 viri pulkveža pēcnācēja baltā ģenerāļa, toreiz kapteiņa, Jāņa Baloža vadībā, kā sava vadoņa kareiviskā ideālisma mantinieki. Šie viri bija sevī uzņēmuši Kalpaka garu, paturējuši to un pārpilnām deva tālāk. Plkv. Oskara Kalpaka ideālisma gars ir viņa mums atstātais lielais mantojums, kas jaunās Latvijas armijas cīnītājus spārnoja tālākām cīņām, līdz bija saskatāmi Zilupes krasti.

Šis morālās vērtības stāv augstu pāri visiem citiem mantojumiem, jo tās ir mūžīgas. Nav vairs brīvās Latvijas, bet vēl ir viri, daudz viru, kas, šī latviešu tautā iemūžinātā plkv. Kalpaka gara pārņemti, gaidīt gaida, kad varēs upurēties par tautu un tēvzemi, lai nestu tai no jauna brīvību. Kamēr šādi viri vēl dzīvos, Latvijas brīvība nebūs aprakta.

Liela bija plkv. Kalpaka ticība latviešu taisnās lietas uzvarai. Tas nekas, ka bija jāatstāj Cēsis, Rīga, Īsu laiku arī Ventas krasti; tas nekas, ka nācās sastapt neticīgus tomus, kas Latvijas valsts ideju uzskatīja par absurdu un tās aizstāvjus sauca par nožēlojamiem dēkaiņiem. Neko nenozīmēja nodevīgu elementu pretrīcība. Kalpaka nešaubīgā ticība pārvarēja visus šķēršļus. Karavīri labi zina, ko nozīmē ticības spēks. Ja, kaujā ejot, nav ticības uzvarai, tā ir droši zaudēta, vēl pirms tā sākta.

Kalpakiešu laikmets spēcīgiem vilcieniem parāda, kāds liels ideālisms mājo latviešu vīru krūtīs, un kādus lielus darbus tie veikuši. Visu mūsu brīvības karš, tāpat kā pēdējā kara leģionāru, šo Kalpaka cīnītāju cienīgo pēcteču cīņas apliecina karstu tēvzemes mīlestību. Tādēļ nav nekādu šaubu, ka tad, kad tēvzeme atkal aicinās dēlus palīgā, tie ies ar plkv. Kalpaka garu no Oderas, Temzas vai Misisipi krastiem, Kanadas mežiem vai Austrālijas tuksnešiem cīņā par Latvijas brīvību. Šajā lielajā Latvijas augšāmcelšanās dienā, kad plkv. Kalpaka gars sauks uz šo cīņu, ikkatrs Latvijas dēls trauks veikt savu svētāko pienākumu pret tautu un tēvzemi un nežēlos ziedot vislielāko upuri brīvajai Latvijai.

Plkv. Arv. Kripens,
Kalpaka bat. valdes priekšsēdis

Patiess mūsu tautas draugs iecelts par Latvijas ģenerālkonsulu Kanadā

Sūtnis K. Zariņš iecēlis un Kanadas valdība šinīs dienās par Latvijas ģenerālkonsulu Kanadā apstiprinājusi līdzšinējo mūsu goda konsulu Toronto Reiju N. Braisonu (*Ray* N. Bryson). Šī iecelšana un Kanadas valdības akcepts vēlreiz apliecina, ka rietumvalstis neatzīst Latvijas iekļaušanu Padomju savienībā un atzīst sūtņa K. Zariņa ārkārtējās pilnvaras.

R. Braisons, kopš 1939. g. darbodamies par Latvijas goda konsulu, savam amatam bija uzticīgs arī tajā laikā, kad Latvijai draugu bija palicis visai maz. Tādēļ latviešu saime Kanadā ziņu par iecelšanu uzņēmusi ar patiesu prieku un gandarījumu, jo arī tagad, izmantojot savus sakarus, Braisons neskaitāmas reizes sniedzis palīdzīgu roku Kanadā iecelojušajiem latviešiem. Vislabāk jaunā ģenerālkonsula darbu latviešu labā raksturo archibīskapa pārstāvja Kanadā māc. A. Skrodeļa kādā sanāksmē viņam veltītie vārdi: „Ja Dievs mums būs lēmis atgriesties dzimtenē, tad mēs liecināsim par to, ko mums esat laba darījuši, un mūsu tauta Jūsu vārdu pieminēs cieņā un godbijībā."

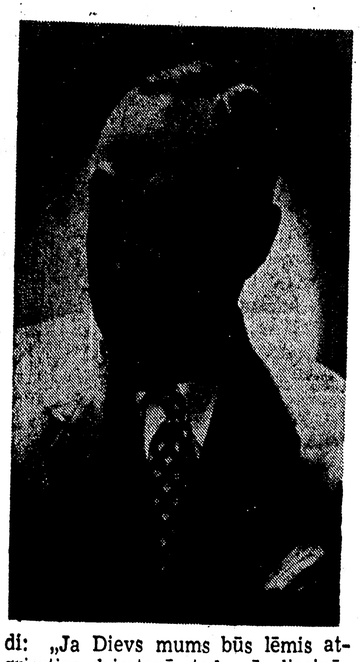

Sakarā ar iecelšanu jaunajā amatā R. Braisonu apmeklēja Latvijas līdzstrādnieks, kuŗam konsuls sarunā starp citu uzsvēra: „Latvieši ir kristīgi un strādīgi, un es esmu bijis lepns uz to jūsu tautiešu nelielo pulku, ko Kanadā esmu varējis apsveikt un atbalstīt." Savu labvēli latvieši godināja Kanadas latviešu kluba referāta vakarā Toronto, pasniedzot viņam ziedus.

Privātajā dzīvē Braisons ir pazīstamas Toronto finanču firmas īpašnieks un arī aktīvs sabiedrisks darbinieks, starp citu provinces **skautu prezidents.** **C. C.**

UN spriež par vergu darbiem un masveidīgu cilvēku iznīcināšanu Baltijas valstīs

120 IEVĒROJAMU AMERIKĀŅU UZSAUKUMS PALĪDZĒT BĒGĻIEM, KAS NĀK NO KONCENTRĀCIJAS NOMETNĒM

Ņujorka (F). — Februāŗa pēdējā nedēļā Savienotajās valstīs sākās jaunā kampaņa pret koncentrācijas nometnēm un piespiedu darbiem Padomju savienībā. To ievadīja debates Apvienoto nāciju saimnieciskajā un sociālajā padomē, kuŗām sekoja veselu lappusi gaŗš uzsaukums lielajā amerikāņu [illegible]kstā New York Times. Šo uzsaukumu parakstījuši 120 ievērojami Savienoto valstu politiķi, rakstnieki, sabiedriski darbinieki un zinātnieki. Debatēs sociālajā padomē vairākkārt pieminēts arī Baltijas valstu liktenis un turienes iedzīvotāju masveidīga slepkavošana.

Pirmdien UN saimnieciskā un sociālā padome noklausījās amerikāņu arodbiedrību apvienības AFL pārstāves Tonijas Zanderes ziņojumu. Viņa paskaidroja, ka Padomju savienība izdara masveidīgu cilvēku slepkavošanu Baltijas valstīs. Viens no agrākajiem igauņu valstsvīriem, kas tagad atrodas rietumos, iesniedzis autentiskus materiālus par to, ka pēc 1945. g. Ziemsvētkiem Igaunijā notikušas divas masveidīgas deportācijas. Tonija Zandere, kas pirms 1933. gada bija sociāldemokratu deputāte vācu reichstāgā un vēlās emigrēja uz ASV, ziņojuma turpinājumā pasvītroja, ka Padomju savienībā, Austrumvācijā un Baltijas valstīs pastāv vergu darbi. Arī Ķīna drīz vien kļūs par milzu koncentrācijas nometni. Jau tagad Maotsetungs apsolījis Staļinam 500.000 ķīniešu vergu darbiem.

Otrdien debates sociālajā padomē turpinājās. Tās ievadīja ASV delegāts Viljems Torps. „Spaidu darbi eksistē Padomju savienībā un daudzās satelītvalstīs. Kremlim jāpierāda, ka koncentrācijas nometnēs ir tikai labošanas darbi vai arī jāatzīstas, ka verdzība eksistē. Līdz šim vēl neviens nav varējis atspēkot liecības, ka vergu darbu Padomju savienībā nav. Kremļa delegāti vienmēr strikti noraidījuši jebkādu izmeklēšanu, aizbildinoties, ka Padomju savienībā koncentrācijas nometnes neeksistē. Cik mums zināms, tajās neviens labprātīgi neiestājas. Bet nokļūt tur var katrs padomju pilsonis, kas vēl kaut cik brīvi domā."

Pēc britu pārstāvja Smisa ierosinājuma debates par piespiedu darbiem Padomju savienībā atlika līdz saimnieciskās un sociālās padomes 12. sesijai, lai ļautu Kremlim izšķirties par starptautiskas izmeklēšanas komisijas inspekciju Krievijas territorijā.

Otrdien lielais amerikāņu laikraksts New York Times publicējis veselu lappusi gaŗu uzsaukumu palīdzēt tiem politiskajiem bēgļiem, kas atstājuši zemes aiz dzelzs priekš-

(Turpinājums 10. lpp.).

Pavasarī gaidāma rietumvalstu ārlietu ministru konference

Vašingtona (D). — Trešdien Dīns Ečesons, atbildot uz kāda žurnālista jautājumu, kas citēja New York Times informāciju no Parīzes par gaidāmo ārlietu ministru konferenci, paskaidroja, ka apspriedes ar Lielbritānijas un Francijas ārpolitikas vadītāju var tiešām notikt. Tādā gadījumā darba kārtībā varētu būt jautājums par Atlantika pakta signatārvalstu ciešāku saimniecisku un politisku sadarbību, Vācijas uzņemšana Rietumeiropas ūnijā, kā arī Tālo austrumu problēmas. BBC, komentējot šo Ečesona paskaidrojumu, piebilst, ka konference varētu notikt Londonā jau tuvākajās nedēļās. Par konkrētu datumu min aprīli.

Zviedrija nobažījusies par padomju Baltijas jūras floti

Stokholma (D). — Rietumos pēdējā laikā saņemta autentiska informācija, ka Padomju savienība drudžaini pūlas palielināt savu Baltijas jūras floti. Šī rīcība sevišķas bažas radījusi Zviedrijā. Lai panāktu spēku izlīdzinājumu, zviedru flotes ministrija pieprasījusi parlamentam paredzēt budžetā vienu miljardu kronu. AP ziņo, ka zviedru deputāti šo summu vēlas samazināt par 200 miljoniem kronu. Flotes projektu kādā runā Stokholmā aizstāvēja admirālis Helge Strembeks. Viņš norādīja, ka Padomju savienība palielinājusi savu Baltijas jūras floti tik lielā mērā, ka vairs nevar runāt par normālām aizsardzības vajadzībām. Krieviem Baltijas jūrā stacionēts viens kaujas kuģis, pieci kreiseŗi, trīs torpēdkreiseŗi, 15 lieli un 10 mazi iznīcinātāji, apmēram 100 zemūdenes un 600—800 flotes līdmašīnu.

„Es esmu pārliecināts, ka eventuāla kaŗa gadījumā Norvēģiju vairāk iekāros austrumu bloks nekā rietumi," teica admirālis Strembeks. „Ļoti iespējams, ka Norvēģijas okupāciju mēģinās reālizēt caur Zviedrijas territoriju." Par otru iekārojamu objektu admirālis apzīmēja arī Dāniju, kuŗas rokās **atrodas izeja no Baltijas jūras.**

Senāts sācis apspriest DP likumu

Vašingtona (D). — Amerikas Balss ziņo, ka otrdien Savienoto valstu senāts sāka apspriest DP likumu, ko prezidents Trūmens ierosināja jau pagājušajā gadā. Šis likums paredz atvērt ASV durvis 320.000 pārvietotajām personām līdzšinējo 205.000 vietā. Ja likumprojektu pieņems, DP varēs ieceļot līdz 1951. gada 30. jūnijam. Tautas pārstāvju nams, pēc Amerikas balss informācijas, DP likumprojektu jau pieņēmis.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 18 (3f2) 1950. g. 4. martā.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

Būsim stiprāki par savu likteni

Jau piektā ziema trimdā. Par izklīšanas ziemu to varētu nosaukt, jo gan pa vienam, veselām grupām, pat vilcieniem un kuģiem tautieši atstāj Vācijas nometņu ciemus, lai kādā citā Eiropas vai aizokeāna zemē rastu sev jaunu, pastāvīgāku mājvietu. Reizē ar to varam droši teikt, ka viens no mūsu trimdas posmiem tuvojas nobeigumam. Un ja nu metam vērtētāju skatu atpakaļ, tad jāatzīst: tie nav bijuši tukši gadi. Mūsu gara kultūras apcirkņi pildījušies vērtīgiem graudiem. Laikā no 1946. g. līdz 1949. g. rudenim izdots tuvu pie 1000 grāmatu; iznākuši un ilgāku vai īsāku laiku pastāvējuši 6 laikraksti un 4 žurnāli; Mērbekas, Eslingenas un Lībekas teātri devuši izrādes, kuŗu skaits sniedzas simtos. Ik nometnē darbojas tautskola, lielākās arī ģimnazijas, kamēr Pinebergā un Minchenē pastāvēja pat augstskolas. Vēl nometnēs notika vesela rinda kursu dažādās speciālitātēs. Tāpat neiedragāta palikusi mūsu nacionālā apziņa, īsumā — trimda nav spējusi mūs nosmacēt. Mēs esam izturējuši.

Bet kā būs nākotnē?

Laikrakstos par to atskan gan brīdinātājas, rūpju pilnas, gan pesimistiski rezignējošas un pat mierinātājas balsis. Taču viens tomēr ir skaidrs: katra emigrācija katrai tautai katrā laikmetā ir vienlīdz liels tās vitālo, kā morālo spēku zaudējums. Tas mums jāsaprot un, kaut arī ar sāpēm, jāpieņem. Jāpieņem arī tas, ka mūsu trimdas nākošais posms būs ne mazāk pilns grūtumiem.

Taču mums jāatceras viens: mēs neesam nekādi bēgļi, bet rupjas agresijas upuŗi, un tamdēļ esam cīnītāji par savu garīgo un fizisko eksistenci, cīnītāji par savas tautas esību un valsts atgūšanu. Šī iemesla dēļ nedrīkstam pagurt un nolaist rokas nevarībā vai saļimt bezcerībā, mēs nedrīkstam salūzt zem pārdzīvojumu nastas — mums jārūdās un jāskaidrojās, lai lielo pārbaudījumu ugunīs kļūtu cieti un stipri — vēl stiprāki par savu likteni.

„Es dzīvoju un dzīvošu!" saucis Kurzemes pastarās dienās Andrejs Eglītis. Tā jāsauc mums jāsauc, lai dzird visas pasaules likteņu lēmēji. Jo enerģiskāki mēs būsim, vairāk liksim par sevi runāt, vairāk tiksim arī ievēroti. Svarīgs un ļoti atbildīgs darbs te piekrīt LNP un LCK ārējās informācijas fondam. Un kaut mums nav stipru un varenu armiju, mums ir gars, tiesība un taisnība. Mums kā tautai ir savs pasaules uzskats, kas savkārt ir ļoti svarīgs faktors, lai, vienmēr paturot to acīs, mēs neaizietu bojā, netiktu kā putekļi izkaisīti malu malās. Par spīti tam, ka esam telpiski šķirti, mums jāveido viena saime ar kopīgu svētumu — mūsu Latviju. Šim vārdam un visam tam, kas saistīts ar to, jākļūst par mūsu asins balsi, cīņas zobenu. Nožēlojams un pazudis būs tas, kuŗā šī balss apklusīs, kas savu latvisko svārku aiz aprēķina vai materiāla labuma apmainīs pret citu, svešu. Un vilinājumu netrūks. Taču, kā katrai indei ir pretinde, tā arī šeit ir pretlīdzeklis. Tā — latvisko ieražu un tradiciju neatlaidīga kultivēšana un nostiprināšana. Dzīves stabilitāte iespējama tikai tā, ka pastāv stingras tradicijas un ka jaunā paaudze sasniedzas rokas ar veco. Ārējam mainoties, nemainās iekšējais. Un cīņa būs sekmīga tikai tad, ja valdīs vienības un kopības gars, kas tautu sien pie tēvijas, māca atzīt, ka katrs tautietis ir veselas tautas loceklis, ka katrs dzīvo visiem un visi dzīvo katram.

Lai mūs spārno mūsu tautas atmodas laikmeta darbinieku gars un tā tēvu zemes mīlestības kvēle, ko savās krūtīs nesa latviešu kaŗavīrs, stāvot sarga vietā Kurzemes cietoksnī. Ar Latvijas vārdu, valodu, kas akmenim pat jāsajūt, mēs izturēsim. Apklustot tai aizmirsīsies arī Latvija.

J. Sudrabiņš

PATEICĪBA SARDŽU UN DARBA VĪRIEM

Edmundstāles sanatorijas slimo latviešu vārdā izsaku vissirsnīgāko paldies visām tām sardžu un darba vienībām, kas mūs materiāli un morāli atbalsta, palīdzot cīnīties ar ļauno slimību.

Arn. Dzelzkalns, kopas pārstāvis

KAM VAJAGA AUDŽU VECĀKUS?

Kāda amerikāņu ģimene vēlas pieņemt audzināšanā apm. 4 g. vecu latviešu meitenīti — bārenīti. Pēc tuvākas informācijas lūdz rakstīt Z. Kaplokam, (21a) Bad Salzuflen, Parkstrasse 8.

Grūtības ir Dieva pārbaudījums, kas jāiztur

Latviešu katoļu studentu kongress

Latviešu katoļu studentu gadskārtējo kongresu Vircburgā ar savu klātieni pagodināja arī bīskapi J. Rancāns un B. Sloskāns, garīgās aprūpes vadītājs latviešiem un igauņiem Vācijā un Austrijā dekāns D. Mūrnieks, LCK priekšsēdis H. Klarks, Pax Romana pārstāvis dir. Ed. Kirchners, vācu studentu kapelāns T. Burhards, latviešu centrālo iestāžu, vācu katoļu studentu uc. pārstāvji. Kongresu ievadīja klusuma brīdis nelaiķa monsiņora prof. Dr. P. Laurinoviča piemiņai, Latvijas un latviešu katoļu himnas un vairāk nekā 30 apsveikumi.

Kongresā blakus organizācijas jautājumiem svarīgu vietu ieņēma referāti, ko nolasija mag. phil. M. Bukšs, mag. phil. L. Latkovskis, Dr. L. Vārna, tēvs Gaidelis, dekāns K. Ručs un Ād. Grosbergs, radot dzīvas debates.

Bīskaps Sloskāns, stāstīdams par iespaidiem Anglijā un Īrijā un par sarunām ar turienes valstsvīriem, uzsvēra, ka pēdējo uzskati ir asimilēt visus ieceļotājus. Bīskaps angļu valstsvīriem ieteicis ar tagadējo paaudzi par asimilāciju nerunāt, jo tā varētu radīt sev tikai ienaidniekus. Citā runā bīskaps Sloskāns norādīja, cik milzīgi daudz dzīvību Latvijas 20 neatkarības gados iznīcinājuši 35.000 reģistrētie un vismaz tikpat daudz nereģistrētie aborti 1940/41. g. deportācijas izdarīja mūsu ienaidnieki, bet šo noziedzību vaininieki ir mūsu pašu tautas cilvēki, kuŗus daudzkārt cienī kā ievērojamas personas.

Bīskaps J. Rancāns studentus informēja par pašreizējo politisko stāvokli, atgādinādams, ka mums nav jāskumst par grūtībām, bet tās jāiztur kā Dieva pārbaudījums. Mums jāiet paceltām galvām un jātic kristietības uzvarai.

Sevišķu vērību kongress, kuŗā piedalījās 47 katoļu studenti no Vācijas un 3 no Beļģijas, veltīja palīdzības un ārzemju stipendiju jautājumam. Bēgļu studentu Emigrācijas un palīdzības komitejas vadītājs Ed. Kirchners informēja par Pax Romana atbalstu studentiem. ASV katoļu studenti sagādājuši 200 stipendijas DP katoļu studentiem, uz kuŗām pēdējie aicināti pieteikties.

Par apvienības prezidentu turpmākajam darbības gadam ievēlēja līdzšinējo B. Maikovski, bet prezidijā St. Jerumani, J. Trizņu, L. Rumaku, P. Casno, K. Mežinski un I. Česli.

B. M.

Par grūti izvietojamo DP izceļošanu gādās individuāli

Lai individuālā kārtā rūpētos par grūti izvietojamo DP izceļošanas iespēju sagādi, IRO nesen katrā savā apgabalā (subarea) iecēlusi speciālus ierēdņus, t. s. Resettlement Placement Officers. Tiem sīkā instrukcijā noteikts jaunais darbs un uzdevumi, precīzi norādot arī, kādas personas pieder pie grūti izvietojamo DP kategorijas, ietilpinot tajā tiklab speciālistus, kā arī invalidus, slimniekus un personas, kas nevar iekļauties nevienā masu emigrācijas schēmā ģimenes apstākļu vai citu motīvu dēļ.

IRO centrs Ženēvā izstrādājis divējāda veida formulārus minēto personu intervijām. Uz pirmā veida formulāriem (Recommendation for Employment) apstrādājami gadījumi, kuŗos DP ir darba spējīgs, bet uz otra (Recommendation for Sponsorship) — visi pārējie. Jaunieceltie IRO ierēdņi katrā atsevišķā gadījumā sīki iepazīsies ar kandidāta dzīves apstākļiem un individuālām grūtībām, lai rastu iespējami reālāko veidu, kā viņam palīdzēt izceļot. **(j)**

Bēgļu pārbaudes Dānijā

Janvāŗa beigās IRO pārstāvību Dānijā apmeklējis ģenerāldirektors Kingslejs, lai vestu sarunas ar dāņu valdību par Dānijā vēl esošo 2000 bēgļu un DP aprūpi un turpmāko likteni. Apmeklējuma laikā noslēgtā līguma teksts nav publicēts, bet izlobījušies šādi apstākļi:

Aprīļa vidū Dānijā gaidāma Austrālijas komisija, kas reģistrēs un pieņems izbraucējus uz Austrāliju. Uz ASV, arī papildu kvoti pieņemot, varēs izceļot tikai tie, kas līdz 1. jūlijam emigrācijas procesu būs jau ievadījuši. Vispār tikai tādus tālāk aprūpēs IRO, kamēr pārējiem būs jāizšķiŗas vai nu par iesaistīšanos dāņu saimniecībā, vai izceļošanu uz kādu citu zemi. Noskaidrojies, ka Dānijā paliks valsts aprūpē vecie, slimie, invalidi uc., bet dāņu saimniecībā varēs pāriet vienīgi neatvietojami speciālisti, jauktu laulību piederīgie, dāņu ģimenēs uzņemtie jaunieši utt.

Tāpēc bēgļu starpā jau uzsākta stingra pārbaude, kuŗā konstatēs, vai kādas personas palikšana no valsts viedokļa vēlama un attaisnojama. Kur lēmums būs negātīvs, tur it kā paredzama zināma izolēšana. Pagaidām projektēts bēgļus sapulcināt Prāgas bulvāŗa nometne Kopenhāgenā, bet sociāli apgādājamos novietot Tistedē, pret ko gan mūsu pārstāvji ceļ iebildumus, aizrādot uz nometnes nepiemērotību.

Nometņu dzīve

NO BRĒMENES-TIRPICAS izceļotāju nometnes, kas mazāka nekā Grona, tādēļ arī daudzējādā ziņā ērtāka, beidzamais izceļotāju transports ar Gen. Hersey uz Ņujorku devās 26. februārī. 1310 aizbraucēju vidū bija 275 latvieši ar LCK pārstāvi franču joslā A. Dzirni un rakstnieku Edv. Medni, 149 lietuvieši un 56 igauņi. Cik paredzams, nākamais transports no Tirpicas uz ASV dienvidiem — Ņuorleanu dosies tikai 19. martā.

ESLINGENAS kolonijas padomes pēdējā sēdē padomes priekšsēdis K. Kalniņš un administrātors A. Bērziņš informēja, ka kolonijas likvidēšanu un strādātāju iekļaušanu vācu saimniecībā izdarīs pakāpeniski, cik paredzams, pagaidām nesaistot to ar kādu noteiktu termiņu. Nenodarbinātos iemītniekus pārcels uz Švābu Gmindi, Kanštati un Ulmu tuvāko nedēļu laikā. Lielās pārvietošanas labākai izkārtošanai kolonijas valde iesniegusi IRO amatpersonām attiecīgus ierosinājumus, par kuŗiem vēl noteiktu atbilžu nav. — Par kolonijas vecākā vietnieku padome ievēlēja N. Siliņu.

UZ PADERBORNU īpašā nometnē pārvietoti Blombergas un Augustdorfas nometnēs dzīvojošie transporta un sardžu vīru piederīgie. Rīgas filmas ļaudis no Blombergas paredz pārcelties uz Hamburgu, lai vēl plašāk nekā līdz šim piedalītos ārzemju filmu sinchronizācijas darbā. Mērbekas teātŗa personāls laikam pārcelsies uz Augustdorfu.

MEMINGENAS latviešu ģimnaziju ar gatavības apliecībām beidza Robella Mazjāne un Jolanta Treiverta.

Palicēju ierosinājumi

Valkas nometnē Ulmā administrātors bija uzaicinājis uz pārrunām 89 nometnes iemītniekus, kas pēc IRO aprūpes izbeigšanās paliks Vācijā. Administrātors K Krastiņš ziņoja, ka, pēc IRO iestādēs gūtās informācijas, tagadējā latviešu nometne Ulmā Belkes kazarmēs pastāvēs līdz IRO aprūpes beigām, un pēc tam tajā domāts iekārtot vācu saimniecībā iesaistīto baltiešu dzīvokļus, bet baltiešu veco ļaužu mītne paredzēta tagadējā čechu nometnē Dornštatē, 13 km no Ulmas.

Sapulce atzina, ka vispirms nepieciešams apzināt Vācijā paliekošos latviešus, ko visvieglāk varētu veikt LCK ar nometņu komiteju starpniecību, bet pašiem palicējiem jāleņj par savu pašpārvaldes organu noorganizēšanu nometņu komiteju vietā. Sapulce izvēlēja iniciātorus — administrātoru K. Krastiņu, zv. adv P. Miķelsonu un Kārli Šleiju, pilnvarojot viņus apspriesties ar LCK pārstāvi Virtembergā-Bādenē un kaimiņu nometnēm par Vācijā palicēju latviešu apzināšanu un kopu izveidošanu. **G. Št.**

Latviešu studentu stipendiju fonds

Lai sekmētu pasaules tālēs izklīdināto latviešu studentu tālāku izglītību, Latviešu studentu centrālā savienība nodibinājusi stipendiju fondu. Pēc statūtiem fonda mērķis ir atbalstīt trimdā centīgos latviešu studentus, kam nav līdzekļu izglītības turpināšanai, nobeigšanai vai zinātniskā darba izstrādāšanai. Fonda līdzekļi sastādās no LSCS un tās biedru iemaksām, latviešu trimdas organizāciju vai privātpersonu ziedojumiem vai novēlējumiem, kā arī no citu tautu locekļu ziedojumiem. Fonda valde savos lēmumos pēc iespējas ievēro līdzekļu devēju vēlēšanos, kā arī attiecīgo latviešu studentu apvienību ieteikumus. Līdzekļus Vācijā fonds cer iegūt ar ziedojumu lapām. Fonda valde izsaka pirmajiem atbalstītājiem un ziedotājiem sirsnīgāko pateicību un lūdz tautiešus sekot šim paraugam.

Iemaksas stipendiju fondā Vācijā nosūtāmas LSCS stipendiju fondam (24) Pinneberg Holst., Baltic Camp, 3-404.

Latviešu YMCAs/YWCAs atbalsts

PALĪDZĪBAS AKCIJA

Ar gandarījumu jāuzsveŗ, ka krustmāšu un krusttēvu skaits neatlaidīgi aug Tas ļauj cerēt, ka aprūpējamo un aprūpētāju skaits izlīdzināsies un ka ikvienam grūtdienim radīsies atbalstītājs kādā labvēļa personā.

Līdz šim Palīdzības akcija galveno vērību pievērsa Vācijā esošajiem grūtdieņiem. Tomēr pēdējā laikā pienāk arī saucieni pēc atbalsta no tautiešiem citās zemēs. Tā kāda tautiete, kas 1948. g. emigrējusi uz Holandi, nokļuvusi tik grūtā stāvoklī, ka pati nespēj to pārvarēt. Strādājot ļoti ilgas stundas fizisku darbu un dzīvojot neiedomājami sliktos apstākļos, viņas jau tā vārgā veselība nopietni iedragāta, un tautiete 1949 g aprīlī ievietota slimnīcā, kur sabijusi līdz septembrim, pārciešot grūtu operāciju. Tagad viņa pārtiek no niecīgā bezdarbnieka pabalsta un kaimiņu mainīgās labvēlības.

Kāds ārsts no angļu joslas raksta par bij. kaŗavīra — studenta traģēdiju Italijā, kas ceļā uz Austrāliju smagi saslimis ar kaulu tuberkulozi. Būdams bez piederīgajiem, nelaimīgais tautietis pilnīgi padots svešu ļaužu ziņā, jo uz Vāciju atpakaļ viņu vēl nesūta. Šie abi gadījumi rāda, ka palīdzība nepieciešama un steidzama. Tautieši, kas vēlētos palīdzēt, lūgti nekavējoties minēto tautiešu adreses pieprasīt T. Erdmanei-Endziņai, Esslingen/N., Tannenbergstr. 5-6.

Latviešu YMCA/YWCA angļu un amerikāņu-franču joslu apvienotajā prezidija sēdē, atzīstot Palīdzības akcijas nozīmīgumu, nolēma tās darbu iespēju robežās atbalstīt. Amerikāņu-franču joslas YMCAs/YWCAs prezidijs nodeva ziedojumu pasta un citu izdevumu samaksai, kas rodas, daudzos lūgumus nosūtot un labvēļus meklējot.

*

Ģimenes bez apgādnieka, veci ļaudis, slimie uc. tautieši kam nav iespējams iekļauties nevienā no pašreizējām izceļošanas schēmām un kas vēlētos, lai LCK un BSP lat. delegācija tiem „Palīdzības akcijas" ietvaros sameklē citās zemēs „krustmātes" t. i. atsaucīgas ģimenes, kas Vācijā palicējiem sniegtu materiālu un morālisku atbalstu, aicināti savus lūgumus sirsnīgas vēstules veidā (uz plāna papīra gaisa pastam, pēc iespējas angļu valodā), kā arī uzņēmumus iesūtīt Latvijas redakcijai vai BSP latviešu delegācijas priekšsēdei T. Erdmanei-Endziņai, Tannenbergstr. 5—6, Esslingen/N. (14a) Nepieciešami lūgumam pievienot nometnes komitejas, bēgļu centrālo iestāžu vai vadītāju sabiedrisku darbinieku atsauksmes, kā arī norādīt, uz kāda vārda publicējama atbilde laikrakstā. Uz to pašu adresi aicināti rakstīt tie tautieši un organizācijas, kas apņemtos šādiem grūtdieņiem Vācijā sameklēt citās zemēs atsaucīgas „krustmātes" vai „krusttēvus"

ATBILDES TAUTIEŠIEM:

Katram lūgumam atsevišķi un plašāki atbildēt, diemžēl, nav iespējams. Zemāk minēto personu lūgumi nosūtīti uz norādītajām vietām un lūdzētiem jānogaida atbildes no turienes.

Čīlē: G. Pelegrīns — Gēstāchtā; O. Vinkalns — Esenē.

Luterāņu federācijas darbiniekam dir. Lazaretam: Vēra Šaurele un H. Beiers — Hanoverā; Z. Staugis, Līna Maciņa, V. un A. Jurģi — Bodenteichā.

VĒSTULES REDAKCIJAI

DP KOMISIJA VAŠINGTONĀ PAR BIJ. KAŖAVĪRU JAUTĀJUMU NEKO NEZINA

Esmu no ASV saņēmis neoficiālu rakstu, kuŗa saturs īsumā šāds: „Noskaidrots, ka bij. kaŗavīru ieceļošanas jautājumu ASV izlems DP komisija Vašingtonā, bet tā šo jautājumu vēl nav sākusi kārtot, un nezina arī, kad to darīs. Šīs komisijas rīcībā vēl nav nekādu dokumentu par latviešu leģionāru piespiedu mobilizāciju, un no DP komisijas Frankfurtē nekādi materiāli uz Vašingtonu nav atsūtīti. Tāpat te arī nekas nav zināms par sūtņa Feldmaņa iesniegumiem ASV ārlietu ministrijā."

Tātad no šā raksta var secināt, ka visas transitnometnēs izdarītās aptaujas, kā arī Frankfurtē iesniegtie materiāli joprojam atrodas Frankfurtes DP komisijā kādreiz agrāk pieminētās 3 vīru apakškomisijas rīcībā. Domājams ka iesniegumi ārlietu ministrijai dienas gaismu arī tik drīz neieraudzīs.

Mēs paši, bij. kaŗavīri, šai lietā varbūt varētu darīt tik daudz, kā sūtīt individuālas vēstules DP komisijai Frankfurtē, lūdzot izšķirt mūsu lietas iespējami drīz minētajā apakškomisijā — ja tā galvenās DP komisijas vārdā tiesīga šo jautājumu izlemt — vai arī sūtīt tās tālāk pēc piederības, bet veltīgi nevilcināt principā jau noskaidroto jautājumu par bij. kaŗavīriem. Iespējams, ka sūtītājs saņems īsu atbildi, kas būtu apmēram šāda: „Jūsu lieta vēl līdz šim nav izšķirta. Pēc noteikta lēmuma pieņemšanas jums par to savlaicīgi paziņos." — Bet šāda atbilde pagaidām ir derīgāka nekā nekāda.

I. Kalns, Braunšveigā

DĀRGI TAUKI

Latvijas 8. febr. numurā lasīju informāciju, ka Kanadas latviešu nacionālās apvienības grūtdieņu palīdzības nodaļa nosūtījusi uz Vāciju trūkumcietēju atbalstam 120 mārc. taukvielu 288 dolaru vērtībā. Minētajā ziņā jābūt kādam pārpratumam vai kļūdai, jo nezinu, kur gan Kanadā būtu atrodami tauki, kas maksātu 2,4 dol. mārciņā. Cik man zināms, tauki tur nemaksā vairāk par 50 centiem un labākās kvalitātes sviests ne vairāk par 60 centiem mārc. Iepērkot vairumā, minētās preces ir vēl stipri lētākas. Negribētos taču domāt, ka Kanadas latviešu nacionālā apvienība, maksādama par taukvielām 2,4 dol. mārciņā, vieglprātīgi izšķērdētu Kanadas tautiešu grūti pelnītos, saziedotos līdzekļus, vai arī maldinātu sabiedrību.

V. Likerts, Fridrichsdorfā

Redakcijas piezīme Ziņu par tauku sūtījumu Latvija pārņēmusi no Toronto latviešu laikraksta Brīvā Balss (1950, g. 26. 1. Nr. 4, 1. lpp.), diemžēl, gan iepriekš attiecīgos skaitļus nepārbaudot. Šķiet, nevarētu būt šaubu, ka Kanadas laikraksta informācijā ieviesusies iespiedkļūda.

Pirmie iespaidi veco ļaužu mītnē Farelā

Farelā, nelielā, klusā pilsētiņā, apmēram 30 km no Oldenburgas un 20 km no Vilhelmshāfenas, mūŗa kazarmās, kur pēdējos gados bijusi poļu nometne, tagad iekārto veco ļaužu mītni (Varel b. Oldenburg i. O., DP Lager).

Nometne sastāv no pieciem dubultblokiem, no kuŗiem daļa jau izremontēta. Tiklīdz kādā blokā beidz remontu, tūdaļ arī tajā ierodas jaunie iemītnieki Katrā dubultblokā varētu ievietot ap 200 cilvēku, un, atskaitot telpas pārvaldes un saimniecības vajadzībām, visā nometnē būtu vietas ap 900 cilvēkiem.

Istabu platība bijusi 34 kv. m, bet tagad to vairums ar papes starpsienu pārdalītas uz pusēm. Šādu 16 kv. m telpu piešķiŗ 2 cilvēkiem. Katrā istabā, kas svaigi krāsotas, bet ar spraugainām grīdām, ir 2 atspeŗu gultas ar mīkstām matracēm, 2 krēsli, 1 galds, 1 skapis. Ceram̄s, ka mēbeles, kas visai sagrabējušas, drīz būs pieskaņotas istabu izskatam, jo pašlaik nometnē sāk vest glītī krāsotus krēslus un skapjus.

Pārtikas devas lielākas par jaunajām normālpatērētāju devām un ar tām, liekas, varētu iztikt gluži labi, ja nebūtu kopgalda. Katrā dubultblokā ir 4 atsevišķas virtuves, un katra virtuve rīkojas individuāli; kopgalda izsniegtais ēdiens ir gaužām liess. Šķiet, ka nav atrasts pareizais samērs starp izsniedzamo sauso devu un virtuvēm piešķiŗamo devu. Pa lielākai daļai pusdienā izsniedz sausi vārītus mizotus kartupeļus un kaut ko viŗai līdzīgu, pie kam viras katrā virtuvē savādākas. Dažreiz arī vakaros izsniedz ūdenī vārītu manna putriņu. Rītos un vakaros dod karstu ūdeni, bet kā lai ar to vien tiek pie kafijas,

Taču jācer, ka arī pārtikas jautājums drīz nokārtosies, ja tikai pašu iedzīvotāju vidū valdīs vairāk saskaņotības. Pašreiz tādas trūkst, jo katru dienu ierodas dažādu tautību iemītnieki no dažādām nometnēm un ar dažādiem paradumiem. Kad sapazīsies, domājams, radīsies arī saskaņa. Nometnes apkalpē ir poļi, ar kuŗiem gan grūti saprasties valodas ziņā.

Elektriskā strāva piešķirta tikai gaismai, un, lai novērstu strāvas lietošanu vārīšanai, istabās nav sienas kontaktu; nav atļauts arī pašiem tos ierīkot. Par to lielākā bēda sievietēm, kas nezina, kā iztikt bez gludināšanas, tāpat ar to nevar samierināties radio klausītāji.

Pašreiz mītnē jau ap 500 veco ļaužu, šķiet, vairumā latvieši. Pirmie ieradušies latvieši jau paspējuši izraudzīt savu pārstāvi — Kinstleru, kas ar vairākiem palīgiem raujas, iekārtodams bibliotēku. **J. Kormanis**

Latvieši jugoslavu gūstā

Vācu kaŗa gūstekņi, kas atgriežas no Jugoslavijas, zina stāstīt arī par latviešiem. Tā, Volfgangs Š. 1945. g. septembrī Karlovacu gūstekņu nometnē saticis 4 latviešus, kas kopā strādājuši kādā darba brigādē. 2 — Raimundu un Kārli — viņš vēl atceras pēc vārdiem. Pēc viņa informācijas 1947. g. latviešu gūstekņus savā rīcībā pārņēmusi padomju misija, kas Jugoslavijas gūstekņu nometnēs meklējusi pēc padomju pilsoņiem

Otrs gūsteknis Otomārs L., kas gūsta laiku pavadījis Susakos, atceras kādu latvieti Apsi no Liepājas, ar ko kopā strādājis norīkojumos. Arī viņš līdz ar 2 igauņiem aizvests uz „plašo dzimteni".

Ienaidnieks, ko nevar iznīcināt

Pirmā pieredze dārzsaimniecībā un mājturībā Austrālijas dienvidos

Lai pēc nogurdinošām darba stundām gūtu tīkamu un derīgu atpūtu un reizē arī atslogotu savu budžetu, pie savām mājām Adelaidē iekopu krietnu sakņu dārzu. Ap decembŗa vidu tas sāka dot pirmo ražu. Kartupeļu lauks sakuplojis sulīgos lakstos, kas līdz pusei sedz cilvēka augumu. Griezdamies aug redīsi, gurķi, kāposti, sīpoli un citas saknes, kas mums pazīstamas jau no bērnu dienām. Blakus sakņu dārzam stiepjas augļu koku rindas, ar kuŗu īpatņiem man nācies tikai šeit iepazīties. Lūk, vārda pilnā nozīmē ar augļiem apkrautie mandeļu, aprikozu un firziķu koki, bet stūrī citrona, kas visu gadu dod ražu, lai nekad ledusskapī neaptrūktos garšīgās un atspirdzinošās pašdarinātās citronu limonādes. Vienīgi augļu vēl trūkst apelsīnu kokiem, jo pašreiz nav viņu laiks. Tāpat tukša stāv dateļu palma, jo tā, nabadzīte, dienvidos salst un, vēsajās, lietainajās dienās drebēdama it kā lūdzas, lai viņu laiž atpakaļ uz karsto Kvinslendu. Ap māju vijas vīnogulāji, un viņu zilganie ogu ķekari tiecas pa logiem istabās.

Bet tā ir šejienes dārzsaimniecības galšā puse. Aiz viņas stāv otra, un tā ir — nemitīga dārzkopja cīņa ar dārzu ienaidniekiem, kas šeit Austrālijā parasti asāka un nesaudzīgāka nekā mūsu dzimtenē. Kad iestādīju pirmos tomātus, vēc pāris dienām to vairs nebija. Viņus noēda gliemeži kuŗu te ir miljoniem. Lietainā laikā viņu bari līdzīgi tanku divīzijām uzbrūk jauno stādu mīkstajām lapām un dažās stundās sakņu dārzs ir uzveikts. Gliemeži lodā pa zemi un kāpj kokos, kērodami pēc tikko plaukstošajām lapām. Tad palīgā jāņem „baltā elļa" un citi kaitēkļu apkarošanas līdzekļi, bet pilnīgi iznīcināt šīs rāpuļu divīzijas tomēr nav iespējams. Vīnogulājiem atkal uzbruka lieli un mazi tārpi, pret kuŗiem laidām darbā arsēna šķidinājumu. Tas ir varens nāveklis, un neparasts ir skats, kad, arsenu sarijušies, šie parazīti krīt zemē un, lielā ātrumā griezdamies, dīvainā krāsu rotaļā iedejo nāvē. Uz kartupeļu jaunajiem augļiem kāri brūni kukaiņi, līdzīgi skarpjiem, bet lakstus savukārt piemeklē lapu slimības. Vispār nav auga, kas nebūtu kaitēkļu apdraudēts, tāpēc dārzkopim visu vasaru jābūt nemitīgā trauksmes stāvoklī.

Bieži šīm rūpēm pievienojas vēl ūdens trūkums, ja vasara ir sausa. Ūdens patēriņš ierobežots. Bija rīkojums, ka pilsēta atļauj dārzus laistīt tikai reizi nedēļā un ne ilgāk par četrām stundām. Tomēr laistīšanu prasa nevien saknes, bet arī lielie augļu koki.

Augļiem ienākoties, dārziem uzbrūk milzīgos baros zvirbuļi un citi mazāki putni. Tie ir droši un nekaunīgi, it kā zinātu šejienes likumu, kas aizliedz putnus šaut. Varbūt mazie dziedātāji un čivinātāji paši apzinās, ka tiem pienākas daļa no dārzu augļiem par palīdzību parazītu vajāšanā un iznīdēšanā.

Esam tā cīnījušies trīs mēnešus, bet visas rūpes un pūles piemirstas, kad sāk ienākties raža. Kartupeļi pilsētā maksā 4 pensi mārciņā — gandrīz tikpat, cik cukurs vai baltmaize. Tāpēc, neizdodami ne graša, varam atļauties tos patērēt pēc savas garšas, kamēr iezemieši pusdienās bieži neatļaujas vairāk par divi kartupeļiem. Dārgas ir arī citas saknes, tāpēc pašu sagāds ir mums liels atspaids.

Pašu dārzs, kur tas iespējams, atslogojot budžetu, palīdzēs atbrīvot arī mūsu sievas no maizes pelnīšanas darba, kad būs pagājuši noteiktie kalpošanas gadi. Ģimene atkal varēs atgriezties pie normāliem apstākļiem un sieva dzīvot mājās, ja vien to nebūs pārņēmis „launais gars", kas te bieži parādās bankas grāmatiņas veidā un spiež abus precētos skriet darbā, pelnīt un krāt naudu.

Beigās gribas piezīmēt. ka, pašiem saimniekojot, Austrālijā var iztikt ar 1 mārciņu nedēļā. Kāpēc jāēd dārgā cūkgaļa, ja par lētu maksu var dabūt aitas vai liellopu gaļu, aknas, kājas un galvas? Tāpat lēti ir aitas tauki, piens un cukurs. Siļķes šeit maksā 8 pensi gabalā, tā ka tām var būt tikai delikateses nozīme. Bet dabūjamas tās ir, un tikpat treknas un garšīgas kā vācu vai skotu siļķes. Sevišķi lēti ir augļi, medus un ievārījumi. Vispār uztura sagāde Austrālijā ir vienkārša lieta, kaut arī kāds pelnītu vismazāko algu. Ja grib būt sevišķi taupīgs, lai iepērkas tirgū, sevišķi īsi pirms tā slēgšanas, kad viss krietni lētāks.

Sakarā ar mārciņas kursa pazemināšanu, dzīves dārdzība pēdējā laikā mazliet pieņēmusies. Racionēts vēl joprojām paliek sviests ar normu ½ märc. nedēļā, kas maksā 1 šil. 1 p., un tēja. Arī cukuru veikalnieks nepārdod reizē vairāk par 4 märc. Šos produktus, tāpat kā cūku taukus, lielos vairumos noņemot Anglija. Desas Austrālijā neliekas tik garšīgas kā Eiropā, bet tās savukārt bij. eiropieši mēdz iepirkties pie vācu tautības miesniekiem. Sevišķi iecienīta ir aknu desa, ko pie britu miesniekiem reti var dabūt.

Sniedzot šo rakstu, esmu vēlējies kaut ko no savas praktiskās pieredzes pastāstīt citiem tautiešiem šajā zemē, kā arī dot dažus mājienus dzīves iekārtošanai tiem, kas vēl šeit ieradīsies.

Adelaidē, februārī.

Roberts Dambītis.

Latviešu rosība Oregona

Oregonas latviešu organizācijas otrā pilnsapulce notika februārī Salemā. Pilnsapulci ievadīja rakstnieks Vold. Kārkliņš ar plašu referātu par latviešu ieceļotāju aktuālām problēmām. Jaunajā pagaidu valdē ievēlēja par priekšsēdi Dr. T. Staprānu un par valdes locekļiem Arturu Ņūlandu (no vecajiem ASV latviešiem), Vold. Kārkliņu, Mariju Ūdri, Zinaīdu Lazdu un Juri Krēgeru, bet par goda priekšsēdi Dr. Paulu Staprānu.

Latviešu kultūras dzīves aktīvizēšanai Oregonā nodibināta latviskās kultūras un reliģiskās dzīves veicināšanas komiteja. Oregonā latviešu skaits pašlaik sasniedz 134, bet sagaida, ka tas pieaugs līdz 200.

B. Bergmanis.

Pie glāzes alus

Vēstule Latvijai no Austrālijas

Kā būs šogad, to vēl nevar zināt, bet pērn katrs austrālietis „uz galviņas" izdzēris 17,96 galonus alus. Skaidrības labad jāpiezīmē, ka galonā ir 4,54 litru.

Alus, alus, alus! Daudzas svarīgas lietas Austrālijā notiek pie glāzes alus.

*

„Zini, vecīt, man liekas, ka valodu vislabāk var iemācīties krogū. Tur taču tik daudz cilvēku, un visi runīgi." Tā Jānis saka Kārlim, jo svešajā valodā jau katrs kaut kā grib ielauzīties.

Kārlis un Jānis dodas uz bāru, kā te sauc krogu. Viens kausiņš, otrs kausiņš, un — kā tad: skolotājs arī klāt! Īsts austrāliešu pionieris, kas 17 sezonu strādājis cukurniedru novākšanā. Vīri sāk runāt. Sākumā — tā nekas. Bet drīz jau runā visi, un neviens vairs neklausās. Visbiežāk var dzirdēt: „All right!"

Kā skolotājs un skolnieki beidzot izšķirušies, tas paliek diezgan tumšs mirklis, tikai nākamajā rītā pēc „angļu valodas stundām" Jānis un Kārlis pārspriež, ka šī tomēr nav pareizā metode: tādas stundas iznāk ļoti dārgas, otrā dienā galva kaut kas rūc un dūc, un bez tam — neko daudz tālāk par „All right" nevar tikt...

*

Džeku redz visur. Viņu nevar nepazīt: taukains kā līnis, sarkanu seju, noēdies īsti plutokratiski, taču vienmēr ļoti, ļoti kustīgs.

Nupat viņš ieskrien bārā, palūdz kausiņu alus, sveicina draugus pa labi un kreisi: Hallo! Tad neuzticīgi paraugās visapkārt, izvelk no kabatas triskārt salocītu burtniciņu un zem „stoikas" iespiež paziņas rokā. Arī tas vispirms labi novēro apkārtni, tad ātri kaut ko izlasa, izvelk no kabatas zīmuli, izdara ierakstu, atdod Džekam atpakaļ burtniciņu un vēl 2 šiliņus. Tā burtniciņa izceļo 3 vai 4 virus, no katra atgriezdamās pie Džeka ar 2 šiliņiem. Tos samaksā arī viens no alus pārdevējiem. Džeks izmet kausiņu un ātri pazūd.

Kas ir Džeks? Šejienietis. Kompartijas biedrs. Viņš dzīvo kādā hostelī, kur mīt arī daudz imigrantu. No „tētiņa" tas gan saņemtu rājienu par savu buržujisko izskatu, — jo Džekam nekā netrūkst. Viņam diezgan naudas arī bankā. Grāmatiņā droši vien kāds ieraksts, ka kārtojamas tādas un tādas iemaksas partijai. Džeks skrien visur, kur apgrozās cilvēki, lai vervētu biedrus. Arī alu viņš dzer, kaut arī negribot, jo citādi draugu acīs kļūs „lempis".

Ja nu mistera Menzija valdība paveiks to, ko solījās pirms vēlēšanām, un tiešām slēgs šejienes kompartiju, tad jau resnais Džeks arī dabūs „pērienu". Viņš laikam to zina un tāpēc savu burtniciņu velk no kabatas tik paslepu. Iespējams, ka tas izskatās arī interesantāk, komūnistiskāk. Tik ļoti gribētos, lai Džeks ar saviem draugiem, kaut pāris nedēļu, varētu padzīvot īstajā „paradīzē"!

*

„Jā, mīļie, toreiz, nu toreiz, kad Elinora Rūzvelta kundze kara dienās viesojās Sidnejā, tad bija gan ko rauties! Tonakt viesi noēda 65 tītarus." — Tā pie glāzes alus kavējas atmiņās slavens austrāliešu pavārs. „Un ari tropu augļu salātus pagatavojām spaiņiem. Viss laikam bija traki gards, jo Rūzvelta kundze vēlāk man spieda roku."

65 tītari, daži spaiņi tropu augļu salātu! Un jaunaustrālietis mēģina atcerēties, kur viņš bijis toreiz. Atceras arī: tad vēl dzīvojām pēdējās dienas mājās, taču savus tītarus vairs nedabūjām — tos apēda „fazāni". Bet tas jau bija pavisam otrā zemes lodes pusē!

*

„Ak pasaule, pasaule!" — nopūšas Klāvs un tad uzvelk savu parasto dziedamo: „Šai lielā bagātībā Man nepieder ne zieds, Tik apsēsties es drīkstu, Kur ceļa akmens ciets..." Viņš allaž saka, ka vislabāk jūtoties pie glāzes alus. — „Tā mums jāklīst! Tie pusotra gūsta gadi Francijā apzīmogojuši visu dzīvi. Vai tur bija viegli? Laikam gan velti puiši kļuva vājprātīgi un paši gāja nāvē?"

Un Klāvs prāto tālāk pie glāzes alus, kas kļuvusi viņa ceļa spieķis. „Tad tā vieglāk," puisis nosaka.

*

Dažreiz saka, ka iedzēruši cilvēki līdzinoties mērkaķēniem. Bet kādi tad ir iedzēruši mērkaķi? Nāk prātā šāda lieta:

Melburnas zooloģiskā dārza direktors H. T. Ropers žēlojas ka apmeklētāji dodot alu gorillām un šimpanzēm. Dzīvnieki bieži piedzeŗoties. Lielā šimpanze Džimpija manīga no viesiem iekasēt arī naudu. Toreiz, kad Austrālijā bijuši amerikāņu karavīri, Džimpija dažā vīkendā salasījusi vairākus dolarus, paveicot to gan skaidrā prātā.

Tā ir: arī ļaudīm pie glāzes alus grūti iekrāt naudu. Parunāties jau gan var — gudri un dikti...

Kanberā, februārī.

Arnolds Šmits

DP debatē ar kanadiešiem

Kanadas lielpilsētas ielā mūsu tautieti aptur glīta meitene, rāda kādu papīra loksni un aicina to parakstīt. Latvietis uzmet aci šai lapai — tas ir aicinājums visiem kanadiešiem, kas grib paglābt sevi un savus bērnus no atomu un ūdeņraža bumbām, parakstīt iesniegumu Kanadas ministru prezidentam, lai tas ierosina atomieroču aizliegumu. Daudzi arī paņem piedāvāto pildāmspalvu un paraksta.

Bet DP ir kašķīgs radījums. Tas pārsteidz jauno meiču ar visai negaidītiem jautājumiem: „Vai mēs ko iegūsim, ja tikai Kanada un ASV pārtrauks ražot atomieročus? Vai mums būtu jābaidās no pašu un amerikāņu bumbām? Vai tās nebūs krievu bumbas, kas kritīs pār mūsu galvām? Tādēļ — vai nebūtu pareizāk šo petīciju sūtīt Staļinam uz Maskavu?" — Meiča kļūst gluži mēma no šiem jautājumiem. To cenšas glābt kāds puisis, sākdams kaut ko garī stāstīt par atomieroču ražošanas kontroli, un beidzot pasaka: „Ja mums nebūs atombumbas, arī citi to nelietos . . ."

Ieceļotājs iekarst: „Kā jūs to zināt? Vai jūs esat bijuši Austrumeiropā un pazīstat turienes ļaumis? Jūs gribat atbrunot Ameriku, lai Kremļa agresori varētu vieglāk apspiest tās iedzīvotājus!"

Disputs turpinās. Ielā salasās milzīgs ļaužu bars. Daudzi no tiem pievienojas DP runātājam, kaut viņa angļu mēle nav visai veikla. Daži pat sāk vīstīt dūres pret parakstu vācējiem . Acīm redzot, nekā laba neparedzēdami, vīrs ar parakstu vācēju meiču iesēžas automašīnā un aizlaižas . . . **(LZ)**

ES MEKLĒJU DZĪVOKLI

VĒSTULE REDAKCIJAI NO AUSTRĀLIJAS

Strādāju dažas jūdzes no Volongongas peldvietas. Kalnaina apkārtne, Klusā okeana viļņi un smilšainais liedags, tas viss atgādina tādu kā sajaukumu no Rīgas jūrmalas un Vācijas Alpu piekājes nogāzēm un pļavām. Iepatikās — un nolēmu mēģināt atrast dzīvokli ģimenei, lai tad reizi izbeigtu nometņošanu, kas sākās Vācijā 1944. gada rudenī un nav beigusies vēl 1950. gada Austrālijas rudenī. Šinī apvidū atrast dzīvokli grūti, tomēr kāds ausī čukstēja, ka brīvas telpas šeit ir, tikai jāmeklē. Palīgos izsaucu sievu no Skeivilles ģimeņu nometnes papes barakām un „uzbrukām" divatā.

Lasītājus gan neinteresēs visi tie daudzie „I am sorry", kas tagad manās ausīs skan nejaukāk par kādas Austrumeiropas tautas trīstāvu vārdiem, bet atstāstīšu tikai pāris raksturīgus gadījumus.

No kādas austrāliešu dāmas uzzināju, ka mājā, kuŗā viņa dzīvo, izīrējamas pāris istabas. Dabūju adresi, un sieva šo māju apmeklēja. Kāda dāma viņai tur visoirms noliedza, ka istabas vispār būtu brīvas. Sieva vēl pārjautāja, vai viņa runā ar tādu un tādu kundzi Atbilde — šeit nemaz tāda persona nedzīvo! Un — durvis ciet! Vēlāk, satiekot adreses devēju, noskaidrojās, ka sieva bija runājusi ar pašu mājas īpašnieci, kas tātad apgalvojusi, ka viņa nav viņa pati!

Kādā citā dienā apstaigājām jaunbūves, ko pašreiz nobeidz celt, un centāmies izdibināt, kur mitinās to jaunie īpašnieki Kādā gadījumā īpašnieku arī uzmeklējām. Mums bija sacīts, ka īpašnieka līdz šim apdzīvotā mājiņa pēc mēneša atbrīvosies. Tālāk notikās tā, ka viņa atsevišķie ģimenes locekļi meloja mums katrs uz savu roku, un noklausījamies no trim personām šādas pasaciņas: mājiņa, uz kuŗu reflektējām: a) ir pārdota un viņiem vairs nepieder; b) šī mājiņa jau pirms pusgada apsolīta kādai austrāliešu ģimenei; c) šī ģimene tuvumā nedzīvo (lai nevarētu sacīto tālāk pārbaudīt), un d) tagadējā īpašnieka ģimenē notiks laulības, un jaunais pāris ienāks šeit dzīvot...

Greznu „kroni" mūsu meklējumiem uzlika kāds cits atgadījums pirms pāris dienām. Ar jauku ieteikšanas vēstuli apbruņoti, apmeklējām kādu austrāliešu ģimeni (māte un dēls), kam pieder māja Volongongā un otra mājele uz viņu farmas zemes ārpus pilsētas. Zinājām, ka farmas zeme iznomāta, bet mājele ir brīva kopš pāris nedēļām un to izīrēs. Saņēma mūs ļoti laipni, cienāja ar tēju un cepumiem, jo bijām gadījušies taisni „tējas mistērijas" stundā. Apsolīja arī izīrēt mums šo ļoti kāroto mājeli; vēl apsolīja pārkrāsot dažas telpas, ielikt jaunu vannu, katlu veļas mazgāšanai utt. Vienojāmies par īres maksu, bet tā kā toreiz ļoti lija, pašas mājeles apskati īpašnieks noteica pēc pāris dienām, kad arī uzrakstīšot līgumu un nokārtošot citas formālitātes. Vēl brīdi pakavējāmies jaukās pārrunās par bērniem (manējos stādīju priekšā foto attēlos), un visi sirsnīgi un patiesi nožēlojām bēgļu grūto likteni. Atvadoties spiedām roku mūsu jaunajam saimniekam un viņa māmuļai.

Noteiktā dienā un stundā bijām klāt, bet saimnieks tagad apgalvoja, ka viņš i nedomā un nav arī nekad domājis izīrēt šo mājeli mums. Mēs gan viņam ļoti patīkot, arī mūsu bērni liekoties ļoti jauki, un ja mēs to vēloties. — mājeli apskatīt arī varētu, bet tā gan esot jau pirms mēneša apsolīta kādai austrāliešu ģimenei no Ņukasles! Piedāvājām gan augstāku īres maksu, gan ts. atslēgu naudu (sevišķu naksājumu mājas īpašniekam, kas svārstās starp 5—50 märc.), bet viss bija bez panākumiem. Trūka vēl tikai tā, lai saimnieks noliegtu, ka pirms pāris dienām viņš ar mums vispār saticies! Viņa māmiņa, šī laipnā 75 g. v. dāma, šoreiz nemaz nerādījās.. Saprotams, šķīrāmies ātri un ļoti vēsi. Dzīves ērtums un telpu plašums dažkārt laikam rada domu šaurumu...

Atlaisties tomēr nedomāju, jo, galu galā ar laiku katram rodas iespēja kaut kā iegrozīties un tikt zem jumta Arī es ceru, ka reiz man veiksies.

Port Kemblā, februārī.

K. Lucis.

LATVIEŠI OGĻRAČU GAITĀS

Bridžend-Glēmorganas ogļraktuvju strādnieku mītne. Tās priekšā redzami divi mūsu tautieši atpūtas brīdī pēc tikko pabeigtās smagās darba maiņas raktuvē

R. Eriņa uzņēmums

Latviešu paraugskolnieces Kanadas mācības iestādēs

17 g. v. Olga Kārkle, kas apmeklē Toronto vidusskolu, angļu valodas zināšanās izvirzījusies pārākā visā skolā. Vidusskolas literārajā nedēļā viņa ieguvusi pirmo vietu angļu literātūras vēsturē un stāstu sacensībā. Toronto Daily Star ievietojusi jaunās „laureātes" attēlu līdz ar nelielu rakstiņu par latvietes panākumiem.

Cits piemērs latviešu sekmēm Kanadas mācības iestādēs ir 18 g. v. Astra Hāznere, kas kā vienīgā latviete mācās Forest Hill'a institūtā, ko parasti apmeklē tikai turīgāko Toronto aprindu bērni. Hāzneres domrakstus skolotāji bieži nolasa par paraugu visai klasei. Piezīmējams, ka skolā parasti mazturīgu ģimeņu un imigrantu bērnus neuzņem, bet ar bij. latviešu goda konsula, tagadējā ģenerālkonsula R. N. Braisona gādību skolas vadība izdarījusi izņēmumu un atbrīvojusi Hāzneri arī no augstās mācību naudas.

Interesanti atzīmēt, ka Forest Hill'a institūta celtne ir modernākā visā Kanadā. Klases soli tajā izbūvēti no caurspīdīgas masas, tā aizkavējot skolnieku „nedarbus". Bez kino zāles un ultramodernas ķīmijas laborātorijas skola ārkārtīgi bagāti apgādāta arī ar citiem mācību līdzekļiem. **Ed. K.**

LATVIEŠI VISĀ PASAULĒ

„Bez angļu valodas, protams, nevar nekā iesākt," raksta latviešu ārste Z., kas izceļojusi uz Pakistanu, „bet arī ar to nepietiek, jo slimnieki nesaprot. Tādēļ, gribot negribot, jāmācas urdu valoda, kuŗas akcenti un izruna līdzīga latviešu valodai. Kā angļi, tā šejienieši sajūsmināti par mūsu labo izrunu, jo angļiem tā pavisam nepadodas."

Pakistanā ieradies rakstn. Valdemārs Kroders, kas Pendžabas universitātē nolasījis vairākas lekcijas par žurnālistiku Vācijā un projektē rīkot priekšlasījumu ciklu par Baltijas valstīm. Reizē ar Kroderu Pakistānā ieradusies arī Lībekas latviešu teātŗa aktrise Spodra Zvaigzne. Viņa tagad ar līgumu saistījusies turienes filmrūpniecībā un saņēmusi pirmo lomu — eiropiešu meiteni filmā Nauda.

Dziedonis Alfr. Poriņš un pianiste Velta Barvika, kas izceļojuši uz Kaliforniju, 15. febr. Atlantijas okeana vidū sarīkoja koncertu uz kuģa General McRae. Mākslinieki atskaņoja prof. J. Vītola, J. Kalniņa un J. Norviļa, kā arī sveštautu komponistu darbus, izpelnīdamies plašās internacionālās auditorijas atzinību.

Februārī Misisipi štatā ieradies prāv. J. Pudāns, ko šejienes bīskaps R. O. Gerovs iecēlis par štata katoļticīgo latviešu garīgo aprūpētāju. Lai gūtu pārskatu, kur latviešu katoļi Misisipi štatā dzīvo, prāvests lūdz visus paziņot viņam savas adreses, rakstot: Rev. Juris Pudāns, St. Joseph's Church, Box 352, Greenville, Miss.

San Miguelas (Argentīnā) Sv. Pāvila luterāņu draudzes padomē ievēlēts J. Vilmanis, par otro delegātu baznīcas sinodē —archit. A. Vilmanis un par jaunatnes pulciņa vadītāju — O. Volmers.

IZBAILES AR LAIMĪGĀM BEIGĀM

1200 bijušie DP, kas ar transporta kuģi General McRae nesen devās no Brēmerhāfenas uz ASV, dažas jūdzes pirms Ņujorkas sasniegšanas dabūja piedzīvot īstu izbaiļu brīdi. Agrā rīta stundā uz kuģa nodārdēja spalgs rībiens, un viss tvaikonis smagi sašūpojās. Draudēja izcelties pānika, bet satrauktie prāti drīz tomēr nomierinājās, jo izrādījās, ka kuģim bija vienīgi iesprāgušas augšējā klāja plates. Pēc iebraukšanas Ņujorkā pasažieŗus pārvietoja uz tvaikoni General Black, atstājot bójāto kuģi remontā.

Osv. A.

LIETUVIEŠI AUSTRĀLIJĀ

Sidnejā, kur tagad dzīvo pāri par 1000 lietuviešu, jau 20 gadus pastāv lietuviešu biedrība. Ja biedrības dibināšanas sapulcē piedalījušās tikai 9 personas, tad šogad jubilejas vakars pulcināja jau 600 viesu. Arī jauniebraucēji labprāt saistās savā biedrībā, un no 400 ar pirmo transportu iebraukušajiem tajā iestājušies gandrīz visi. Biedrībai tagad jau 10 nodaļu dažādās pilsētās, un tā izdod arī savu laikrakstu.

Satikšanās ar Kārli Ulmani Sibirijā

20.000 izsūtīto baltiešu zemes darbos Gorbicas telpā

(Turpinājums no 1 lpp.)

km uz austrumiem no Irkutskas. Vīrieši un sievietes te bija nodarbināti rakšanas darbos. Viņu vienīgais darba rīks bija lāpsta. Ar to vajadzēja piekraut vagonus smiltīm, lai tad tās transportētu uz Baikalu tilta būvdarbiem. Nevaru īsti pateikt, cik te pavisam latviešu strādāja, bet man stāstīja, ka Gorbicas telpā esot nometināti ap 20.000 izsūtīto no visām trim Baltijas valstīm. Apsardzība atradās mongoļu un citu aziātu rokās, bet čekas ierēdņi visi bija krievi.

Latvieši man palīdzēja uzmeklēt Ulmani. Manā priekšā, — kā šodien to vēl redzu — stāvēja vidēja auguma vīrs, laipnu, gaišu seju, sirmiem, atpakaļ atglauztiem matiem. Vāciski viņš runāja lauziti, bet sapratāmies gluži labi. —

Šai brīdī Klausena stāsts tiek pārtraukts. Latvijas redakcijas pārstāvis noliek viņa priekšā kādu grupas fotogrāfiju no mūsu valsts pēdējo gadu notikumiem. Vai viņš te kādu pazītu? — Tas ir Ulmanis, — tikai mirkli uzmetis skatu fotogrāfijai, priecīgs iesaucas Klausens un turpina savu stāstu.

„VIŅŠ IR MŪSU TĒVS!"

Toreiz mūsu saruna ilga kādu stundu vai vairāk. Īsteni tikai tad pirmo reizi uzzināju par Latvijas valsts likteņiem un plašo deportāciju raksturu. Ulmanis stāstīja, ka viņš atvests uz Krieviju 1940. gadā un bijis apcietinājumā kaut kur Uralu tuvumā Tikai pēc gada sūtīts tālāk uz Sibiriju un iedalīts darba grupā kopā ar deportētajiem latviešiem. Sarunas laikā pie mums pienāca kāds cits vīrs, mazāka auguma nekā Ulmanis, brunets, perfekti runāja vāciski. Tas izrādījās esam bijušais Latvijas ārlietu ministrs Munters. Viņš stāstīja, ka uz Krieviju atvests jau pirms Ulmaņa. Nepilnu gadu bijis apcietinājumā Maskavā. Kad 1941. gadā Munteru sūtījuši uz Sibiriju, gadījuma pēc viņš, pats nezinādams, nokļuvis tai pašā darba vienībā, kur Ulmanis. Uz Krieviju viņš gan atvests kopā ar sievu, bet pēc apcietinājuma viņam par to neesot vairs nekādu ziņu.

Man bija patīkami sastapt un sarunāties ar Ulmani. Tiku viņu uzmeklējis kādas 10 vai 12 reizes. Ne gluži to pašu teikšu par Munteru. Nebija sevišķas vēlēšanās viņam tuvoties. Cik varēju noprast, arī Ulmanim ar Munteru bija diezgan vēsas attieksmes. Reiz viņš man stāstīja par vāciešu repatriāciju no Latvijas 1939. gadā. — „Šis repatriācijas līgums bija Muntera darbs, un viņš par to atbildīgs," izsaucās Ulmanis, — „es līgumam pretojos!" Vēroju, ka vispār starp latviešiem Munters nebija visai ieredzēts. Viņi mēdza kodīgi piezīmēt, ka Munters jau esot nevis latvietis, bet vācietis. Pret Ulmani turpretim visi latvieši izturējās ar ārkārtīgu sirsnību un milestību. „Vinš ir mūsu tēvs," tā dzirdēja runājam latviešus (un Klausens vārdus „mūsu tēvs" atkārto latviski).

Par ko runājām ar Ulmani? — Vistuvāk tajos apstākļos mums bija mūsu pašu ikdienas dzīve un likteņi, tāpēc manas sarunas ar Ulmani skāra galvenokārt nometni un darbu, kam bijām pakļauti dienu no dienas. Tikai šad tad Ulmanis pastāstīja par savas tautas likteni. Viņam bija zināms, ka boļševiki deportējuši arī citus valdības locekļus, lielu daļu intelligences, virsniekus utt. Viņa paša baraku pilsētā atrodoties daudz latviešu virsnieku. Par pašu pēdējo gadu notikumiem ne Ulmanim, ne Munteram nekas daudz nebija zināms. Bet tas jau saprotams: Pat man, kam tomēr bija vairāk brīvības nekā viņiem, nebija nekādas īstās nojēgas par to, kas notiek pasaulē. Ulmanis gan zināja stāstīt, ka Latviju okupējusi vācu armija un ka fronte atkal tuvojas Latvijas robežām. Munters savukārt stāstīja, ka kara pirmajās dienās nodedzis Rīgas augstākās baznīcas tornis. Ulmanis vispār bija ļoti nospiestā gara stāvoklī. „Ar mums ir beigas," viņš mēdza teikt. — „Man Latviju vairs neredzēt!" Citreiz viņš ieminējās, ka Krievijā jau esot gan daudz arī latviešu komūnistu, arī te šai pašā nometnē esot tādi novietoti, bet nekādu priekšrocību viņiem neesot. Visu latviešu liktenis esot vienāds.

ABI VALSTSVĪRI PAR SEVI

Ne ar ko Ulmanis neatšķīrās no saviem likteņa biedriem Arvien viņu redzēju tais pašās „kroņa" dotās vatētās biksēs un svārkos. Nebija viņam nekādas sevišķas, pastiprinātas apsardzības. Un tāda jau būtu arī lieka. Te, šai Vidussibirijas vientuļajā vietā viņš bija nekaitīgs un nekur nevarēja pazust. Viņš un Munters strādāja ar lāpstu tāpat kā visi. Ulmanis atzinās, ka no sākuma, pie fiziska darba nepieradušam, viņam gan bijis grūti, bet nu jau veicoties gluži labi. Par veselību Ulmanis nežēlojās, viņa izskats tiešām bija labs. Protams, tik daudz padarīt kā gados jaunākie viņš nevarēja, bet citi latvieši viņam daudzkārt steidzās palīgā. Pa ilgajiem gadiem, kamēr atrados gūstā, biju iemācījies krieviski, un pēdējā laikā, allaž būdams saskarē ar latviešiem, varēju saprast un kaut kā runāt arī latviešu valodā. Mūsu sarunas ar Ulmani tad nu notika tādā jauktā valodā. Dažs teikums vāciski, dažs krieviski, dažs latviski. Tam bija savs labums: varējām runāt puslīdz brīvi, zinādami, ka mongoļu sargi mūs nesapratīs.

Ja par Ulmani teicu, ka viņš visu laiku bija nospiests, tad to nevar teikt par Munteru. Viņš bija nevien gados jaunāks, bet arī pēc garastāvokla jauneklīgi spirgts Munters mīlēja apgalvot, ka viņam ar krieviem biušas daudz darīšanu, viņš tos labi pazīstot un cerot tikt reiz brīvībā, lai atgrieztos uz Latviju.

Šī baraku nometne, kurā mitinājās Ulmanis un Munters, cik izdevās noskaidrot, pastāvēja no 1941. gada. Pašas barakas bija viena liela telpa ar divstāvu lāviņām, kurās gulēja 50 cilvēku. Vīriešiem bija savas barakas, sievietēm atkal savas. Zinu, ka nometnē bija arī kādi ģimenes cilvēki. Vai tie dzīvoja kopā vai atsevišķi, to nezinu. Sastapos ar šiem latviešiem galvenokārt rakšanas darbos, ne nometnē, jo reti gadījās dabūt ieejas atļauju Tāpēc arī nekad neesmu bijis tai barakā, kurā dzīvoja Ulmanis. Nezinu, kā viņš bija iekārtojies, nezinu, vai viņam bija kādas latviešu grāmatas.

Kā sievietēm, tā vīriešiem bija jāstrādā viens un tas pats darbs — pie lāpstas. Vai tā bija darbdiena, vai svētdiena, strādāt vajadzēja dienā 12 stundas ar vienu stundu pusdienas pārtraukuma. Kamēr manai darba grupai katru dienu bija veicama zināma norma, šai nometnē dzīvojošajiem tādas noteiktas normas nebija. Toties manas grupas strādnieki par savu darbu saņēma atlīdzību, bet viņiem nauda netika maksāta. Vispār jāteic, ka arī viņi, kaut atbrīvoti no noteiktas darba normas, nevarēja vis savas 12 stundas kaut kā novilkt. Daudzkārt gadījās, ka par nepietiekamu atzītu darba ražību samazināja maizes devu Citreiz dažs labs saņēma vienkārši pa muguru mongoļu sarga pipkas cirtienu Zinu, ka bija tur arī kādi bēgšanas gadījumi. Vai tie izdevušies, — kas to lai zina? Atpakaļ neviens netika atgriezies Var jau būt, ka bēgļi panākti un nošauti, var arī būt, ka pēc noķeršanas viņi aizvesti uz citu darba nometni.

DEPORTĒTO SADZĪVE UN TIKUMI

Uzturs bija ciešams. Tika dalīta pat tabaka (Redakcijas pārstāvja starpjautājums: Vai Ulmanim no šīs tabakas racijas pietika? — Nē, Ulmanis nesmēķēja.). Toties citādi nometnes ļaudis bija pilnīgi nošķirti no civilizētās pasaules. Netika viņi uz Irkutsku, nebija viņiem neviena laikraksta, ne radio aparāta. Radio gan bija manas būvgrupas komisāram. Šad tad man izdevās noklausīties ziņas, un tad es par jaunākajiem notikumiem informēju arī latviešus Protams, laiku pa laikam deportētos sasauca kopā uz politiskām lekcijām.

Vērojot latviešus, man daudzkārt bija jāapbrīno viņu izturība, viņu nesalauztais gars, lepnums un kopā turēšanās. Pa visu laiku, kamēr biju viņu tuvumā, man nav zināms neviens gadījums, kur būtu iemesls runāt par citu tautiešu izspiegošanu un denunciācijām. Viņiem bija paradums rītos pirms brokastīm un vakaros pēc vakariņām sapulcēties kopā ārpus savām barakām un nodziedāt savu nacionālo himnu (Starpjautājums, vai Klausens atceras, kā tad skanēja šī himna: — „... Dievs... sveti... Latvju," mirkli padomājis, atbild Klausens). Jūs par to brīnāties? — Mongoļu sardzei bija gluži vienalga, ko šie cilvēki svešā valodā dzied. Arī otra pasaules kara vācu gūstekņi, ar ko gan mums bija stingri aizliegts sarunāties, dziedāja savas patriotiskās dziesmas.

Šad tad notika dievkalpojumi, jo starp izsūtītajiem bija arī luterāņu mācītāji. Pats redzēju vienu. Ļaudis bija sapulcējušies zem klajas debess, un viņu priekšā mācītājs melnā talārā

Klimats ap Baikala ezeru bija nepatīkams tajā ziņā, ka te allaž plosījās drudža sērga. Drudzis bija arī galvenais cēlonis mirstībai. Starp izsūtītajiem mirstību var lēst apmēram uz 15—20 procentiem.

Toreiz, kad biju Sibirijā, nezināju, ka, ja kādreiz nokļūšu dzimtenē, man būs gadījums sastapt latviešus un stāstīt viņiem par tautiešu likteni Padomju savienībā. Tāpēc neesmu centies iegaumēt atsevišķu izsūtīto vārdus un izprašņāt, no kurienes viņi katrs, kas bijuši savā dzimtenē. No tiem latviešiem, ko Vidussibirijā esmu sastapis, tomēr, ja jūs jautājat, varu atcerēties šādus vārdus: Kaktiņš, Kalniņš, Pētersons, Siliņš, Kļaviņš. Priekšvārdu viņiem nezinu. Ja atmiņa neviļ, Kaktiņš teicās esam jurists.

1945. gada maija pirmajās dienās es klusām devos rietumu virzienā. Viņi palika. Palika arī Ulmanis un Munters...

*

Tāds ir šis Hansa Detlefa Klausena stāsts? Vai mūsu rokās beidzot būtu autentiskas ziņas par Latvijas valstsvīriem un daudziem izsūtītajiem tautiešiem, par to galvu likt kīlā nespēs neviens. Latvijas redakcijas pārstāvis tikai vēlas piebilst, ka pa šī stāsta laiku nebija iespējams rast pieturas punktus, kas liktu domāt. ka notikusi kļūdīšanās vai tīša vai netīša faktu sagrozīšana.

Kāpēc ģen. Balodis un Skujenieks aizgāja no Ulmaņa valdības

Latvijas 25. februāra numurā Jūlijs Druva, polemizēdams ar Albertu Kalniņu par K. Ulmaņa režīmu, starp citu saka: „Tāpat ir noraidāms Kalniņa kunga apgalvojums, ka Skujenieks, ģen. Balodis, Einbergs uc. bijuši spiesti atstāt valdību tāpēc, ka prasījuši jaunu satversmi. Ja par minēto trīs ministru aiziešanas iemesliem no Ulmaņa valdības nerunā tie, kas zina patiesos iemeslus, tad viņi to dara aiz cienības pret šo viru — boļševiku laika asinsliecinieku — nopelniem Latvijas nodibināšanā un tās neatkarības izcīnīšanā. Aiziešanas iemeslī tomēr ir pavisam citi, bet ne prasība pēc jaunas satversmes izstrādāšanas. Šādas prasības nav bijušas."

Paziņoju, ka es pats lasīju ģen. Baloža vēstuli ministru prezidentam K. Ulmanim, kurā ģenerālis rakstīja, ka viņš uzņēmies līdzatbildību par 15 maija notikumiem ar solījumu dot jaunu satversmi. Viņi abi (Balodis ar Ulmani) kļūstot veci, bet jaunā satversme netiekot publicēta. Viņš to prasot, jo gribot pildīt tautai doto solījumu.

Ar Skujenieku man ir bijušas vairākkārtīgas personīgas sarunas par šo jautājumu. Skujenieks bija ārkārtīgi neapmierināts ar to, ka Ulmanis pretojas jaunas satversmes publicēšanai un jaunām vēlēšanām. Skujeniekam dots solījums par jaunas Saeimas sasaukšanu dažu mēnešu laikā, bet tas netiekot pildītas

Ka ģen. Baloža un Skujenieka aiziešanai no Ulmaņa valdības bija arī vēl citi iemesli, piem., Muntera iecelšana par ārlietu ministru, tas taisnība, bet nepatiesība ir Druvas kunga pasvītrotais apgalvojums, ka ne ģen Balodis, ne Skujenieks nav prasījuši jaunu satversmi.

V. Bastjānis

Svešumā apklusušās dzīves

IRO starptautiskais meklēšanas birojs sniedz ziņas par mirušiem un pazudušiem ārzemniekiem

Viņa bija rīdziniece un skaitīja dzīves 20. vasaru, kad kara vētras to atdzina Vācijā. Nepierastais fabrikas strādnieces darbs Regensburgā bija ievadījums jaunajai latvietei ceļā uz sanatoriju, no kurienes viņai nebija lemts vairs atgriezties. 1945. g. 29. septembrī Regensburgas centrālkapos 17 c. rindā pacēlās svaiga kopiņa Nr. 25, kurai piespraustās krusta zīmes uzraksts liecina: Jautrīte Trumpmane, dzim. 29. 10. 1924, Rīgā.

Liepājniece Anna Paipale, atbraukusi 1944. g. rudenī Vācijā, dabūja darbu un apmešanos Pasavā. Tā paša gada 29. decembra uzlidojumā viņa noslāpa aizbērtā patvertnē zem degošās pilsētas drupām un nākamajā dienā tika guldīta blakus citiem uzlidojuma upuriem masu kapā Sv. Pāvila kapsētā Pasavā.

1945. g. 27. aprīļa rītā Altheimas stacijā pie Landshutes piestāja vilciens, kas ar koncentrācijas nometnes iemītniekiem no Veimaras bija ceļā uz Dachavu. Dzelzceļa līnijas postījumu dēļ apcietinātajiem pavēlēja izkāpt un sakārtoties gājienam uz paredzēto mērķi. Altheimas katoļu garīdznieks pēc dažām dienām ierakstīja mirušo reģistra 182.—184. lappusēs starp citu šādas ziņas: „...apm. 4000 apcietinātie devās ceļā kājām. Krēslai iestājoties, bija dzirdamas daudzas mašīnpistoļu kārtas. Lauksaimnieka Jozefa Šveigera zemē, starp Lešenbrandu un Unterverku, bumbu izrautās piltuves nākamajā dienā bija aizbērtas. Katrā no tām bija apraksti 15—20 līķi. Tā vienā naktī radās masu kapsēta." Tālāk seko ziņas par līķu pārvietošanu kapsētā un identificēšanu, kas notikusi pēc amerikāņu ienākšanas — 1945. g. vasarā.

Tie visi ir stāsti par svešumā apklusušām dzīvēm. Un ka tādu ir daudz par to liecina milzīgie ar dokumentiem piekrautie plaukti IRO starptautiskajā meklēšanas birojā (International Tracing Service), kura galvenā mītne amerikāņu joslā atrodas Eslingenā, bet centrālā kartotēka Arolsenā pie Kaseles. Jau 4 gadus šī iestāde vāc un kopo ziņas par visiem ārzemniekiem, kas pēc 1939. g. 1. septembra ieradušies un uzturējušies Vācijā. Šī darba rezultātā izveidota diezgan pilnīga kartotēka, kas piederīgiem var sniegt informāciju par katra zudušā tuvinieka likteni, ja vien viņš uzturējies kādā no rietumu okupācijas joslām. Dati ir autentiski, jo pamatojas uz oficiāliem dokumentiem, garīdznieku vai valsts iestāžu liecībām. To savākšana prasījusi milzīgu darbu, jo, piem., vienā pašā Bavārijā ziņu iegūšanai izmantoti vairāk nekā 80.000 avotu. Aptauju izdara ne tikai pilsētu un lauku pašvaldībās, kapsētu pārvaldēs un dzimtsarakstu nodaļās, bet arī visās skolās, pie ārstiem, vecmātēm, slimo kasēs, slimnīcās, cietumos, privātās firmās, amatniecību uzņēmumos un pat pie atsevišķiem lauksaimniekiem.

Prāvs skaits ierēdņu, to vidū vairums latviešu, apstrādā savāktās ziņas, šķirodami pēc tautībām un kopodami kartotēkā, lai ātri un iespējami pilnīgi varētu atbildēt pieprasītājiem. Tūkstošām vēstulēs tuvinieki ar bažām apvaicājas, kas noticis ar vienu vai otru personu. Atbildes uz šiem jautājumiem dod IRO starptautiskais meklēšanas birojs.

Bez svešumā apklusušajām dzīvēm meklēšanas birojam kārtojama vēl cita rūpe: kaprs izārdījis desmitām tūkstošu ģimeņu, šķirdams vecākus no bērniem, un izsvaidīdams tos visos pasaules vējos. Atkal priekšzīmīgi noorganizētais informācijas dienests palīdz savest vēl dzīvos kopā. Statistika liecina, ka vēl 1949. g. amerikāņu joslas IRO meklēšanas birojs vien savienojis 1087 ģimenes, kas visus pēckara gadus bijušas šķirtas. Šajā darbā bez plaši noorganizētā ziņu vākšanas tīkla palīgā nāk arī visas Vācijas radio stacijas, veltīdamas īpašus raidījumus pazudušo meklēšanai. Un rezultātā: pēc gadiem atkal satiekas vīri un sievas, apklusušās bērnu čalas atkal priecina daudzus tēvus un mātes, kas domāja, ka viņu lolojumi jau zuduši Nav reti arī gadījumi, kad vientuļi bērni meklē vecākus, bet uzzina tikai viņu mūža atdusas vietu, uz kuras var nolikt ziedu pušķīti.

J. Gr.

Baltiesu nolaupīšanas Vinē

Čikaga (c). — Vairākiem simtiem baltiešu Vinē liegta iecelošana ASV DP likuma ietvaros, tādēļ ka tie cīnījušies kopā ar vāciešiem vai arī noslēpuši IRO vai CIC savas agrākās saistības ar vācu bruņotiem spēkiem ziņo Chicago Tribune. Vispār baltieši krievu ieslēgtajā Vinē, bez iespējām tikt uz Rietumeiropu, dzīvojot vienās bailēs, jo krievi pūloties dabūt viņus savā varā. Notikušas arī vairākas baltiešu nolaupīšanas.

„Mēs neuzdrošināmies vienmēr teikt IRO visu taisnību," Chicago Tribune līdzstrādniekam paskaidrojis kāds baltietis, „jo esam pārliecināti, ka krievieni ir kādas iespējas iegūt no IRO informāciju. Vairākos gadījumos, kur bēgli atzinušies, ka noskanoti pret komūnistiem vai cīnījušies pret tiem, šīs ziņas kaut kādā ceļā nonākušas krievu rokās." Vairums baltiešu, amerikāņu žurnālistam izteikušies, ka atzities pretkomūnistiskā noskaņojumā nozīmējot sagādāt sev šķēršļus emigrācijas lietās, jo esot novērojama tendence pretkomūnista jēdzienu iztulkot pēc boļševiku parauga: antikomūnists ir tas pats, kas fašists.

Amerikāņu lielais laikraksts atzīst, ka neesot noliedzamas zināmas nekārtības DP izlasē emigrācijai uz ASV, bet parasti esot grūti iegūt konkrētus pierādījumus, jo cietušie baidoties liecināt. Beidzot laikraksts min gadījumu Vācijā, kur latviete Eižēnija Ergina jau iedalīta noteiktā kuģa transportā, bet viņas vietā izcelojis cits Ergina dzīvojusi Feldmochingas DP nometnē pie Minchenes, un tai piedāvājis darbu Konstantins Tone Losandželosā. Viņai bijis jādodas ceļā uz Bostonu ar kuģi Gen. Hersey pag gada 4. oktobrī, bet tās vietā aizbraucis Polijas žīds Mordša Grabštoks ar sievu un bērnu, no Minchenes Funkkazarmēm. Iestādes gadījumu izskaidrojušas ar EC numuru samainīšanu. Vēlāk Erginai piešķirts jauns numurs, un februāra vidū viņa Brēmerhafenā no jauna gaidījusi transportu.

Atbilde Latvju Ziņām

Latvju Ziņu 16. febr. (7.) numurā ievietots raksts Arī „ārējā informācija", kurā starp citu teikts: „Mums pienākusi Vācijas LCK informācijas nozares pašreiz izplatāmā brošūra angļu valodā „Latvia" ... Brošūrā uzsildītas vecas, visiem (it sevišķi ārzemniekiem) jau sen apnikušas patiesības ... Brošūras teksts no sākuma līdz galam sastādīts līdz **smieklīgumam sakropļotā angļu valodā**, kas mudž no visfantastiskākām nepareizībām (uzskaitītas valodas kļūdas) ... Ja pēc angļu institūtos dzimtenē un angļu-sakšu okupācijas joslās pavadītiem gadiem esam tikuši tik tālu, ka LCK informācijas nozare atrod par vajadzīgu izplatīt

LCK KARTOTĒKAS tagadējā adrese ir:
(13b) Augsburg — Hochfeld, Latvian DP Camp.

un, jādomā, financēt no sabiedriskiem līdzekļiem šādus **analfabētisma šedevrus, tad to grūti izskaidrot citādi kā ar apzinīgu Latvijas interešu sabotāžu.** Taču nevar pielaist, ka LCK informācijas nozares vadītāja, kas plātās ar to, ka viņš sarakstās ar Čerčilu, lordu Vansitartu, vēstnieku Bullitu un citiem angļu un amerikāņu valstsvīriem, nepārzina viselementārākās angļu gramatikas un sintakses mācības un ļaujas piemuļķoties no aferistiem, kas uzstājas angļu valodas specu ādā. Ja tomēr tā būtu, blamāža paliek vēl lielāka. Un to būtu varējuši sev ietaupīt kā šinī tā citos gadījumos, ja pie mums ārējā informācija būtu nostādīta tā, kā tas ir pārējā civilizētā pasaulē un kā tas bija agrāk arī Latvijā, kur ārējā informācija bija centralizēta ārlietu ministrijas preses nodaļā, kas, pēc ārlietu ministra norādījumiem, no vienas puses sniedza ārpolitisko informāciju vietējai presei, no otras — rūpējās par Latvijas interešu veicināšanu ārzemēs propagandas līdzekļiem."

Tā kā šinī apsūdzības rakstā saskatāms nolūks graut latviešu trimdinieku uzticību LCK ārējās informācijas fondam, atgādinu Latvju Ziņām, ka uz LCK informācijas nozarei pierakstītās brošūras Latvia titullapas var izlasīt, ka brošūra izdota ar UNRRAs autorizāciju 1948. gadā, kad vēl nemaz LCK informācijas nozares nebija. Brošūru izdevis V. Korsts sadarbībā ar prof. A. Švābi ,un tā bija viena no pirmajām latviešu propagandas brošūrām vispār. L. Z. turpretī apgalvo, ka šo brošūru LCK inf. noz. pašreiz izplata un tajā „uzsildītas vecas, visiem jau sen apnikušas patiesības".

Brošūrā ir valodas kļūdas, bet no tādām cieš gandrīz visi mūsu propagandas izdevumi, arī tie, ko reklāmē arī pašas Latvju Ziņas, piem., „We accuse ..." uc. LCK inf. noz. nav nekādā veidā financējusi brošūru Latvia un nav „lāvusies piemuļķoties no aferistiem".

Ja nu es tik noziedzīgi (apzinīga sabotāža) vadu latviešu ārējo informāciju, ka tā būtu nostādāma tā „kā tas ir pārējā civilizētā pasaulē", lūdzu L. Z. pateikt, kur es trimdā varētu atrast Latvijas ārlietu ministrijas preses nodaļu, kam nodot savas lietas.

L. Z apvainojums LCK informācijas nozarei vēl vairāk pamudinās inf. noz. darbiniekus veltīt savus spēkus cīnai pret mūsu kopējo ienaidnieku. bet nevis cīnai pašu latviešu starpā, ko tik klaji vēlas minētais Latvju Ziņu raksts.

V. Lambergs,
LCK informācijas nozares vadītājs

PA JAUNĪBAS TEKĀM

Andrejs Iksens

Kas tie par diženiem latviešiem

KĀRLIS GOPPERS

Latviešu veco strēlnieku kaujās 1916/17. gadu mijā pulkvedis Goppers komandēja 7. Bauskas pulku. Ja latviešu strēlnieku 1. brigādes archīva daļu izdevās paglābt un pēc miera līguma no Krievijas atvest Rīgā, kur tas attiecīgās iestādēs bija pieejams ieskatam, tad par 2. brigādes archīvu to sacīt nevar. Dzirdējās tāda versija, ka otrās brigādes archīvs bijis Maskavā iemūrēts kādā pagrabā un vairs nav atrasts. Rīgā viņš 1921.—24. g. atrodams nebija. Tādēļ par otrās brigādes cīņām, kas bija ne mazāk leģendāras (it sevišķi vēl arī Juglas kauju periodā 1917. g. augustā), jāpaļaujas vairāk uz dalībnieku un aculiecinieku (ģenerālis Kurelis, pulkvedis Kārlis Berķis, ģenerālis Auzāns, kapt. Upelnieks u. d. c.) atmiņām, kas īpaši lietišķas bija arī ģenerālim Gopperam.

Mēs zinām, ka pirmās brigādes četri pulki ielauzās vācu pozicijās pa īpašām ejām dzeloņstiepļu žogos, ko iepriekš izgrieza speciāli izskolotas drošsirdīgu karotāju komandas. Arī otrā brigādē tas bija paredzēts tāpat, bet tur griezēju uzdevums bija kaut kādu kaujas apstākļu secībā aizkavēts un ne visās vietās izdevies.

Tādam kavēklim pulkvedis Goppers savā Bauskas pulkā bija tomēr paredzējis pretlīdzekli: jau iepriekš licis pagatavot kārklu klūdziņu un zaru pinumus (fašinas), ko īpaši apmācīti karotāji pārsvieda pāri dzeloņstiepļu žogiem un tad pa šo tiltu metās ienaidnieka pazicijās. Tas viņiem arī laikā izdevās, un iebrukums visā frontē norisinājās, kā bija izplānots štābos.

Neizdevās tas tikai krievu 6. Sibirijas korpusam, kam vajadzēja palīdzēt latviešiem viņu trakajā skrējienā: krievi pa latviešu pēdām gan arī ielauzās vācu pozicijās un blindažās, bet tur apdzērās, un vācieši pretuzbrukumā saņēma gūstā veselus bataljonus.

Arī Goppera vadītais Bauskas pulks tālu aizgāja vācu aizmugurē frontes ielauzumā, cīnījās tur dienām un naktīm spēcīgā salā un dziļā sniegā, trūcīgi apgādāts, pat bez apgādes un palīgiem, asiņoja, bet guva arī trofejas.

Pulkveža Goppera izcilo personīgo varonību un kauju vadību novērtēja toreizējais frontes pavēlnieks ģenerālis Radko-Dmitrijevs, piešķirot Juŗa ordeņa virsnieku pakāpes 3. šķiru. Ceturtās šķiras virsnieku Juŗa ordenis viņam jau bija no cīņām citās frontēs, kur viņš cīnījās vienā pulkā ar Oskaru Kalpaku, vēlāko latviešu nacionālo varoni. Bez tam vēl bija ierosināta viņa paaugstināšana ģenerālmajora pakāpē, tā bija jau akceptēta un pat iespiesta toreizējā Krievijas ģenerālštāba oficiozā „Russkij Invalid", kas gan vairs dienas gaismu neredzēja, jo laikraksta attiecīgo numuru ar visu spiestuvi, dokumentiem un aktīm boļševiki apķīlāja pēc sava oktobŗa apvērsuma.

Pēc tam šis latviešu strēlnieku leģendārais varonis bija aktīvs cīnītājs vēsturiskajās Jaroslavas sacelšanās kaujās 1911. gadā pret boļševikiem, kas tomēr palika bez panākumiem krievu nolaidības un nodevības dēļ. No turienes viņš devās uz Samāru pie brīvprātīgās pretboļševiku armijas, pārģērbies par krievu maišelnieku un vilkdams mazas ragaviņas.

Šo gājienu viņš pats aprakstījis pazīstamajā grāmatā Četri sabrukumi (iznāca Latvijā 1923. gadā). Tāpat pieminētas tur Goppera gaitas Austrumsibirijā ar latviešu Troickas un Imantas pulkiem un kopā ar toreizējo Francijas republikas komisāru Tālos austrumos ģenerāli Žanenu, par ko Gopperu vēlāk — jau Latvijā esot — apbalvoja ar Francijas Goda leģiona virsnieka krustu.

Dzimtenē Goppers atgriezās 1920. g. rudenī kopā ar jau minētiem Tālo austrumu karotājiem, kas bija nogājuši 6000 kilometru cauri Sibirijai, apbraukuši apkārt pasaulei un ieradās Latvijā no otras puses. Daugavmalā viņi nokāpa no kuģa dzeltenās haki uniformās, un viņus sagaidīja un apsveica armijas virspavēlnieks ģenerālis Balodis ar savu štābu. Abi izcilie karavīri ir dzimuši trikatieši, viena pagasta dēli. Trikata ir tas Latvijas novads, kas devis Latvijai vairākus slavenus karavīrus. Bet par to citā reizē.

Latvijas valdība Kārlim Gopperam dokumentēja jau sen piešķirto ģenerāļa pakāpi. Viņš bija karŗa padomes priekšsēdis, Aizsardzības biedrības priekšnieks pēc Vecā Kalniņa, no 1925. g. Vidzemes divīzijas komandieris un Rīgas garnizona priekšnieks pēc ģenerāļa Apiņa.

Bet pavisam izcila nozīme Gopperam ir kā ilggadīgam Latvijas skautu prezidentam. Ap 1922. gadu iznāca viņa grāmata Militārās audzināšanas pamati, kas bija rokas grāmata sporta un militārās audzināšanas skolotājiem visā Latvijā.

Viņš sarakstījis vēl trešo grāmatu Krusttēvs Oskars, kur interesanti aplūkotas viņa gaitas kādā cara armijas pulkā vairākus gadus kopā ar Oskaru Kalpaku. Arī šī grāmata bija visu skolu bibliotēku dzelzs inventārs.

Kara padome valsts pirmajos gados ģen. Goppera vadībā izstrādāja visus armijas likumus un reglamentus. Padomes rīcībā bija citu pasaules armiju reglamentu eksemplāri krievu, vācu, franču, zviedru, poļu, somu, igauņu valodās. No tiem izfiltrēja labāko no labākā, piemēroja to Latvijas tautas mentalitātei un īpatnībām. Tā mazā Latvijas armija izauga par to, kas viņa bija un pierādījās tanī vēstures laikā, kas vēl šodien paliek nesaprasts, un kuŗam objektīva novērtējuma vēl nav. Gan tas nāks.

Kad Latvijā 1940. gadā iebruka Čingishana pēcteči, sagūstīja arī ģenerāli Kārli Gopperu, sekodami savai mācībai, ka katrai pakļautai tautai vispirms vajag noņemt galvu. Baigā gada krājumā redzam ģenerāļa Goppera mocekļa fotografiju arestanta tērpā. Viņu neiznīcināja cietuma sētā kā citus, bet spīdzināja un pat tiesāja. Tiesas sēdē viņš esot teicis:

„Neķēmojaties taču. Taisiet ātrāk beigas!"

Viņa līķi pēc gadiem izraka kādā brāļu kapā Salaspils priedītēs kopā ar 24 citiem.

Piezīmes skautu vadītāja burtnīcā

„Paklau," teica man kāds rovers, „vai mēs nevarētu sarīkot kaut ko. Teiksim — latvisko deju, groziņu vai citu tamlīdzīgu vakaru. Pie mums taču neviens nekā nerīko!"

Brīdi klusēju, tad vaicāju: „Nu, ko tad tu varētu šīs lietas labad darīt?"

Tagad klusēja rovers. Ne pārāk ilgi, tikai divas nedēļas.

„Pie mums taču neviens nekā nerīko!" viņš man gaudās.

*

„Vadītāj, lūdzu, vai to vēstuli mūsu draudzenei Amerikā nevarētu uzrakstīt kāda cita. Maz laika. Jāmācās!" tā man lūdza Žagatu kopniece.

Nākošajā vakarā satiku viņu kino zālē. Jauka filma. — Kazanova skūpsta dāmu kailos plecus, naktstērpā ģērbta daiļava pusnaktī ieslīd Kazanovas guļamistabā.

Jauka filma. Bet mums tik maz laika!

*

Dažas rindas no kādas latviešu vientuļā skauta Francijā rakstītas vēstules:

„Nosūtu Jums, vadītāj, dzimtenes skauta pārbaudījuma darbiņu par latviskajām Ziemsvētku parašām. Ļoti noderēja dainas, ko man savāca un atsūtīja Sidrabenes gaidu pulciņa Kaijas. Kāds būtu nākamais veicamais darbiņš?"

Pasaules tālēs augsim vienoti Latvijai! — Liekas, gan vientuļais skauts, gan gaidu kops ir spēris soli uz priekšu, kurp ved mūs mūsu mude.

Atjautības sporta

SEPTIŅI PULKSTEŅA SITIENI

(7) Vilis naktī pamodās un, paskatījies pulkstenī, redzēja, ka tas apstājies pl. 2. Kad Vilis otrreiz pamodās rītā, baznīcas pulkstenis patlaban sita septiņi. Tai pašā mirklī Vilis uzzināja, cikos viņš naktī bija pamodies.

Kā Vilis to varēja zināt?

ODS AUSĪ

(8) Mārčam vasaras vakarā ielidoja ausī ods un nekā nebija dabūjams laukā. Zēnam likās, it kā viņam galvā rūktu desmit lidmašīnu. Bet kad viņš pastāstīja nelaimi kaimiņu Aivaram, tam itin ātri izdevās insektu dabūt ārā no Mārča auss.

Kā rīkojās Aivars?

Lakukaraca paliek aiz mums

Man jāstāsta par pavasari, kas sen aizgājis, izsmaržojis un noziedējis. Bet bez šī stāsta es nevaru iztikt.

Aprīļa sākumā mūsu mežā sāka pūst pirmie siltie vēji no kalniem. Sniegs plaka. Cēlās sīki strautiņi, nesdami brūnu ūdeni, un mēs brīnījāmies, cik neganti slapjas mūsu kājas vakaros. Saimnieks, domīgi kūpinādams pīpi, sausi krekšķināja, skaitīja sazāģētos baļķus un rītos kaut ko norūca par neparasti skaidrajām debesīm tik agrā aprīļa laikā. Kur ziema palikusi? —

Nometnē iedrāzās dubļiem nošķaidītas transporta mašīnas, un abi šoferi platiem soļiem ienāca virtuvē. — „Tad nu pēdējo reizi," viņi teica, „ceļi ir kļuvuši neizbraucami!" — Un vilka ārā no visām kabatām vēderainas, plakanas, stūrainas pudeles, pilnas ugunsdzēriena.

Es darbā vairs negāju. Sainoju mantas un domāju par krāsainu

ANDRIM ŠOVAKAR NAV LAIKA,

Viņš raksta vēstuli Vientuļo skautu inspektoram T. Dukātam, Memmingen (13b), DP Camp, Fliegerhorst.

uguņu pielijušām ielām, par pilsētas dunoņu, kas nerimst i nakti. Te nometnes kaķi rīkoja visā kaķu pasaulē tik pazīstamos kāzu koncertus. Lai paliek mežs ar savām vāverītēm, ar divainiem klusiem putniem un tūkstoš strautiem.

Vakariņās bijām atkal visi kopā. Vecā meksikānietē, mūsu pavārs, sēdēja uz grīdas pretī atvērtām krāsns durvīm un, galvu šūpodama, skatījās liesmās. Viņas sejā metās liesmu atspīdumi, padarot to divaini sarkanu. Viņa bija ar saimnieku un šoferiem līksmi līdzi dzērusi un nu snauda. Tā likās. Visu ziemu viņa bija mūs barojusi, un nu pavasaris to bija padarījis gurdenu un slinku. Viņa bija nepārspējama ar saviem saldiem cepumiem, kas izskatījās tik gleznaini kā dižciltīgi gliemeža vāki. Kas par to, ka pēdējā laikā atgadījās tik sīksti gaļas cepeši, ka pat suns trīs dienas plēsa, ar ķepu piemīdams. Viņa bija Meksikas meita. Cēlusies no zemes, kur kaktusi aug garāki par mana vectēva akas vindu, kur saule karsē smiltis līdz kājas deg.

Pavasaŗa vakariem, it visiem, piedīt burvība, kas laužas cauri pat cietuma mūriem. Mūsu virtuvē šī burvība lidinājās kā krāsains tauriņš. Zēni smaidīja. Saimnieks mums ielēja ugunsdzērienus. Vecā meksikāniete strauji pagriezās, pakampa no šofera rokas krietnu tējas glāzi pilnu džina, tad paņirdza iedzeltēnie zobi — un iegāza to rīklē bez skaņas. Glāzi viņa nekad neatdeva, bet nometa zemē.

„Pavasars, saimniek!" mēs saucām, un tukšojām savas glāzes, jo bargā ziema bija godam izturēta. Šoferi pa starpām nekrietni lamājās par nejēdzīgo ceļu un mudināja meksikānieti dzert. Tā likās, ka viņi zināja, ko darīja un kas notiks. Mums jau svila vaigi. Gribējās dziedāt slavas dziesmas pavasarim. Rokas bija kļuvušas lipīgas. Siltumā atlaidās sveķi, kas kā rupuča āda jau dienām bija pārvilkuši pār mūsu plaukstām.

Pēkšņi vecā sieva strauji saslējās kājās, iepleta rokas, mati pajuka, un uzsauca savam puikam: „Gitāri šurp!"

Mēs apklusām. Šoferi saskatījās un ielēja meksikānietei jaunu glāzi. Zēns — tumšām acīm kā maziem piķa gabaliņiem, sejas krāsu līdzīgu mātei — aizskrēja uz meksikānietes meža būdu. Gitāri, krietni nobružātu, aptraipītu un aplīmētu krāsainiem kovboju attēliem, māte izrāva puikam no rokām. Mēs pietrūkāmies kājās, rāpamies uz galdiem, — nu bija ko redzēt. Vecā steigšus iekampa pasniegto džinu, pārmeta glāzi pār plecu — un tad sākās.

Sākumā skanēja tikai basa stīga. Dimdoši un satraucoši kā mežoņu kara bungas. Tad vecā izgrūda tādu kā kaucienu un sāka dejot. Viņa cēlās pirkstgalos, šūpoja plecus, atmeta galvu un skrēja uz priekšu un atpakaļ, griezās un dimdināja grīdu, un suns bailēs palīda zem galda un smilkstēja. Viņa dziedāja — Lakukaračā! — raustīja stīgas un smagi elsoja, jo viņa bija veca un daudz džina dzērusi. Mēs vēl nekad nebijām redzējuši tādus svētkus.

Nezinu, kurš bija atrāvis vaļā virtuves durvis, jo virtuvē bija tiešām karsts, neciešami karsts. Pa atvērtajām durvīm spīdēja iekšā vecā mēneša milzīgā pusripa, tikko pārrāpusies pāri pirmai eglei. Pie sijas blāzmoja petrolejas lampa, klusi sīkdama kā pirmais pavasaŗa ods. Tā bija neredzēta deja — Kanadas ziemeļu meža būdā, kad ārā aprīļa nakts un latviešu zēni skurbumā ziemai dzer bēres.

„Lakukaračā!" pa starpām iesaucās meksikānietes zēns.

„Lakukaračā!" saucām mēs, un man likās, — nupat, nupat celsies nost būdai jumts.

„Lakukaračā!"... līdz vecā sieva paklupa pār kartupeļu maisu, ģitāre atsitās pret krāsns stūri, novaidējās stīgas, un viss palika klusu.

Šoferi smējās, vilka ārā jaunas pudeles, un suns līdzi mums izgāja ārā pavasaŗa naktī. Tepat kaut kur tuvumā nobrīkšķēja jaunās apses zem ziņkārīgu briežu kājām. Noglaudījām sunim galvu, — jo šī bija mūsu pēdējā nakts meža būdās.

Otrā rītā vēl Lakukaračа gulēja dziļā miegā, kad mēs, uz dēļu kŗavas šūpodamies, devāmies uz pilsētu.

Eriks Skauts, Rietumkanadā

DZIMTENES PAGALĒ SKAUTU UGUNSKURĀ

7. Draugi pasaules tālēs

Mīļo Andri!

Cik savādi — Tu taču savu solījumu devi tieši vienā dienā ar Modri. Un šodien tieši Tu man norūpējies raksti, ka Modris lēnām piemirst savu piederību latviešu skautu saimei, vairs Tev neraksta, nepiedalās arī jūsu kopa nodarbībās pasaules tālēs. Vēl bēdīgāk — kā man raksta Modŗa māte — viņš pat vairs lāga negribot latviski runāt.

Atceries — jūs abi solījāties būt uzticīgi Dievam un Latvijai. Man prātā vēl mūsu ugunskurs, kad Modris man spieda roku un teica: „Vadītāj, es solos neaizmirst to skaisto, ko esmu piedzīvojis mūsu pulciņā!" Tad mēs visi kopā saucām mudi — tā ka viss mežs nodrebēja — un ikviens sirdī pievienojās Modŗa teiktajam.

Tavas rūpes šai lietā ir arī manas rūpes. Vai mums nepamēģināt Modri mazliet sapurināt? Visi vecie Brieži, piemēram, varētu Modri apsveikt Lieldienās Vai tad viņš neaizsirotu atmiņu takās un neapkaunētos pats sevis?

Bet, kas zina, varbūt citus skautus arī jau māc pagurums? Vai nederētu apsveikt Lieldienās pēc iespējas daudz latviešu skautu un gaidu? — Naudas tur vajadzētu tikai pastmarkām un baltām, vienkāršām kartona lapiņām. Zīmējumus vislabāk izgatavot pašiem. Neaizmirsīsim latviski īpatnējo un izmantosim latvju rakstus Atcerēsimies, ka Lieldienas ir Saules svētki, tāpēc izmantosim saulīti, Austras kokus, skujiņas, Māras līklocīšus izrotājumiem. Par latviskām kartītēm brīnīsies svešzemju pastnieki un māju saimnieki, priecāsies saņēmēji — viņi atkal reiz jutīsies savā, latviskajā pasaulē.

Amerikāņu skautu kopnieku rokas grāmatā lasīju veselas nodaļas par to, kā kopi un skauti var savām vajadzībām nopelnīt naudu. Tā būtu labi, ja pastmarkām un kartītēm jūs nopelnītu naudu paši, jo vecākiem noteikti naudas tagad pamaz.

Lai nebūtu pār jūrām jāizmanto dārgais gaisa pasts, kartītes izgatavojamas un nosūtāmas jau tagad. Sarīkosim tad mazas sacensības — atsūtiet man katrs 3 savas skaistākās kartītes, bez tam to latviešu skautu un gaidu (vai arī citu latviešu jauniešu) adreses, ko esat ar pašu zīmētām kartītēm Lieldienās apsveikuši. Atzīmējiet, kur ņēmāt naudu kartišu papīram un pastmarkām; ja nopelnījāt paši — kā un cik; bez tam palūdziet savam tētim vai māmiņai, lai arī parakstās uz jūsu vēstules. ka neesat aizmirsuši skautu pirmo likumu: esi patiess! Kartites man piesūtiet ar ne vēlāku kā 15. marta pasta zīmogu, adresējot tās B Rubesam, Augustdorf (21a), DP Camp, Germany.

Es ceru, ka šie apsveikumi atjaunos vienu otru jau pusaizmirstu draudzību un dažam labam latvju jaunietim atgādinās, ka viņš solījies būt un palikt labs latvietis.

Pasaules tālēs augsim vienoti Latvijai!

Tavs Vientuļo skautu vadītājs

Rūta Skujiņa

Zvēri bērnu dārzā

1.

Pārkāpusi tumsas žogu,
saule atver debess logu,
Pamet pērkli bezdelīga,
cīrulītis skan kā stīga.
Lācēns miegu rauš ar ķepu,
tam vēl gribas nosnaust slepu.
Stirnu bars pie strauta lēkā,
mazās skudras čakli tekā,
brauc pār plašo debess āri
zelta ratos saule pāri.

2.

Bērnu dārza vadītāja
jau pie vārtiem mundri stāja —
tā ir ķengurmāte staltā,
visa ietērpusies baltā.
Pati savu mazuli
somā ielikusi gliti.
Pirmais atskrien dzegusēns,
nav tam mātes, nabags zēns.
Aita atved savu dēlu,
ne par agru, ne par vēlu.
It kā mukdams, it kā ķerdams,
septiņjūdžu soļus sperdams,
iecilpo pa vārtiem zaķēns.
Sētai pāri rāpo kaķēns.
Mazāk tekot, vairāk jozdams,
savā strupā astē kozdams,
Dukšelis no aukles rokām
izsprucis un apkārt kokam
trīs reiz licis viņai skriet,
pats aiz prieka nebeidz riet.
Lāču māte savus dvīņus
atstiepj padusē kā līņus,
„Tiem vēl acis miega pilnas!"
Meža malā smejas dzilnas.
Lauvēns Leo, rāmu prātu,
turas savai mātei klātu.
Zilonīts pie tēva rokas
čakli resnās kājas loka.
Briedītis ar stirnulēnu
arī nemāk gaitu lēnu.
Pukšķēdams kā mazais bānītis,
ietipina ežu Jānītis.
Pilēns veļas piku, peku,
kājas nevar atrast teku.
Vadītāja modri rauga,
vai vēl netrūkst kāda drauga —
skaita reizes piecas, sešas:
divas sejas liekas svešas.
Noķer tā aiz ausīm vienu,
„Mēs še esam pirmo dienu,"
atpīkst ēzelītis žēli.
„Skolā iet mums esot vēli:
Gadu daudz, bet prātiņi īss,
nevar izskaitīt līdz trīs.
Māte, tēvs tad teica abi,
bērnu dārzā būšot labi.
Šis — mans biedrs kamielēns,
arī vairs nav mazais sēns."
„Labi," skolotāja rūc;
„Tikai puķes nenoplūc.
Nebradājiet dobēs iekšā,
skatieties, kur celiņš priekšā.
Rindā stājieties, kā nākas,
pirmai stundai jāiesākas."

3.

Vadītāja takti rāda,
jautri atskan dziesma šāda:
„Visi esam draugi,
atnāc pats un raugi.
Nekožam cits citam,
neplēšam, ne sitam.
Un nevienu reizi
neķķielējam greizi
sava drauga bļodā,
sātība mums godā.
Dieva zeme plāša,
katra dzīva dvaša
viņa priekam laista.
Dzīvība ir skaista."
Lauvēns braši basu dūc,
lācēni tam līdzi rūc.
Stirniņa dzied altu jauki,
atbalsojas mežs un lauki.
Mecosoprāns kaķēnam,
drāmatiskais — zaķēnam.
Tenoru ar krūti pilnu
Dukšelis dzied, bozis vilnu.
Un tie citi, jautru prātu,
savas balsis skaņo klātu.
Tikai kāda skaļa balss
nepārstāj, kaut dziesmai gals:
„Dzīviba ir ska—a—ais—ta,
viņa priekam la—a—ais—ta!"
— dzied un dzied un neapstājas.
Vadītāja sen jau rājas:
„Ezeļpuisi, vai tu jucis?
Liekas, ka no meža sprucis,
notis neproti, ne taktī,
gribi aurot visu nakti?"
Ēzelītis tad tik stājas,
kad to raustīt sāk aiz kājas,
un ap purnu slaido snuķi
zilonēns tam tin kā puķi.

IEPRIEKŠĒJO ATJAUTĪBAS UZDEVUMU ATRISINĀJUMI

(5) Uzraksts spogulī. — Pēteris skatloga uzrakstu varēja izlasīt bez pūlēm. Uzraksts uz stikla, protams, bija pareizi lasāms no ārpuses — no ielas, tādēļ no iekšpuses tas bija apgriezts resp. spogulattēla veidā. Spogulis zālē šo aičgārno attēlu pārvērta vēlreiz tā spogulattēlā, tas ir — uzraksts nu atkal bija lasāms normāli.

(6) Pulka ar gredzenu pirkstā. — Mechaniķis zēna pirkstu tūlīt virs gredzena cieši notina dažu centimetru garumā ar auklu, sažņaudzot uztūkumu. Tad viņš no gredzena puses sāka auklu notīt, kamēr otrs vīrs tai pašā laikā bīdīja gredzenu uz priekšu. Turpinot auklas uztīšanu un notīšanu un visu laiku bīdot pakal gredzenu, tas drīz vien bija no pirksta nost.

KALPAKA BATALJONS

Arturs Kroders,
Kalpaka bataljona Neatkarības rotas kaŗavīrs.

Tagad daudziem šķiet, ka Latvijas pirmie brīvprātīgie, kas sāka pulcēties kopš 1918. gada rudenī un vēlāk savienojās Kalpaka bataljonā, tāpat kā brīvprātīgie Latvijas ziemeļos un zaļie partizāni, ir pati par sevi saprotama lieta: tādiem brīvprātīgiem vajadzēja būt un tie bija. Bet toreiz tā nebija. Jo cik tad bija šo brīvprātīgo? Vēsture to labi zina: tikai daži simti tik liela un svariga uzdevuma veikšanai, kāds bija jaunnodibinātās un pasaulei pasludinātās Latvijas valsts aizsardzība un nostiprināšana. Viņu savienošana disciplinētās, kaujas spējīgās vienībās bija uzdevums, kas prasīja daudz pūliņu un vispirms ticību tam mērķim, kuŗa vārdā brīvprātīgie tika kopā pulcēti. Paldies Dievam, ka mums bija šis brīvprātīgo pulks, jo tas bija pierādījums mūsu tautas dzīvošanas, augšanas un jaunas dzīves radīšanas spējai. Vissvarīgākais brīvības iegūšanas priekšnoteikums ir tas, lai tautai būtu aktīvs priekšpulks — tiras sirdsapziņas, pienākuma, skaidra prāta, lielas ticības un lielu upuru spējīgi vīri, no kuŗu vidus tad izaug vadoņi, kas pacel tautas brīvības un tiesību karogu un sauc ap to visu tautu. Daudzreiz tauta pati šos gaišākos garus ir aizgrūdusi prom no sevis, jo nav viņus sapratusi. Bet viņi neizlaiž pacelto tautas tiesību un brīvības karogu no savām rokām, — viņi turpina cīņu kopā ar nelielo, bet uzticīgo pulku. Un tikai šis personīgais paraugs, atdotās dzīvības, atdotā personīgā laime un upuri, daudzkārt sāpīgi un smagi, tie tautu pamazām pārliecina, un tad tautas brīvības karotāju pulki sāk augt. 1918. g. 18. novembris nāca kā līdz pilnīgam nobriedumam izaugušas nacionālās apziņas piepildījums, noslēdzot ilgās cīņas, kas izpaudās zemnieku dumpjos, tautiskās atmodas laika nacionālās idejas uzliesmojumā un daudzos citos tautas brīvības gribas apliecinājumos, kam visu laiku līdztekus gāja tautas audzināšanas un materiālās turības celšanas darbs, bez kuŗa tautas patstāvīga dzīvošana nav iespējama.

Cīņa par valsti nebija iespējama bez valstij uzticīga bruņotā spēka. Un mēs krājām savus spēkus, kaut ļoti grūtos apstākļos. Vācijai, kas vēl nebija sevi atzinusi par pilnīgi sakautu, mūsu zeme bija savi politiski nolūki: izmantot karaspēka atstāšanu Baltijā, to nostiprinties, panākt saviem nolūkiem labvēlīgu mūsu valsts politisko vadību, tad atjaunot vācu okupācijas laikā iesāktās Baltijas monarchijas izveidošanu un nostiprināšanu, ar vācu karaspēku gāzt Krievijā boļševismu un tad, kopā ar vācu atbrīvotās Krievijas vāciem draudzīgo vadību radīt pretsparu pasaules karā uzvarējušām lielvalstīm. Bet tad vispirms nedrīkstēja ļaut nostiprināties Ulmaņa valdībai un nekādā ziņā nedrīkstēja pielaut latviešu apbruņošanos un karaspēka augšanu. Tomēr jau 1918. g. 18. novembrī Rīgā sanāca Latvju kareivju nacionālās savienības sasauktā karaviru sapulce, kuŗā pieteicās ap 500—600 brīvprātīgo. Šajā pašā sapulcē atskanēja aicinājums latviešu jaunatnei iestāties nacionālā karaspēka vienībās. Bet oficiāli tikai 7. decembrī, t. i., tepat trīs nedēļas pēc valsts proklamēšanas, valdībai "izdevās panākt vienošanos ar Vācijas pilnvaroto par karaspēka organizēšanu no vietējiem iedzīvotājiem. Bija paredzēts formēt 26 rotas un 5 baterijas uz nacionālā principa pamata: latviešu 18 rotas un 3 baterijas, vācu — 7 rotas un 2 baterijas un krievu — 1 rota. Par karaspēka komandieri aicināms neitrālas valsts pilsonis, bet līdz tāda iecelšanai komandiers ir vācietis. Apbruņojumu un apģērbu pret vēlāku atlīdzību apsolījās dot okupācijas iestādes no vācu 8. armijas krājumiem, kuŗi tik un tā draudēja krist boļševiku rokās. Arī pārtiku sniegtu vācieši. Tara ču līgums palika tikai aprakstīta papīra lapa. Organizējās gan vācieši, kārtībā tika savesta arī okupācijas varas dzelzsdivizija, bet latviešu karaspēka organizēšanu visādi kavēja un liedza. Un saformētajās rotās notika latviešiem naidīga aģitācija, lai tikai pierādītu lielvalstīm, kuŗām mūsu zemes apstākļi bija svešķi, ka latvieši ir boļševiki un viņu apbruņošana ir bīstama.

Tomēr darbs sākās. Iecēla četrus kaŗa iecirkņu priekšniekus: Rīgā, Vidzemē, Kurzemē un Latgalē. Taču boļševiki jau bija ieņēmuši Latgali un Vidzemes ziemeļaustrumu daļu. Tādēļ Latgales iecirkņa priekšnieks bija spiests saformēt rotas Rīgā. Arī Kurzemē karaspēka organizēšana nesekmējās, jo tur vēl pilnā mērā valdīja okupācijas vara. Vissekmīgāk šīs organizēšanas darba norietēja Vidzemē un Rīgā, kaut gan Rīgā bija jāizformē daža no tādās grūtībās radītām vienībām. Rīgas aizsardzības rotām, kur bija iespiedušies ienaidnieka aģitātori un viņa nauda. No visām latviešu karaspēka vienībām, kas organizētas valsts tapšanas laikā, pārbaudījumus izturēja un palika uzticīgas paceltam latviešu brīvības karogam tikai četras: Cēsu, Neatkarības un Atsevišķā (Studentu) rotas un latviešu atsevišķā jātnieku nodaļa.

Jau novembŗa vidū Vidzemē palikušie Latvju kareivju Nacionālās Savienības biedri sāka apvienot pilsoņus, kas gribētu piedalīties zemes aizsardzībā. Kad valsts bija pasludināta, pašaizsardzības nodoms izauga par valsts aizsardzības ideju. 6. decembrī Cēsīs ieradās Vidzemes kaŗa iecirkņa priekšnieks pulkvedis Apinis. Brīvprātīgo vairums bija bijušās Krievijas armijas virsnieki, un tikai trešā daļa bija instruktori un kareivji. Tika dota pavēle formēt četras aizsardzības rotas: Valkā, Valmierā, Cēsīs un Limbažos. Par Cēsu rotas komandieri sākumā iecēla virsl. Jansonu, bet sākot ar 23. decembri — virsl. Puriņu. Karaspēka formēšanu un apgādību traucēja boļševiku uzmākšanās. Reģistrēti bija 400 brīvprātīgie, bet apbruņot bija iespējams tikai 40—50. Vēl 20. dec. Cēsu rotai pievienojās Madonas brīvprātīgo pulciņš virsl. Ezeriņa vadībā. Bet 22. dec. jau krita Valmiera, un Cēsu rota 23. dec. atstāja Cēsis, ierazdamās Rīgā.

Brīvprātīgo pulcēšana notika arī Rīgā un 1918. gada 3. decembrī apsardzības ministrs J. Zālītis paraksta pavēli, ar kuŗu kapt. J. Balodis iecēlis par pirmās karaspēka vienības komandieri, nosaucot šo vienību par Instruktoru rezervi. 1918. g. 23. nov. Rīgā Olava komercskolā sanāca latviešu studentu sapulce, kuŗa nolēma atbalstīt Tautas padomi un pagaidu valdību. 29. nov. studentu korporācija Selonija, bet Tālavija 13. dec. nolēma, ka visi to locekļi nodod sevi Apsardzības ministrijas rīcībā. 16. dec. Olava skolā sanāca otrā studentu sapulce, kas nolēma aicināt visus studentus iestāties nacionālā armijā. Tika radīta komisija no Selonijas un Tālavijas studentiem, ar uzdevumu lūgt Apsardzības ministru atļaut dibināt Studentu rotu, kuŗā varētu iestāties kā studenti, tā arī citi uzticami valsts pilsoņi. Šim divām korporācijām pievienojās Rīgā esošie Tērbatas Letonijas un Maskavas Fraternitas Moscoviensis (tagad Fraternitas Lettica) un Fraternitas Letgallia studenti. Ar to bija likts pamats Atsevišķai studentu rotai, kuŗas dibināšanas diena ir 20. dec. Apsardzības ministrs par Studentu rotas komandieri iecēla kapt. Nikolaju Grundmani.

Šim trijām kaujas spējīgām rotām Rīgu aizstāvēt pret ienaidnieka uzbrukumu nebija iespējams, un tādēļ valdība nolēma Rīgu atstāt. 1919. g. 2. janv. no Rīgas uz Jelgavu aizbrauca valdības vilciens un valdībai līdzi devās Studentu rota, kuŗai bija jāuzņemas valdības apsardzība.

Instruktoru rezerves un Cēsu rotas, kā arī nelielās vienības no Latgales un Rīgas aizsardzības rotām, Rīgu atstāja 3. janv. rītā. Jelgavā abas rotas tika saformētas bataljonā un par Atsevišķā bataljona komandieri Apsardzības ministrs iecēla pulkv.-leitn. Oskaru Kalpaku, kuŗš 1919. g. 5. janvārī izdeva savu pirmo pavēli bataljonam, ar kuŗu bataljons tika sastādīts sekošī: 1 rotā, kuŗu nosauca par virsnieku rezerves rotu, iecēlāja Instruktoru rezerves rota un apmēram 1 vads no Latgales virsnieku rotas; 2. rotā, kuŗu nosauca par Cēsu rotu, nelielās vienības no 2. un 3. Rīgas apsardzības rotām un Latgales apakšvirsnieku rotas. Par 1. rotas komandieri Kalpaks iecēla kapt. Balodi, par otrās rotas komandieri — kapt. Skujiņu.

Studentu rota 5. janvārī aizbrauca valdībai līdzi uz Liepāju. Atsevišķais bataljons no Jelgavas izgāja uz Olaines pozicijām, bet, saskaņā ar frontes stāvokli, 8. janv. devās uz Dobeli, tad uz Lielauci, kur naktī no 15. uz 16. janvāri notika bataljona pirmā kauja un kaujas laukā atstāti pirmie upuri.

Jelgavā decembŗa sākumā Kurzemes kaŗa iecirkņa priekšnieks uzdeva kapt. Arturam Hartmanim formēt Jelgavas brīvprātīgo Jātnieku vienību. Jelgavā tai izdevās iegūt no vāciem ap 30 zirgu, ko izlietoja Jātnieku nodaļas formēšanai. 6. janv. rotas 40 kareivji ar nedaudz virsniekiem devās uz Liepāju. No tiem Liepājā saformēja Atsevišķo jātnieku nodaļu. Tā radās Kalpaka bataljona ceturtā vienība.

Pēc 16. janv. kaujas Virsnieku rezerves un Cēsu rotas, ienaidnieka spiestas, atkāpās tālāk uz rietumiem. 25. janv. sasniedzot Aizpurņu mājas, 7—8 kilom. no Rudbāržiem. Sākot ar 25. janv. bataljons uzsāka uzbrukumu un 25. janvārī ieņēma Skrundu. Par kaujas nopelniem Virsnieku rezerves rotu apsardzības ministrs ar savu pavēli pārdēvēja par I Latvijas neatkarības rotu. 17. februārī frontē ieradās Studentu rota un 1. marpanākt sabiedroto lielvalstu atbalstu un mēs kļūtu savā rīcībā patstāvīgi, mums bija jāsalauž sabiedroto aizdomas, ka visi latvieši ir vai nu boļševiki, vai

Edvards Virza

Pulkveža atgriešanās

Stāv ļaužu pulks atsegtām galvām, gods atdots no kareivjiem tiek.
Viens otrs pie nodurtām acīm sev trīcošu roku liek.

Un komanda atskan, rīb zalves, un spēlēt mūzika sāk,
Jo, nobeidzis uzvaras savas, uz mājām nu pulkvedis nāk.

Caur pilsētu trokšņainu, skaļu, kur ļaužu uz laukumiem daudz,
Viņš lēnajos triumfa ratos pa prospektu svinīgu brauc.

Raud, pulkvedi, kareivji tavi. Ak, neļauji taurēm vairs pūst
Un piecēlies, runā uz tautu, lai klusums par gavilēm kļūst.

Bet neatbild pulkvedis vairāk ne kareivjiem, tautai, nekam,
Sedz karogs sarkanbaltsarkans ir seju, ir augumu tam.

Jel noņemiet apsegu svēto, lai varons ver acis un redz,
Ir sauli uz kareivju pierēm, ir to, kuŗa noriet un lec.

Viņš klus, tik ar Latvijas zemi vēl sajaukties nesas tam prāts,
Un karogs sarkanbaltsarkans pār krītušo pulkvedi klāts.

Kalpakiešu junda

No daudzajām Kalpaka bataljona tradicijām svētākā ir kalpakiešu junda kalpakiešiem veltītā svinīgā dievkalpojuma laikā Māras baznīcā, bataljona mācītājam Stangam lasot aizsaulē aizgājušo kalpakiešu vārdus, tā dzīvajiem sasaucoties ar mirušajiem cīņu draugiem. Gadu no gada šī saraksta slejas auga, un uz Latvijas brīvības dienu beigām 1940. g. no kādreiz 600 galvu lielā vīru pulka, kas 1919. g. 3. martā bija pulcējies Ventas krastos kaujai par Latvijas brīvību, ap 120 bija guldīti Brāļu kapos.

Upuru skaits kalpakiešu rindās vēl stipri pieauga boļševiku okupācijas gadā. Baigajam gadam sākoties, kā liels brīdinājums latviešu tautai par gaidāmajiem laikiem bija divi šāvieni, divu kalpakiešu — ģenerāļa Bolšteina un pulkveža Celmiņa pašnāvība. Ne aiz bailēm no gaidāmajām mocībām tas notika, bet gan, abiem pildot savus kaŗavīra pienākumus pēc labākās sirdsapziņas, lai viņi līdz ar sevi aiznestu kapā viņiem vienīgajiem zināmos mūsu valsts noslēpumus, un ar savu dzīvības upuri glābtu daudzu citu dzīvības. Šo divu kalpakiešu nāve ir izcils varonības piemērs.

Gaŗš ir deportēto kalpakiešu saraksts, tas aptver 64 vīrus, to vidū ir valsts prezidents Kārlis Ulmanis, virspavēlnieks brīvības cīņās ģenerālis Jānis Balodis, ministrs Einbergs, ģenerāļi Bachs, Buks, Ezeriņš un Rozenšteins, pulkveži Voldemārs Kalniņš, Kūlmanis, Oskars Fogelmanis, Malcenieks, Mateuss, Skujiņš, Plūcis un Puksis un mūsu sūtnis Krievijā pulkvežleitnants Kociņš. Slepkavu rokām par upuriem krituši 12 kalpakiešu, to vidū aizsargu priekšnieks ģen. Prauls, plkv. Lūkins un plkv. Nikolajs Fogelmanis.

Pēdējā kaŗā krituši 6 kalpakieši, no tiem 2 pulku komandieri — plkv. Veiss un pltn. Aperāts, bet trimdas gados miris 21 kalpakietis, to vidū plkv. Tone. Pašreiz trimdā Vācijā un citās zemēs apzināti 126 kalpakieši.

Sava iemīļotā un varonīgā vadoņa plkv. Oskara Kalpaka nāves dienā vecie kalpakieši savās sirdīs sasaucas, mirušie un dzīvie, visi stāvēdami jundā Ventas krastos.

Arv. Krp.

muižnieku dienderi, un jāpiebilda, ka jaunajai Latvijas valstij ir savi nacionāli mērķi un centieni, sava nacionāla programma un griba to iedzīvināt. Sabiedroto pārstāvji, kuŗiem bija uzdevums sekot Latvijas izveidošanās gaitām, grozīja savus uzskatus. Angļu majors A. Kenans, Anglijas militārās misijas locekļis, saka: „Kaut šīs armijas kadri bija apmēram bataljona lielumā, ieskaitot rezerves, kaut visi bija trūcīgi ģērbti un bruņoti, visi bija tomēr apņēmības pilni un viņu gars šķita neuzvarams. Tas viss mani dziļi aizkustināja". Jo majors Kenans bija tiešais mūsu karaviŗu darba vērotājs. Arī ģen. A. Berts, Anglijas militārās misijas priekšnieks, atzīdams, ka „Kalpaka bataljons, vēlāk Baloža brigāde, bija pirmā latvju militārā vienība, no kuŗas izauga spīdošā Latvijas armija", velti daudzus atzinības vārdus pirmajiem brīvprātīgiem kaŗavīriem. Arī Francijas militārās misijas priekšnieks pulkv. E. Dipārkē, stāstot par mūsu pirmo dienu cīņām, iesaucies: „Es jūtos laimīgs, ka man bija lemts redzēt kādas tautas ciešanas un mokas, bet pēc tam kopā ar viņu pārdzīvot viņas episkās cīņas, pārdzīvot viņas augšāmcelšanās un uzvaras brīnišķīgās dienas."

Šo augstākā mērā pozitīvo uzskatu maiņu par labu mums panāca mūsu pirmie brīvprātīgie kaŗavīri. Tautas pārliecināšanai tika veikts ievērojams darbs. Arī 1919. gada cīņu laikā visizplatītāko laikrakstu „Latvijas Sargs" dibināja Kalpaka bataljona kaŗavīri, no sava vidus dodami laikraksta galveno redaktoru.

1919. g. 7. martā visa mūsu armija no Ventas krastiem pārgāja ģenerāluzbrukumā pret ienaidnieku. Salaužot tā pretestību, martā bataljons sasniedza Lielupi. Saldus, Ķemeri un Sloka krīt mūsu rokās. Un Lielupes krastā bataljons, izvēršoties par brigādi, dod ienaidniekam jaunu triecienu, ievadot Rīgas atbrīvošanu. 1919. g. 22. maijā boļševiki atstāja Rīgu. Gan uzbrukuma pašā sākumā, 6. martā, kalpakiešiem bija jānes smagais un asinainais upuris, jo kaujas laukā krita pats pulkvedis Kalpaks un viņa virsnieki — Studentu rotas komandieris kapt. Grundmanis, virsleitn. Krievs un leitn. Sriders. Rīgā kalpakieši ienāca pulkveža Baloža brigādes sastāvā. Ar Rīgas ieņemšanu un latviešu karaspēka atbrīvošanas cīņu pirmais posms. Brigāde, kuŗai pievienoja dažas jaunformētās vienības, izvērtās par Kurzemes divīziju, sastāvošu no 3 kājnieku pulkiem: Liepājas, Ventspils un Jelgavas. Un godinot pirmo brīvprātīgo kaŗavīru nopelnus, šo pulku pirmās rotas nosauktas pirmo brīvprātīgo vienību vārdos: Liepājas pulka 1. rota par Neatkarības rotu, Ventspils pulka 1. rota par Cēsu rotu un Jelgavas pulka 1. rota par Atsevišķo Studentu rotu. kamēr Jātnieku pulka 1. eskadrons par Atsevišķo eskadronu. Komandēdams Kurzemes diviziju, kalpakiešu pavēlnieks pulkvedis Balodis Latvijas viskritiskākā brīdī. Bermonta uzbrukuma laikā, 1919. g. 16. okt., saņēma valdības lēmumu, ka viņš iecelts par nacionālās armijas virspavēlnieku. 1920. g. 23. janv. viņu paaugstināja par pirmo Latvijas armijas ģenerāli.

Un lasot vārdus, ko ģen. Balodim veltījis Latvijas pirmais ministru prezidents Kārlis Ulmanis, ikkatrs kalpakietis ir līdzi cildināts, jo viņi bija ģen. Baloža pirmie kaŗavīri: „Ģenerālis Balodis ar savām uzvarām vēlreiz pierādīja, ka latvju tauta vienmēr un katru brīdi ir gatava iet cīņā par savu brīvību."

Miris lāčplēsis

Toronto, Kanadā, 14. februārī no darbā gūtajiem ievainojumiem nomira Lāčplēša kaŗa ordeņa kavalieris Jānis Piķelis. Nelaikis, kas dzimis 1898. gadā Bārtas pag., Latvijā bija pazīstamas Liepājas koku apstrādāšanas firmas līdzīpašnieks. Ar Lāčplēša ordeni viņš apbalvots par izcilu varonību Latvijas atbrīvošanas cīņās pret bermontiešiem.

Piķelis Kanadā iecelojа 1948. g. pavasarī un līguma gadu strādāja spēkstaciju būvdarbos. S—s

VAI LIKTEŅA ROKA?

Atmiņu stāsts par kauju, aizstāvot Kalpaka dzimto sētu Liepsalas 1944. g. augustā

Izpildījusi priekšrotas uzdevumu Lubānas klānos, kāda no kapteiņa L. rotām saņem pavēli pl. 12 ierasties pie Meirānu pagastvaldes, kur to gaidīs vācu bataljons ar majoru Ulrichu, lai kopējiem spēkiem nosprostotu ienaidnieka pārrāvumu no Liepsalām uz Lubānas ezera dienvidrietumu galu.

Noteiktajā stundā leģionāru rota sasniedz Meirānu pagastmāju. Satraukuma pilni ir pagastmājas darbinieki. Ierodas kāds lauksaimnieks ar ziņu, ka 2 km attālajās mājās jau esot krievi. Vācu bataljons nav ieradies, lai gan pulkstenis jau rāda 12.30. Likteniga var būt tālāka gaidīšana, tādēļ leģionāri iziet cīņā vieni. Pirmais vads pret ceļu, kas ved caur Liepsalām, otrs vads uz ienaidnieka ieņemtajām mājām, un trešais vads virzienā uz Lubānas ezera dienvidrietumu galu.

Manāma drosme ikviena cīnītāja solī, jo tas ir bruņojies ne tikai ar ieroci, bet arī ar tām bruņām, ko saņem no zemes kā senču gara mantojumu.

Liepsalās nav manāms citkārt lauku sētai tik rakstūrīgais pusdienas miers. Pagalms pilns ļaužu, zirgi aizjūgti, vezumi piekrauti, bet māju iemītnieki kavējas, ticēdami kādam glābējam, jo pārāk grūti ir šķirties no vietas, kas sirdij tik tuva.

Leģionāri ieņem pozicijas aiz mājām iepretim ceļam. Pazūd pajūgi. Lopus atbrīvo un sadzen tuvējā mežā. Īsu brīdi Liepsalās valda klusums, tikai atstātais kaķis meklē, kur palikuši viņa saimnieki.

Ap pl. 15 pa ceļu Liepsalu virzienā tuvojas krievu kolonna, lai pa Meirānu tiltu šķērsotu Aivieksti. Var noprast, ka, gājuši cauri Latgalei bez lielākas pretestības, viņi nedomā tādu sastapt arī šajā klusajā lauku sētā.

Pretim ienaidniekam ceļa grāvī un mežmalas krūmos guļ 30 leģionāru, kas mierīgi sagaida kauju. Šoreiz viņi Latvijas zemē aizstāvēs mājas, kuŗā sauli ieraudzījis mūsu nacionālās armijas pirmais virspavēlnieks pulkvedis Oskars Kalpaks. Tas dod viņiem spēku varonīgi izturēt moku pilno pirmskaujas klusumu un atklāt uguni, kad tā visiedarbīgāka.

Klāt ir ienaidnieka tanketes, un mērķi sasniedz leģionāru tanku dūres. Pa ienaidnieka ierindām sāk līt leģionāru patšautenu un šautenu uguns. Jaucas vaidi ar lamu vārdiem, un pārsteigtie sarkanarmieši meklē patvērumu mežā pa labi no ceļa un no turienes savukārt atklāj bezmērķa uguni Liepsalu virzienā. Uzbrukumā ienaidnieks nepāriet, jo nezināms tam ir leģionāru spēka stiprums. Pārsteiguma kauja ir īsa, bet sekmīga mūsējiem. Kad tā rimusi, leģionāri met skatu uz aizmuguri, uz skaisto atvasaras saulrietu, bet pamana no turienes virzāmies uz Liepsalu pusi garu kolonnu. Steigšus izdara pārkārtošanos cīņai, bet izrādās, ka šoreiz tas nav vajadzīgs, jo ar 10 stundu nokavēšanos ierodas vācu bataljons.

Par stāvokli informē ltn. M. Nelīdz nedz leģionāru komandiera protesti, nedz vīru lādēšanās, majors Ulrichs savam bataljonam nedod pavēli nakti iziet pozicijās, bet paliek aizmugurē rudzu laukā.

Un šai naktī, pusnakts stundā liktenim labpatīk atkārtot jau notikušu drāmu, tikai pretējā veidā. To var pielīdzināt traģiskajam notikumam Latvijas atbrīvošanas cīņās, kad krita pulkv. Kalpaks.

Leģionāru rotas kreisajā spārnā varonīgi cīnas majora „S" kaujas grupa. Ielenkts ir kapteinis L., kas ar kauju laužas uz Meirānu tiltu. Šajā naktī kaujā, kur nevar pasacīt kuŗš ienaidnieks, kuŗš savējais, no leģionāru lodes Liepsalu mežā krīt vācu bataljona komandieris majors Ulrichs ar savu zinnesi. Viņš bija gājis uz priekšu, lai informētos par stāvokli. Leģionāra saucienam: paroli nav sekojusi atbilde, bet raksturīga bēgšanas kustība, un sekas — leģionāra raidīta mašīnpistoles kārta. Ejot tuvāk kritušajiem viriem, ir pārsteigums, jo sarkanarmiešu vietā šoreiz zemē guļ virs vācu formā, pitiem uzplečiem.

Tikai liktenis zina, vai varbūt šī paša majora Ulricha lode nebija tā, kas nesa nāvi pulkvedim Oskaram Kalpakam 1919. g. pie Airītēm, jo majors Ulrichs, ar latviešu kareivjiem satiekoties, bija teicis: „Pazīstu latviešus kā varoņus no 1919. gada cīņām Kurzemē."

Nāk pavēle atkāpties. Cīņā pārguruši, leģionāri atiet uz Aivieksstes labo krastu. Tālu aizmugurē dzirdama balss: „Major Ulrich! Major Ulrich!"

Majors vairs nevar atsaukties. To zina trīs dzīvie leģionāri un kāda par cilvēka prātu augstāka vara, ar kuŗas ziņu iemts bija notikt tā un ne citādi. Kad ziņojums par notikušo sasniedz kritušā majora bataljonu, meklētāja balss norimst.

Neskartas, bet ar kauju ienaidnieka rokās krīt Liepsalas. Lēni aizbrauc sanitārie rati, aizvezdami Kalpaka gara līdziniekus. Dzīvi palikušie nes tālāk šo garu savās sirdīs. Aizvadīta ir diena un nakts, aizstāvot mūsu pirmā vispavēlnieka dzimto sētu — Meirānu Liepsalas. Sārti kā asins rītausmā krāsojas Aivieksstes viļņi. Rīta agrumā viri nokāpj pie upes nomazgāt aizvadīto kauju putekļus.

R. M.

Kalpaka gars

Pulkvedis Kalpaks pieder lielo latviešu kaŗavīru saimei, un viņa vārds rakstīts Latvijas vēsturē zelta burtiem. Kalpaka gars iedezinājа latviešu kaŗavīros dzimtenes mīlestības lāpu, kas deva drosmi upurēt sevi par brīvu un neatkarīgu Latviju.

Kalpaka gars dzīvoja latviešu cīnītāju sirdīs arī otrā pasaules kaŗā. Latvijas dēli nostājās uz Latvijas austrumu robežas, lai aizsargātu savu dzimteni pret sarkano sērgu, kas spiedās rietumu virzienā. Apzinādamies briesmas, latvju dēli ar Kalpaka varoņgaru cīnījās pret lielo pārspēku, to apturot un saistot savas dzimtenes pievārtē. Lai atļauts minēt dažus piemērus.

Kad uzliesmo asas cīņas pie Lubānas ezera, latviešu vīri sakauj desmitkārt stiprākas ienaidnieka izlases vienības, to atliekas iedzīdami Lubānas ezera dumbrājā. Tomēr frontes izlīdzināšanai latviešu vienības spiestas atkāpties uz jaunām pozicijām. Morāliski satriekti jūtas latviešu cīnītāji, kad viņi pēc spožajām uzvarām tomēr spiesti atkāpties, atdodot ienaidniekam labi iekoptās druvas un tēvu tēvu iemītās takas klusajās lauku sētās. Atkāpšanās ceļš ved cauri Meirānu pagastam un garām Latvijas lielā pulkveža dzimtajām mājām. Te dziļā godbijībā noliec savas galvas jaunā cīnītāju audze. Te tā smej jaunus spēkus un ticību nākamajām gaitām.

Latviešu cīnītājos iedegās Kalpaka gars — Kalpaka aizdedzinātā ticības un uzvaras lāpa. Tikko latviešu kaŗavīri ieņem jaunas pozicijas Aivieksstes upes labajā krastā pie Meirāniem, pa pēdām seko arī ienaidnieks, gribēdams iegūt tiltu pār Aivieksti. Šinī mirklī uzlido gaisā tilts, reizē ar pirmajiem ienaidnieka trieciennieķiem. Iedegas asa kauja. Ienaidnieks laiž darbā visus ieročus: ar degošo municiju tas aizdedzina Meirānu skolu, pagastmāju un dzīvojamās ēkas, ar sprāgstošo municiju tas cenšas satriekt latviešu cīnītāju morāli un garu. Notiek pretējais. Ar Kalpaka izturību un spēku Latvijas sargi uzņem kauju ar trakojošo ienaidnieku. Kalpaka gars palīdz uzvarēt arī šo kauju un nosargāt Latvijas lielā pulkveža dzimtā pagasta āres pret sarkanajiem iebrucējiem, kaut arī uz neilgu laiku . . .

Kalpaka cīņas gars mīt arī šodien katrā latvieti kā nedziestoša lāpa. Kalpaka gars dod mums spēku un izturību. Lai varoņu gars iededz mūsu sirdīs neapslāpējamu ticību brīvajai Latvijai. Mēs sagaidīsim Latvijas pavasari un krāšņu latvju tautas atmodu, kādu mēs to lolojam savās sirdīs un sapņos.

A. Homka.

Laikmeta dokumenti

Pēc ilgāka pārtraukuma Artura Krodera redakcijā Stokholmā atkal sācis iznākt periodisks rakstu krājums Laikmeta domas un dokumenti. Žurnāls iznāk rotēts un aptver ap 30 lpp. Tikko iznākušajā 12. n-rā ievietots amerikāņu politiķa U. Karola raksts Tikai krievi var sakaut krievus, Jana Čechanovska atmiņu sērijas Sakautie uzvarētāji turpinājums, ierosinājumi par polēmikas izbeigšanu Latvijas satversmes jautājumā, ārpolitikas apskats, dažas polēmikas utt. Turpmāk redaktors sola apcerējumu par politisko ideju vēsturi un jaunākajiem sasniegumiem un meklējumiem politiskā laukā uc. materiālus.

Jāvēlas vēl lielāka koncentrētība un satura dažādība, paceļot izdevumu pavisam augstā izlases līmenī. Tādā tad neiederētos sīkās dienas polēmikas, kas būtu atstājamas laikrakstiem. Ja izdevuma sagatavošana prasa lielas pūles un līdzekļus, tad tas viss jāattaisno ar jo bagātu ierosmju, domu un faktu birumu.

Pēteris Aigars

DAINA

Ai, vasara rotātāja,
Jau rudenis dzeltēt sāk.
Bāliņš kaŗa ceļu gāja,
Tālu gāja, nepārnāk.

Treji gadi rozes sēju,
Treji gadi neuzzied,
Treji gadi nedzirdēju —
Kā pie vārtiem zīle dzied.

Ūpji brēca, vilki kauca,
Nedrīkstēja grieze griezt.
Svešu māti bāri sauca,
Namā tumsa, ogles dziest.

Ai, vasara, nezied rozes,
Tikai ērkšķi lapot māk.
Bāliņš, kaŗa svārku jozis,
Nosirmoja, nepārnāk.

VOLFGANGS DĀRZIŅŠ spēlē Šopēnu

Ieejot zālē, kurā atvērta flīģeļa baltie zobi gaida Volfgangu Dārziņu uz cīnīšanos par mūzikālām patiesībām, pie durvīm jānoauj ordinārā kritērija kurpes, arī nepretendējot uz sprieduma nemaldību: paša koncertanta pierē saskrājusies visai solīda mūzikas vērtētāja pieredze, mūsu priekšā ir komponists un pianists un mākslinieks četrdesmito gadu briedumā, kam pa laikam nāk līdzi pārbaudītu atziņu bagāža.

Šāda elpas atvilkšana pie durvīm, allaž būdama svarīgu notikumu pavadone, izrādās bijusi gluži nepieciešama, tikko Dārziņš ievada klausītāju savā mākslas pasaulē. Programmā vienīgi Šopēns. Tas arī labi tā. Šī mūzika, bez riska autoram un interpretam, spēj aizpildīt veselu vakaru, nenogurdinot un neapnīkstot. Bet tāda izvēle no otras puses pa spēkam vienīgi izcilam pianistam, pianistam ar pretenzijām — vienīgi tādā izvēlē iespējams pārliecināt klausītāju un darīt viņam saprotamus mākslinieciskos nodomus, kas šai gadījumā ievērojami atšķiras no estrādes pianista ierašām.

Ņemdams no tiem augļiem, kas skaņu mākslas dārzā šūpojas visaugstākajos zaros, Dārziņš apzinīgi devies pretim riskam, no kuŗa nav iespējams izvairīties, atklājot viņu kodolu tādiem līdzekļiem, ko mākslinieks izvēlējies par īstajiem. Tie ir — emocionālo, sentimentālo un noskaņu elementu konsekventa nolobīšana tīri mūzikālās izteiksmes ziņā. Un apdares čaulas, virtuozo, pianistisko elementu rūpīga atšķiršana no būtiski svarīgā ik darba techniskās atklāsmes ziņā. Šādas analitiskas pieejas ceļā izlobītu mākslas patiesību Dārziņš pasniedz klausītājam savā īpašā komponista - architekta koncepcijā (kam vislabāk, gluži dabiski, atbilst programmas kapitālākie darbi — balāde g mollā, skerco b un cis mollā), atklādams to vispirms kā celtni, kā ķermeni ar skeletu, un galvenais — mūzikālo jēgu, domu, kas guldīta darba ideja. Tāds norādījums, kas īstenībā pieder pie ikviena mākslas darba iztulkojuma gramatikas, liktos, īpaši lieks, ja runa nebūtu tieši par Šopēnu: vai arī tā var spēlēt šo romantisko mūziku, kuŗas atskaņošanā kā pašas par sevi saprotamas patiesības nodibinājušās pamatīgas tradicijas?

Labākas uzskatamības dēļ saucot atmiņā kaut vai pazīstamo Šopēna interpretu no Rīgas laikiem — Nikolaju Orlovu, var teikt, ka Dārziņa iztulkojumā Šopēns aizskanēja bez tiem populārajiem efektiem, kas parasti visdrīzāk nonāk līdz klausītājam un iemanto viņa simpatijas — viss techniski briljantais, rotaļīgi salonīgais un manierīgais, viss emocionāli pārsātinātais, uz jūtoņu noskaņotais, tātad virspusīgais, kas parasti izraisa apbrīnu, sajūsmu, nopūtas un pat asaras — tas apzinīgi palicis gluži neievērots. Pie šīs kategorijas pieder arī tas Šopēna mūzikā nedefinējamais, ko varētu salīdzināt ar smaržu, atmosfairu. (Varbūt tādēļ it kā neatminēts, neatraisīts aizskanēja jūtīgais cis molla valsis, tāpat kāda vieta impromtu as dūrā vai abos vidējos skerco). Interprets tātad gājis pašaizliedzīgu atteikšanās ceļu par labu tīrās mākslas vērtībām. Konvencionāls klausītājs, gaidīdams sev pazīstamo „smeldzi", šīs Dārziņa spēles īpatnības sajūt kā zaudējumu. Taču viņš nevar justies vīlies: Dārziņa spēles atskaņas klausītājā nerada nekādas problēmas par viņu dziļumu un īstumu, tikai tās ir citas. Gandrīz eksplozīvais spēks, kas liekas verdam vai no neizsmeļamiem radošo potenču krājumiem, enerģija, temperaments — tās ir īpašības, kas spēj ne tikai aizraut, bet arī pārliecināt; izdevīgi izvēlētā programma, piem., etīde c mollā un balāde g mollā tam bija lielisks apliecinājums. Ja arī šopēniskais valganums, ja tā varētu teikt, likās zudis, taču tas nepadarīja mūziku sausu, toties gan tvirtāku, modrāku, atsverot tās jūtīgumu ar spirgtu ekspresiju. Šāda pieeja, būdama turklāt intellektuālas ievirzes, nenoliedzami atstāja mākslinieka personības subjektīvās pēdas visā programmā, bet tās pārliecina, un tas ir galvenais: aplausiem rimstot, zinājām, ka esam klausījušies tīru, neafektētu, īstu mākslu.

Dārziņš var lepoties ar daudzkrāsainu, plastisku piesitienu, ar toņa gradācijām no dzidra, tālu nesošā pianissimo līdz tādam fortissimo, kas īpaši c molla etīdē likās laužamies pāri instrumenta galējām iespējām. Par spēles techniku un mechaniku vairāk nav ko bilst — to interprets paklāvis mākslinieciskajiem nodomiem, bet bez tās nav iespējams ķerties klāt izvēlētajiem darbiem. Tas, kas klausītājus visvairāk mulsināja, bija tā ārkārtīgā pārdzīvojuma intensitāte, tas garīgais spraigums, kas ar gluži suģestīvu spēku bez atslābuma lika izsekot takti pēc takts. Un tajās nebija nevienas mūzikāli tukšas vietas, bet arī nevienas ierastas nopūtas.

Tagad, kad Eslingena taisās klūt nabagāka par vienu no mūsu mākslas dzīves prominencēm, novēlēsim Volfgangam Dārziņam Jaunajā pasaulē, kur godā modrs gars un aktīvs prāts, paņemt uz turieni līdz tās krietnās Eiropas metodes, kas viņam ļaus līdz galam savienoties ar Šopēna mākslu tāpat kā Vecajā pasaulē Mocarta mūzu saista ar Vilhelma Kempa un Bēthovena skaņu pasauli ar Artura Šnābeļa vārdiem.

Pāvils Klāns

Pēteris Ērmanis

Kāds lirikas vakars

Līdz ar marta vējiem atlido atmiņas par tāliem Latvijas martiem. Tas bija 1927. gada marts, kad studentes, kas saucās par Ziemeļniecēm, Rīgā Melngalvja nama zālē sarīkoja jaunākās latviešu lirikas vakaru. To vajadzēja ievadīt toreiz vēl ne sevišķi pazīstamajai filoloģijas studentei Mauriņai ar referātu par lirikas būtību. Es toreiz dzīvoju laukos, biju jau februārī iebraucis Rīgā un apciemoju Z. Mauriņu, kas tai laikā dzīvoja Strēlnieku dārza rajonā, ja nemaldos, Dr. T. Celma dzīvoklī. Mauriņa man par šo lirikas vakara nodomu stāstīja, ieaicināšot arī mani. Es aizbildinājos ar runas defektu, ar to, ka neesmu radis lasīt lielākai auditorijai utt. O, par to nekas, gan jau būšot, kas nolasa, lai tikai dodot dzejoļus, un pats arī lai atbraucot.

Marta sākumā tātad atkal biju Rīgā — ne jau nu lirikas vakara dēļ vien, tāpat visādās darīšanās. Bijām ar sievu apmetušies pie sievas radiem Matīsa ielā, un noliktajā vakarā sēdāmies taksītī kā nez' kādi dižpilsoņi un likām braukt uz Melngalvju namu. Laipnās jaukās rīkotājas, kuŗu vidū bija arī Šreiberes jaunkundze — Zinaīda Lazda, mūs laipni un jauki saņēma. Redzēju vispirms Aīdu Niedru, kas dzīvi sarunājās ar Pāvilu Rozīti un Kārli Studentu. Niedra man ne virsū nepaskatījās, bijām šai laikā naidā. Un tur stāvēja Fridrichs Gulbis un viņam pienāca Kārlis Eliass. Es kādā recenzijā biju iedrošinājies Gulbi pakritizēt, un par to viņš ņēmās Svaros un citur feļetonos mani lamīt tīri vai ar smagā važoņa spēku, bet diemžēl bez čigāna vai klauna asprātības. Eliass bija solidārs ar draugu Gulbi un jau kādus astoņus mēnešus liedza man labdienu. Ak tu piķis, kur vien skaties, ienaidnieki, es sevī sūkstījos; man, tik lēnam vīram! Bet varbūt taisni tāpēc gadījās naidnieki, ka es tik lēns? Bet tad ar mani apsveicinājās Kārlis Ieviņš, kuŗa Putras Dauķa drāmatizējums tai laikā tika rādīts uz Nacionālā teātŗa skatuves, kaut pats romāns vēl nebija nobeigts. Ieviņš, gan tā sakot garām ejot, sūdzējās par pārestībām no kritiķu puses, pieminēja, ka Mauriņa Daugavas Gada grāmatā kādu viņa stāstu apzīmējusi par banālu. Nebija īsti mierā arī ar Putras Dauķa tēlotāju teātrī. Kāda no meičām Ziemeļniecēm, gribēja aprunāties ar Pāvilu Rozīti, cik ilgu laiku aizņemtu viņa dzejoļu lasīšana. Bet Rozītis bija tā sauktajā kunga prātā un atcirta: lasīšot, cik ilgi gribēšot, viņam neviens nevarot laiku ierobežot.

Bija jādodas Melngalvja zālē, kur jau pirmajā rindā sēdēja Zenta Mauriņa, bet no sienām uz mums diezgan uzmanīgi raudzījās dažādi senatnīgi portreti: vērot modernos latviešus taču interesanta pārmaiņa viņu sastingumā. Publikas, cik atceros, daudz, pilna zāle. Ziemeļnieču seniore, vakaru atklājot, pasacīja dažus vārdus, tad Zenta Mauriņa savā skaidrajā balsī lasīja par lirikas būtību — referātu, kas pēc nepilna gada parādījās jaunajā mēnešrakstā Daugava. Pēc referāta starpbrīdī pie manis pienāca Paula Jēger-Freimane un smaidīja: „Es šovakar būšu jūsu balss." Viņa bija uzņēmusies skandēt manus un Richarda Rudzīša dzejoļus.

Vakara otrajā daļā vārds pašiem liriķiem. Pirmais, protams, Virza. No lasītā dzīvā atmiņā man Tabakas doze ar beigu vārsmu... „kā mīlu aizšķaudīt no sirds". Tai arī pati skaļākā piekrišana. Ko lasīja Rozītis, man nav vairs ne mazākās jausmas, bet sevišķi ilgi viņš tomēr nelasīja vis. Ieviņš gaužām ātri, klusi, neskaidri nolasīja vienu vienīgu dzejolīti, kuŗa varone kāda meitene. Paula Jēger-Freimane skaidri, arī nianses izceļot, skandēja manus un R. Rudzīša dzejoļus. Man labākais, varbūt, bija Zemgaliešu Birutas nāve, bet kāds ar virsrakstu Tavā krodziņā, kas man toreiz šķita īpaši īpatnējs, patiesībā gan pavisam sīkvērtīgs, un vēlāk to neuzņēmu nevienā savā grāmatā. Aplausi man tādi pašķidri, sirsnīgāki tie bija Rudzīša dzejoļiem, no kuŗiem atmiņā kāda pirmā rinda: „Es nevaru nedzejot šodien". Lasīja Kārlis Students, dzejnieks kolportieris ar kaili gludo galvu, bālo seju, acenēm melnos raga ietvaros. Nākošā dienā J. Ziemeļnieks viņam Jaunākās Ziņās recenzijā piezīmēja, ka intimi liriski dzejoļi lāgā neskanot tādā skarbi skaļā tonī... Jā, bet pats Ziemeļnieks, vai tad viņš neuzstājās Ziemeļnieču rīkotā lirikas vakarā? Nevaru atcerēties, liekas nē. Viņš gan sēdēja publikā, lai referētu par vakaru Jaun. Ziņās. Tāpat nevaru un nevaru atcerēties, ka dzejoļus būtu lasījuši abi Bārdas, Antons un Paulīna. Neatceros, ko lasīja Eliass, bet atmiņā vēl skan Fr. Gulbja savādā dziedošā skandēšana: „Brien Voldiņš pa gurkstošo vati" (zēns pa sniegu). Pēdējais no vīriešiem lasīja Jēkabs Jansons, kas vēlāk pārdēvējās par Saivu un tagad pazudis. Viņš skandēja sevišķi stipri, sparīgi un arī izteiksmīgi.

Starpbrīdī Mauriņa konstatēja, ka šādos vakaros daudzi dzejoļi aizskanot nedzirdēti, jo dzejnieki paši neprotot lasīt. Vēroju arī recenzentus, kas ieradušies no laikrakstiem: Ziemeļnieku no Jaunākām Ziņām, Olģertu Liepiņu no Latvja, jauno, pašapzinīgo, aceņoto Pēteri Ķikutu no Sociāldemokrāta, Edvīnu Medni no Latvijas Kareivja.

Vakara trešajā daļā uzstājās dzejnieces, kuŗu skaits vēl nebija tik ražens kā 30. un 40. gados. Pirmajai vajadzētu nākt Elzai Stērstei. Bet — lūk, nelaime — nevaru un nevaru viņu atcerēties. Varbūt nemaz nebija? Liekas, arī Austra Dāle nebija ieradusies, tāpat Valda Mora. Toties atceros Aīdas Niedras drošo lasīšanu; dzejniecei vairs nebija tā lampu drudža, kas vēl balsī ietrīcējās viņai 1923. gadā pirmo reiz uzstājoties. Alija Baumane lasīja, viegli savu dzejoļu ritmam līdzi šūpodamās, ar tādu kā izloksnes akcentu, grūti formulējamu. Beidzot lasīja Elīna Zālīte īpaši brīvi un skaidri — arī par to, ka neesot vērts lepoties ar pārākumu. Un viņa saņēma tikpat atsaucīgus aplausus kā Jansons-Saiva.

Vakarā ieradies bija arī Veselis. Kad, izejot, mana sieva ko atzinīgu nosacīja par Zālītes lasīšanu, Veselis iebilda: „Tā, lasīt jau viņa lasīja, bet Aīda Niedra un Alija Baumane jau nu lielākas dzejnieces un izsmalcinātas. Zālīte uz klišejisma robežas." Garderobē Virza, pavisam saskaities, āva savas mazās galošiņas un aizsteidzās šņākdams. Droši vien viņam nepatika Mauriņas referāts — oi, oi, kā nepatika!

Varbūt dažs ļaunosies par šo stāstījumu, jo tai lirikas vakarā galu galā nekas tāds ārkārtīgs nenotika. Bet šinī pavasarī, kad latviešu trimdiniekiem ik diena ir Jurģu diena, kad mūs gaida ne īstā vasara, bet skumjākā izklīšana un tumšākā nākotnes nezina, mīļa ik sīkākā atmiņa no laikiem, kad mūsu pavasari vēl bija īsti pavasarīgi.

GRĀMATNIECĪBA

Artūra Ķīvīša izdevumā Lībekā iznākusi būvtechniķa J. Rožlejas grāmata Koka režģu būves. Grāmata, kas aptveŗ daudzus zīmējumus, konstrukciju aplēsumus un materiālu vārdnīcu, ļoti noderīgu visiem, kas sapņo par savas pajumtes celšanu pionieŗu dzīves apstākļos, uzbūvējot barakas vai citas ērtas un lētas mītnes.

Ernesta Brastiņa fonda izdevumā iznākusi viņa grāmata Latviskās Latvijas labad. Pasūtināma apgādā Latviskais vārds Hanoverā, ACCU DP nometnē.

MARGARITA KOVAĻEVSKA — GANĪTE

INGRĪDA VĪKSNA

FRAGMENTS NO ROMĀNA „IESLĒGTIE"

T. Stubja vinjete un zīmējumi.

(1. turpinājums)

Kundze gaidīja

„Nē — kādēļ Kundze?" domāja Robis. „Mēs taču visi gaidām!" Un tomēr — tā kā Kundze, tik baigā izsalkumā pēc dzīves, — tā negaidīja laikam gan neviens cits. Gandrīz visu dienu Kundze sēdēja savā sargvietā pie loga, un vienīgās reizes, kad krēsls stāvēja tukšs, bija tās nedaudzās stundas, kad Kundzei bija jāapstaigā apkārtējās mājas, lai izlūgtos no saimniecēm kādu gaļas gabalu un maizes klaipu, bet galvenais — pa vīkšķim pašaudzētās tabakas. Pirktās cigaretes bija dār-

ga manta — tās uzklīda reti, izkūpēja ātri; bet kundze varēja drīzāk iztikt kādu dienu bez ēšanas nekā bez smēķēšanas.

Kad Mildas nebija klāt, Robis šad tad piedāvāja Kundzei no saviem krājumiem. Bet tas bija jādara uzmanīgi, jo arī Milda mēdza kādreiz uzvilkt pa dūmam, un tā kā viņa jau tā neturēja labu prātu uz Kundzi, Robis par šādu ģimenes mantas šķērdēšanu smagi bija cietis. Neko nelīdzēja aizbildināšanās, ka stūrī stāvēja vesels čemodāns pielādēts ar labākajām vācu laika papirosu šķirnēm — būdams fabrikas galvenais grāmatvedis, Robis ar mierīgu sirdsapziņu varēja atļauties sev šādu bagāžu, — bet Milda prata savu mantu sargāt.

Ļaunākais tomēr bija tas, ka Kundze bija aktrise. Gan ne gluži no Rīgas, bet provinces skatuves, ja par tādu varēja saukt Jelgavu, bet aktrise palika aktrise, — kaut arī tā vairs nevarēja tēlot gluži jaunu meiteņu un pirmās mīlētājas lomas, — lai Milda tūdaļ raudzītos uz Kundzi greizi.

Pašķielējis uz Mildas pusi, vai tik tā atkal nav noķērusi viņu neceļos, Robis novērsa acis no Kundzes un pēkšņi nepatikā saviebās, — blakus istabā atkal sākās kārtējā bērnu brēkšana.

Tātad pulkstenim vajadzēja tuvoties jau pusdienas stundai, kad parasti mēdza pārsiet mazo Andri. Andris, saprotams, brēca skaļi un izmisīgi, un tūdaļ tam pievienojās arī šofeŗa Kalniņa Mudīte. Mudīte brēca tāpat vien aiz līdzjūtības un bailēm, un parasti pagāja laba pusstunda, kamēr brēkšana aprima.

Robis šādu ālēšanos nevarēja panest — viņš labāk pa to laiku izgāja ārā.

Uzmaucis žokejcepuri dziļi uz pieres, Robis ar plecu atgrūda durvis un spēra platu soli pāri slieksnim, bet sadūrās krūti pret krūti ar pašu Kalnāju. Negribīgi izgrūzdams: „Labdien saimniek," Robis ziņkārīgi apstājās un paraustīja nāsis, sajuzdams labi pazīstamo Mežrozītes smaržu. Nez', ko šim nu vajadzēs, ja pagodina ar apciemojumu savas mājas salašņu baru, kā Kalnājs dēvēja bēgļus?

„Nu ko, kā tad visiem klājas? Labi izgulējušies?" Kājas plati ieplētis un sīvi smīnēdams, Kalnājs apjautājās labdienas vietā, acīm pārskriedams istabu no stūŗa līdz stūrim. „Redz' ko, trumpas arī jau izmestas!" viņš vēl piemetināja, ieraudzīdams galda vidū Roba pamesto kāršu kaudzi.

Kalnāja gaŗie ādas zābaki bija jauni un spodri, tāpat arī svārki, ko viņš, rokas bikšu kabatās sabāzis, bija atstājis vaļā, atsegdams laukos neparasto pilsētnieku kreklu ar cietinātu apkaklīti. Tie visi šā tā nākuši tālus ceļus no kādas Rīgas danču zāles, un droši vien bija samaksāti ar prāvu šķiņķi vai sviesta kluci.

Acis Kalnājam bija apsarkušas kā baltam trusītim, un ceļi šķita mazliet ļodzīgi, toties jaunais, staltais augums izslējās visā saimnieka varenībā turpat līdz krāsns augšai, un balss dimdēja droši un skaļi.

Šofera Kalniņa sieva, kas jau pēc pāris Kalnājos pavadītām dienām bija izrunājusies ar visiem mājas ļaudīm un sadraudzējusies arī ar kaimiņu meitām, zināja stāstīt, ka Kalnājs, priekš gadiem četriem, pliks un nodzēries, ieprecējies saimnieces lielajā mantā, un nu bija bagātākais saimnieks pagastā. Pirms kāzām braukājis par mašīnmeistaru, un katrā kulšanas talkā dzēris, kāvies un spiedzinājis meitas, kamēr pielipis pie brangās un tūlīgās Kalnāja mantinieces naudīgajiem sāniem.

„Nu — kas ir, kundziņ, — negribēs kāds izmēģināt roku prastā darbā ar'?" Kalnājs pasāka no jauna. „Pēc pāris dienām kulsim — man vajadzētu palīgus. Ja nāksit talkā, divas trīs dienas varēsit rīt jēra ribas cik lien — nebūs vairs jāzog kartupeļi no mana cūku toveŗa," un Kalnājs ierēcās platu muti kā par labu joku. „Nu, ies tā lieta?"

„Dod tik šurp sekumus,' pirmais atsaucās Tedis un pastūma savu papīru kaudzi uz galda vidu.

„Nu, nu kundziņ, ka' tik pēc pusstundas nav jēlas plaukstas."

„Nez', vai es nebūšu pa mājām vairāk sekumus cilājis, nekā dažs labs dampja svilpi pūzdams," Tedis paraudzījās Kalnājam bezkaunīgi acīs, un tas dusmās piesarka. Bet tad, norijis kā nelabu kumosu, novalbija acis un savaldījies teica:

„Labi — tad sarunājiet, kas būs nācēji. Sievieši arī man noderēs — pie peļiem un uz strēķa. Bet jātur cauri visu dienu," un Kalnājs grasījās uz iešanu.

„Saimniek, man būtu vēl viens lūgums — mūsu visu vārdā," pēkšņi pie loga sakustējās Kundze un nostājās Kalnāja priekšā.

(Turpmāk beigas.)

IEGĀDAJIETIES

prof. L. Bērziņa un Irēnes Bērziņas tautas dziesmu krājumu

Tēvu Dziesma

Krājumā 192 tautas dziesmas ar notīm un pilnīgu tekstu. Pasūtiniet tieši apgādā. Izsūtam arī ārpus Vācijas ar norādījumu, kur izdarāma iemaksa.

Grāmatas cena DM 5.—

LCK apgāds LATVIJA,
Esslingen/N., Breite Str. 6,
Germany.

Mēs esam vainīgi...

Zviedru publicists par baltiešu karavīru izdošanu

Stokholma (V). — Gēteborgas laikraksts „Göteborgs Handels-o. Sjöfarts Tidning" ievietojis publicista A. Holmkvista rakstu „Baltiešu lieta, disciplīna un taisnības apziņa". Raksta autors, kas baltiešu karavīru izdošanas laikā bija iesaukts armijā, bija norīkots internēto transporta apsardzībai. Viņa raksts atklāj ne tikai dažu jaunu faktu, bet arī ar stingru kritiku vēršas pret zviedru augstāko militāro vadību, kurai, pēc Holmkvista domām, jādod karavīriem tiesības atteikties izpildīt pavēles, kas runā pretī cilvēka tiesībām.

H. konstatē, ka militāro aprindu diskusijās bieži uzsvērts, cik ļoti svarīga ir disciplīna.

„Bet," turpina H. „ne vienmēr debatētājiem skaidrs, kādu konfliktu priekšā tiek nostādīts karavīrs, kas disciplinas vārdā pilda savu pienākumu, kaut gan šeit būtu jārīkojas cilvēkam un ar savas apziņas palīdzību jāizvēlās pildīt uzdevumu nevis pēc militārām, bet gan humānām prasībām.

Baltiešu transporti 1945. gada rudenī radīja šādu konflikta situāciju. Armijas transporta vienības Skonē saņēma dubultu uzdevumu: ar autobusiem nogādāt bada streikā visvairāk novājinātos karavīrus slimnīcā un pildīt sardžu dienestu pie internēto transportiem ar vilcienu. Šim uzdevumam paredzēja vienu rotu. Internēto vilcieni Hesleholmas stacijā uzkavējās 20 minūtes. Tos vajadzēja apsargāt. Tāpat tika izraudzītas 4—6 vīru patruļas, kurām vajadzēja ieņemt sargu vietas pie mazākām stacijām visgarām dzelzceļa līnijai. Es piederēju vilciena apsardzības rotai.

Lai izpildītu šādu uzdevumu, vajadzīga laba karavīra pienākuma apziņa un arī zināma praktiska gatavība. Kāds leitnants darīja savu, lai šo „karavīru garu" mūsos stiprinātu, atgādinot pienākumu paklausīt pavēlei. Tālāk mums vajadzēja rēķināties, ka internētie slepeni pievākuši nažus un, protams, prata ar tiem arī rīkoties. Tieši Hesleholmā viņiem bija iespēja izmantot gadījumu. Ja kāds no internētiem izlektu no vagona un mēģinātu izlauzties mūsu apsardzības ķēdei, mums to vajadzēja ar šauteņu laidēm apdullināt. Kā mēs, tā arī mūsu leitnants zināja, ka pēc 14 dienu bada streika internētie bija tā novājējuši, ka par pretestību no viņu puses nebija ko domāt. Organizētu masu bēgšanu vajadzēja apturēt, atklājot uguni. Lai mēs iejustos šai lomā, tika izdarītas pat praktiskas apmācības.

Taču mums nevienu no šiem drošības līdzekļiem nevajadzēja lietot, jo internēto stāvoklis bija daudz sliktāks nekā paredzēts. Daudzus vajadzēja pat nogādāt slimnīcā."

Tālāk raksta autors pakavējas pie t. s. Renesletas akcijas pie Ekšiē, kurā atradās arī 145 baltiešu karavīri.

Sanitāru grupa, kas ieradās Renesletas nometnē, pirms akcijas uzsākšanas saņēma dažus paskaidrojumus no nometnes šefa. Viņš ziņoja, ka internētie baltieši vasarā strādājuši pie akmeņu spridzināšanas ceļu darbos, kādēļ iespējams, ka tie noslēpuši spridzekļus. Viņš aicināja būt uzmanīgiem. Transporta šefs deva padomu pavadoņiem turēt savas pistoles šaušanas kārtībā. Grupas komandieris tomēr domāja, ka nestuvju stieņi būtu labākie aizsardzības līdzekļi.

Taču arī te viss noritēja labākā kārtībā, un transportu militārā vadība varēja būt apmierināta.

Bet kā šajās akcijās reaģēja karavīrs — pavēļu saņēmējs un pildītājs? Slimo transporta personāls nekādus konfliktus nepiedzīvoja. Kaut arī viņiem bija jābūt aculieciniekiem vistraģiskākajos skatos, tie pildīja humānu pienākumu.

Mēs, apsardzības personāls, bijām nāves dienestā. Mums vajadzēja būt gataviem nošaut cilvēkus, lai gan baltieši paši gribēja izdarīt pašnāvību. Tiesības savu lietu pamatīgi izmeklēt viņiem bija atņemtas jau daudz agrāk. Pret vāciešiem mums nekādu simpatiju nebija, taču arī viņiem vajadzēja garantēt zināmas individa tiesības. Mūsu antipatijas izmantoja mūsu pašu virsnieki. Viņi neteica, kuros vagonos atradās baltieši. Tā visus internētos uzskatīja par vienu vienību — vāciešiem. Lielais respekts, lai neteiktu bailes pret vāciešiem neitralizēja mūsu līdzjūtību pret baltiešiem. Tādēļ arī mūsu reakcija izpaudās nevis aktīvā rīcībā, bet gan pasīvā nepatikā, un mūsu starpā parastākais komentārs visai šai lietai bija „fy fan" (netulkojams zviedru lamu vārds, kas nozīmē — pie velna — vai tml. Ref.) Kad es atceros šos notikumus, vienmēr rodas jautājumi: kā man vajadzēja rīkoties kā brīvi domājošam indivīdam un vai man nevajadzēja norādīt uz paragrafu likumos par sirdsapziņas brīvību. Es sevi mēģinu mierināt, ka mums, apsardzības vīriem, nevajadzēja iejaukties un lietot brutālu varu. Bet šis arguments ir kā aizstāvēšanās slepkavības mēģinājumam, kas nav izdevies. Es un visi tie, kas piedalījās baltiešu aizvešanā, ir vainīgi. Nirnbergas procesā tika norādīts, ka neviens kara noziedznieks nevar aizstāvēties ar argumentu, ka viņš paklausījis pavēlei. Baltiešu jautājums pierāda, cik svarīgi ir, ja vadība respektē cilvēka tiesības, jo citādi karavīrs, pavēļu pildītājs, tiek nostādīts dilemmas priekšā: izvēlēties tikt notiesātam par pavēļu nepildīšanu vai pazaudēt dzīvību par noziegšanos pret cilvēcību. Šķiet, ka vienīgā izeja ir — dot karavīriem tiesības atteikties pildīt uzdevumus, kas runā pretī cilvēku tiesībām.

Čikagas laikraksts par baltiešu karavīru problemu

Čikaga (J). — Chicago Tribune speciālkorespondents Vācijā Larijs Rū (Larry Rue), kas jau agrāk sava laikraksta slejās bija ievietojis plašu rakstu sēriju par IRO darbību un Eiropas bēgļu vispārīgām problēmām, tagad publicējis rakstu Baltieši sarūgtināti par noteikumiem, kas kavē viņu ieceļošanu ASV. Šai rakstā Rū starp citu norāda:

„Baltieši sarūgtināti par kādu IRO izdotu noteikumu, kas izslēdz no emigrācijas uz ASV igaunus, latviešus un lietuviešus, kuri bija iestājušies vācu armijā pirms 1943. g. 1. janvāra. Baltieši var dokumentāriski pierādīt, ka visi fiziski noderīgie viņu zemju iedzivotāji jau 1941. g. 22. decembrī tika iesaukti darba vienībās vai arī vācu armijā. Minētais IRO rīkojums automatiski aizver durvis uz ASV desmitiem tūkstošu baltiešu."

Raksta turpinājumā autors sīki iepazīstina amerikāņu lasītājus ar LCK izdoto ilustrēto brošūru par boļševiku un vācu okupantu terroru Latvijā, sniedzot daudz zīmīgu citātu un skaitlisko datu par deportācijām, masu slepkavībām, Rozenberga ģermanizācijas politiku utt.

STAĻINA SAULĪTE AFRIKĀ

Padomju aģenti rosīgi „apstrādā" Āfrikas iezemiešu cilšu virsaišus.

Avīžu ziņa.

Šai pamācigajā The Detroit News karikatūrā varam redzēt, kā Āfrikas sauli mēģina izkonkurēt „tautu tēva" saulīte, kā ierīko „sarkano stūriti" virsaiša Nmgam Brmpa Mgolu galvenajā mitnē un viņu pašu dekorē ar „tētiņa" fabrikas zīmi.

Krustvārdu mīkla

Uzdevis E. Bulis, Gautingā

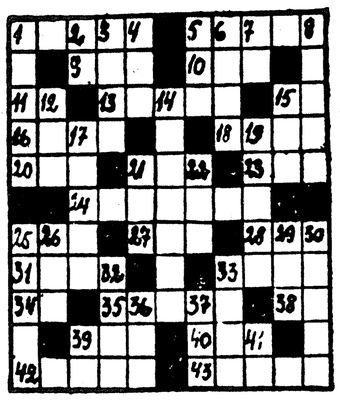

Līmeniski: 1. Latviešu baletsolists. 5. Sporta veids. 9. Pārmāca. 10. Varoņtelka. 11. Nolīgums. 13. Italiešu rakstnieks. 15. Ķīmisks elements. 16. Trauks. 18. Labākā vieta teātrī. 20. Kūrorts Beļģijā. 21. Dzīvnieku miteklis. 23. Termins kāršu spēlē. 24. Pilsēta Latvijā. 25. Neeksistē. 27. Gaitenis. 28. Ripo. 31. Divas. 33. Latviešu dziedone. 34. Satiksmes vārds. 35. Šķira. 38. Izsaucieni. 39. Smeldz. 40. Franču rakstnieks. 42. Izlase. 43. Pučini opera.

Stateniski: 1. Trigonometriska funkcija. 2. Ziņu aģentūra. 3. Zeva mīļākā. 4. Laikmets. 5. Saliklis. 6. Vācu auto firma. 7. Tirdzniecības sabiedrības apzīmējums. 8. Dzēriens. 12. Maršala plāna iniciāli oriģinālvolodā. 14. Notekas. 15. Persona R. Blaumaņa lugā. 17. Pilsēta Igaunijā. 19. Mūzikas darbs skatuvei. 21. Mulko. 22. Ūdens tvertne. 25. Pilsēta Francijā. 26. Pilsēta Somijā. 29. Sievietes vārds. 30. Tautas garamanta. 32. Lūki. 33. Ar. 36. Pilsēta Latvijā. 37. Vistīt. 39. Nots. 41. Ķīmisks elements.

IEPRIEKŠĒJĀS KRUSTVĀRDU MĪKLAS ATRISINĀJUMS

Līmeniski: 1. Boa. 4. Poe. 7. Baku. 8. Elza. 10. Sakas. 11. Liesa. 13. Era. 14. Sit. 16. Rit. 17. Viss. 19. Bise. 20. Omāri. 21. Erss. 24. Sili. 28. Pat. 29. Vai! 31. Kas? 32. Imitē. 34. Esavs. 36. Ives. 37. Lira. 38. Ski. 39. Ars. — **Stateniski:** 1. Bakas. 2. Oka. 3. Auss. 4. Pelt. 8. Oļi. 6. Ezeri. 7. Bari. 9. Asis. 10. Sev. 12. Āte. 15. Itaka. 18. SOS. 19. Bis! 21. Epi. 22. Rāmi. 23. Stīvs. 25. Ikrs. 26. Lava. 27. Īss. 29. Vēsi. 30. Iela. 33. Tek. 35. Sīr.

Brīvības lāpas nesēji (3)

Eksplozija iznīcina lielāko vācu mīnu traleri

SOE aģentu tīkls Francijā kļuva ar katru dienu lielāks. Aizvien jauni Armandi un Antuani reālizēja Bēkerstrīta uzdevumus.

1943. g. pavasarī angļu lidmašīnām izdevās smagi bojāt lielāko vācu mīnu traleri, kas darbojās kanālī. Tomēr vāciešiem izdevās kuģi aizgādāt Ruānas dokos, kur franču kuģu būvētavai bija jāstrādā ar pilnu jaudu, lai, cik vien ātri iespējams, atjaunotu sadragāto traleri, bez kuŗa vācu piekrastes kuģniecība bija stipri apdraudēta. Kuģi izlaboja, apbruņoja ar 3 zenītlielgabaliem, vairākām ložmetēju lizdām, vienu lielu kuģu lielgabalu un jaunu aparātūru; pēdējā vien izmaksāja 12 milj. franku. Septembŗa sākumā tralerim bija jāstājas ierindā.

Kādā rītā uz kuģa klāja pulcējās spoža vācu kapteiņu un admirāļu sabiedrība. Tos pavadīja dažādie civīlie un militārie varasvīri. Notika svinības, kuŗām vajadzēja iezīmēt vācu un franču sadarbības vainagojumu. Kuģis izbrauca jūrā un pēcpusdienā atkal atgriezās Ruānā. Plūda šampanietis, aukstās plates gāja no rokas rokā, galda runās vācieši cildināja kuģa būvētavas lielo veiksmi. Svarīgākais no visa tomēr bija tas, ka vācieši nodeva frančiem samaksai par remontu . čeku par 5 miljoniem franku.

Krēslai iestājoties, uz kuģa klāja pulcējās jau citi vācu jūras virsnieki. Tos pavadīja 15 strādnieku, kam bija jāiekŗauj kuģī 20 tonnu municijas un pārtika 3 mēnešiem. Kāds no doka strādniekiem, kas zilā darba pārvalkā devās uz klāju, cauri vācu matrožu kontrolei, nebija nevienam cits, kā „Firmas pārstāvis", kas savu uzdevumu priekš dažiem mēnešiem bija saņēmis personīgi no pulkveža Bakmeistera Bēkerstrītā. Tāpat kā visus citus, arī viņu pārbaudīja, bet nevienam neienāca prātā tuvāk apskatīt taukiem aptrieptā pelēkā papīrā ievīstītās karavīru sviestmaizes, ko viņš bija pabāzis padusē. Aptrieptais papīrs slēpa pusotra kilograma spridzekļu. Laika deglis bija nostādīts iedarbībai pēc sešām stundām, un „mesjē Zerārs", kā šeit Ruānā saucās kapteinis Džefrijs Stivens, pl. 9 vakarā ar pārējiem doka strādniekiem mierīgi devās mājās. Viņa „vakariņas" palika piestiprinātas tralera apakšējām grīdas platēm. Tās bija tur novietotas jau piecos pēcpusdienā, kopā ar pirmo kravas daļu, zem kuŗas tās vairs tagad neviens nevarēja uziet, un mesjē Zerārs strādāja mierīgi līdz darba beigām.

Vienpadsmitos vakarā vācu sardze veica savu kārtējo pārbaudes gājienu. Piepeši kuģa ķermenis sadrebējās, briesmīgs grāviens rodārdēja vakara klusumā, atbalsis aknēja pāri visai pilsētai. Kuģis nosvērās uz sāniem un burbuļodams sāka grimt. Jau pēc sešām minūtēm lielais mīnu traleris bija pazudis Sēnas viļņos — tikai skursteņa gals, kas rēgojās virs ūdens, apzīmēja vietu, kur notikusi eksplozija.

Tieši priekš saules lēkta Gestapo bija savu pirmo izmeklēšanas akciju beigusi. Bija konstatēts, ka spridzekļi nogādāti kuģa iekšienē. Skaidrs bija arī tas, ka tikai 13 viri varēja kustēties pa kuģi nenovēroti. Visus 13 apcietināja un pratināja. Kad neviens ar labu neatzinās, Gestapo ķērās pie citiem līdzekļiem. Visus 13 vīrus, no kuŗiem īstenībā neviens nebija vainīgs, konfrontēja. Pratināšanas sauklis bija: „Atzīstieties, vai jūs nošaus!"

Laimīgā kārtā tieši smagākajā pratināšanas posmā iejaucās vācu admirālītāte, kas bija ļoti sašutusi par Gestapo nevarību. Divi nīrēji pārbaudīja eksplozijas izārdīto kuģa ārējo sienu un divainā kārtā konstatēja, ka ap 90×150 cm lielo plaisu bruņu plates bija ieliekušās uz iekšu. Eksperti no tā bija secinājuši, ka spridzekļiem vajadzēja tādā gadījumā atrasties ārpusē. Līdz ar to 13 apcietinātos matrožus palaida brīvībā, toties apcietināja un nošāva nelaimīgo sargkareivi, kas dežūrēja uz mīnu tralera eksplozijas naktī.

Kapteinis Džefrijs Stevens turpretim saņēma augstu ordeni par seviškiem nopelniem, kas viņam piešķīra tiesības rakstīt aiz sava vārda trīs slavenus burtus D. S. O. Viņš nebija vienīgais SOF aģents, kas nopelnījis un saņēmis šo augstāko Lielbritānijas nopelnu nozīmi.

Arī kapteinis Pēteris Čerčils, kas bija viens no Trešajai valstij bīstamākajiem britu aģentiem, saņēma šo ordeni. Kad viņš ieradās Francijā ar trešo slepeno uzdevumu, pretestības kustība jau bija noorganizēta un darbojās pilnā sparā. Pēterim Čerčilam, kas nebija radinieks ar kara laika premjēru Vinstonu, bija svarīga loma šās kustības tālākā izveidošanā un padziļināšanā.

Latviešu tulki un ieslodzīto izraudzīts komandants Buchenvaldes nometnē

No Saksenhauzenas atbrīvotais latvietis stāsta...

MŪSU SPECIĀLKORESPONDENTA VĒSTULE NO BERLĪNES

„Padomju vara ar vienu roku dod, bet ar otru ņem," saka kāds no Buchenvaldes koncentrācijas nometnes atbrīvots vācu būvinženieris. Viņš aizbraucis uz savu agrāko dzīves vietu padomju joslā, bet jau pēc nedēļas vajadzējis no turienes bēgt, jo tuvākā apkārtnē vien par jaunu apcietināti vairāk nekā 30 atbrīvoto. Arī viņam draudējis tas pats, bet kāds labi informēts draugs vēl laikā paspējis brīdināt.

„Vai Buchenvaldē atrodas arī latvieši?" es jautāju.

„Bija diezgan daudz, bet viņus jau 1948. gadā aizveda prom, šķiet, uz Saksenhauzenu. Cik man zināms, palika tikai viens un tāpēc, ka tas ir nometnes komandants."

„Latvietis koncentrācijas nometnes komandants?"

„Jā. Bet nepārprotiet. Buchenvaldē ir vairāki komandanti. Tas, kuŗa rokās atrodas visu ieslodzīto dzīvības, protams ir krievs, kāds majors. Sardžu vienību komandieris ir kāds krievu virsleitnants. Bet, bez šiem diviem komandantiem, ir vēl trešais, no pašu ieslodzīto vidus izraudzīts, un tas ir latvietis — Kazimirs."

„Kādi ir šī komandanta uzdevumi?"

„Viņš ir tā sauktās iekšējās nometnes pārvaldes, kas arī sastādas no ieslodzītiem, priekšnieks, raugās, lai būtu kārtība, taisnīgi tiktu sadalītas uzturvielas, viņš iedala ļaudis darbos kā uz vietas, tā arī uz krievu komandanta pieprasījumu ārējā nometnē."

„Vai šim ieslodzīto komandantam ir tiesības un iespējams pārējo ieslodzīto dzīvi darīt vēl grūtāku?"

„O, jā. Lielākus sodus, kā ieslodzīšanu karcerī un citus, viņam nav tiesību piespriest, bet viņš var ziņot krieviem, un tie žēlastības nepazīst."

„Vai viņš to darīja?"

„Nē. Par komandantu Kazimiru nevar sliktu sacit. Ar viņu visi ieslodzītie bija apmierināti."

Kad vācu būvinženieris ievietots Buchenvaldes koncentrācijas nometnē, tad komandants Kazimirs jau bijis tur. Būvinženieris dzirdējis no citiem, ka latvietis atvests no 1947. gadā likvidētās Kečendorfas koncentrācijas nometnes.

Kāds cits, no tās pašas koncentrācijas nometnes atbrīvots vācietis stāsta, ka Buchenvaldē arī vairāki tulki esot latvieši. Divi saucoties Peters un Liders. (Burts „s" vārdu beigās nav manis pielikts.) Arī vēl trešais, tā sauktais vārtu tulks, esot latvietis, bet viņa uzvārdu stāstītājs nezina. Vārtu tulka amats neesot patīkams. Viņš saņemot visus krievu rīkojumus un pavēles, un ar četru viņa rīcībā esošu ziņnešu palīdzību nododot tos tālāk. Ja iekšējā nometnē rīkojumus nepaspējot tik ātri izpildīt, kā krievi to vēlo-ties, tad vārtu tulkam jādzirdot visnegantākie krievu uzbrēcieni un draudi, kaut gan ne viņš vainīgs.

Kāds vācietis, kas Buchenvaldes koncentrācijas nometnē bijis ieslodzīts arī Hitlera varas laikā, saka, ka toreiz bijis krietni labāk. Uztura ziņā tagadējos nometnes apstākļus vislabāk raksturojot tas, ka ieslodzīto vīriešu caurmēra svars nokrities zem 50 kilogramiem.

Rīdzinieks Oskars Pētersons, karam beidzoties, atradies rietumos. Viņa vecāki dzīvojuši Polijā. P. vairākkārt rakstījis uz turieni, bet atbildes nesaņēmis. Domājis, ka varbūt tie nokļuvuši Berlīnē un devies uz turieni. Robežu pārejot, viņš kritis krievu rokās. Pētersons tēlojis vācieti. Vispirms viņš nosūtīts uz Veimāru, bet vēlāk uz Torgavu. Apvainots par spiegu, pratināts un sists. Sodīts Potsdamā. Sodu izciešot, trīs gadus pavadījis Saksenhauzenā. Krievi neuzzinājuši, ka viņš latvietis, tāpēc pēc atbrīvošanas izdevies tikt uz Berlīni.

„Torgavas cietumā," stāsta Oskars Pētersons, „man bija izdevība sarunāties ar latvieti Mārtiņu T. no Pāvilostas. Kaut gan T. gribējis atgriezties Latvijā, krievi atzinuši viņu par Padomju savienības nodevēju, jo viņš par ilgu kavējies rietumos. Tiesa pieprieda T. 10 gadus un viņu aizsūtīja prom. — Arī Saksenhauzenā bija latvieši, bet sastapties man izdevās tikai ar vienu — kādu sarkanarmieti. Tas bija no Daugavpils apkārtnes. Sarkanarmijā viņš iesaukts pēc kara un iedalīts kādā krievu joslas okupācijas karaspēka vienībā. Uz manu jautājumu, kā Latvijā izskatās, viņš atbildēja: slikti. Daudz krievu, daudz partizānu, daudz kolhozu. Arī šim latvietim bija piespriests 10 gadu tāpēc, ka viņš bija par dažām minūtēm nokavējis vienības vakara pārbaudi. Par niecīgiem pārkāpumiem bargi sodītu sarkanarmiešu Saksenhauzenā bija diezgan daudz. — Ar citiem ieslodzītiem latviešiem sastapties man neizdevās, jo tie atradās citā nometnes joslā, no mūsējās atdalītā ar žogu. Zinu tikai to, ka latvieši tur atradās vienkopus." — Par apstākļiem Saksenhauzenā Oskars Pētersons stāsta to pašu, ko citi no turienes atbrīvotie: slikts uzturs, slikta apiešanās, tūkstošiem slimu un tūkstošiem mirušu.

Jauns rīdzinieks — vācietis, kas Pomerānijā nokļuvis krievu gūstā stāsta: „Vusterhauzenas tuvumā krievi bija ierīkojuši lielu gūstekņu nometni. Tur atradās arī 70 latviešu leģionāru. Ar latviešiem krievi apgāja sliktāk nekā ar vāciešiem. Visu laiku, kamēr es atrados šai gūstekņu nometnē, latvieši bija ieslodzīti kādā vecā cūku kūtī, kas bija daudz par mazu lai varētu kaut pāris soļus brīvi kustēties. Mani aizsūtīja uz citu nometni, un es nezinu, kas ar latviešiem notika."

Berlīnē, martā. **Rs**

Nākamajā turpinājumā lasiet:

24 STUNDAS AĢENTA GAITĀS

PAR KO AUSTRUMBERLĪNIEŠI SMEJAS...

Tingeltangeļa izrāde austrumu sektorā. Uz skatuves čells un tā īpašnieks. Čells paklausīgi izpilda sava kunga pavēles. „Svešiem čells neklausa," saka īpašnieks. „Kas panāks, ka čells sasilst ausis, tas saņems 50 markas." Piesakās kāds vecs, „nedemokratiski" labi ģērbies kungs un iečukst čellim kaut ko ausī. Čells momentāli pacel savus dzirdes organus, un īpašnieks spiests samaksāt. „Kas panāks, lai čells apsēstas, tas saņems 100 marku." Tas pats kungs nopelni arī šo naudu. Čella īpašnieks vēl mēģina glābt savu prestižu. „Kas panāks, lai čells atstāj skatuvi, tas saņems 150 marku." Tas pats kungs iečukst trešo reizi čellim kaut ko ausī, un tingeltangeļa lopiņš aizskrien kā nelaimīgs vajāts.

Kungs sanem naudu un taisās prom. Čella īpašnieks viņu aizturēja. „Pasakiet vismaz, kā tas iespējams, ka mans čells izpildīja jūsu pavēles?" — „Pavēles?" brīnās uzrunātais. „Es nepavēlēju. Pirmo reizi es iečukstēju čellim ausī ka esmu Vilhelms Pīks. Otru reizi pateicu cik liela man alga. Bet trešo reizi tā: Ja tu gribi palikt uz skatuves, tad iestājies SED."

— Tāds tiešām ir neraksītais Pīka „valsts" likums: kas negrib iestāties SED, tam jānazīd no skatuves.

„Vai tu zini, ko nozīmē burti NKVD?" „Jā. Nie kriegt Wischinski Deutschland."

„Bet vai tu arī zini, kas notiktu, ja amerikāņi nobloķētu austrumu sektoru?"

„Jā. Ādolfs Henneke piegādātu pārtiku no Maskavas. Mugursomā... jo cik tad mēs patērējam."

Panākumi peldēšanā, boksā un baletā

TĀLIVALŽA OZOLCELMA SPORTA GAITAS KANADĀ

Mūsu dienās samērā reti sastopami sportisti, kas vairākās diametrāli pretējās sporta nozarēs gūst vienlīdzīgi teicamas sekmes. Tāds divdabis ir Tālivaldis Ozolcelms, kas kopš vairāk nekā divi gadiem dzīvo Kanadā. Gadu nostrādājis visgrūtākajos meža darbos, bez treniņiem peldēšanā, viņš atgriežas Vankuverā un kopā ar draugu, bij. Latvijas daiļlēkšanas meistaru Roni nopietni sāk treniņus peldēšanā. Īsā laikā Ozolcelms ir rekorda formā, un viņu savās rindās aicina Toronto Vestendas YMCA. Firmajās sacīkstēs Toronto slēgtā baseinā Bums— tā viņu sauc kanadieš — bez nopietnas konkurences labo Kanadas rekordu pusjūdzes peldēšanā uz krūtīm par 10,8 sekundēm, sasniedzot 6:24,4 min. Tajā pašā laikā Ozolcelms ar panākumiem spēlē Vestendes ūdenspolo vienībā, izceļoties ar spēcīgiem bumbas metieniem un startu. Kanadas laikraksti ievieto foto uzņēmumus: Bums sporta gaitās, privāti, darbā. Toronto konservātīvais laikraksts The Telegram, kas dienā iznāk 5 izdevumos un pārsniedz 100 lappuses, Ozolcelmu dēvē par simpatisko latviešu sporta personību un paraugu kanadiešiem.

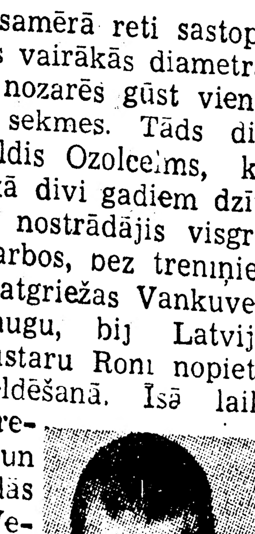

Taču no laika gala mūsu peldēšanas meistaru vajājusi kāda neapmierinātība. Viņš studē grieķu gladiātoru laikus, un bokss pamazām izvēršas par viņa otru mīlestību. Kļuvis „neuzticīgs" peldēšanai, Bums startē ar ne mazākiem panākumiem ringā, sākumā pussmagā, vēlāk smagā svarā. Slaidais atlētiskais filmaktieŗa stāvs, frivolās kustības un spriegums rokas bicepsos tūlīt saista Kanadas boksa menedžerus. Rezultātā — pirmās boksa cīņas pret Kanadas profesionālajiem bokseŗiem veiktas ar uzvaru.

„Lasot boksa vēsturi, pats nemaz nenojaudu, ka esmu kļuvis profesionāls boksētājs," stāsta Ozolcelms. No trim pirmajām profesionālajām boksa cīņām viņš vienu uzvarējis un divi reizes cīnījies neizšķirti. Neizšķirta cīņa bijusi arī pret 120 kg smago Ontario milzi „Lielo Bilu" Pēc šīs cīņas Ozolcelms nolēmis pāriet uz pussmago svaru un cīnīties vienmērīgos apstākļos. Kāds turīgs kanadietis, boksa sporta entuziasts, pēc kādas Ozolcelma boksa cīņas piedāvājis par brīvu savas lauku mājas ideāliem boksa treniņiem Niagaras ūdenskrituma tiešā tuvumā, ko sportists arī pieņēmis. Tuvākajā laikā Bumam jāstartē Bufalo, ASV, kur viņa pretinieks būs kāds amerikāņu teicams pussmagā svara bokseris Ja Ozolcelms nākošajos mēnešos sekmīgi pastāvēs boksa ringā, ar viņu arī mums būs radies savs Radiks.

Atklātībā tikpat kā nezina, ka Ozolcelms savā laikā Rīgā bija cītigs Nac. Operas baletskolas audzēknis un loloja cerības dienās kļūt par baleta premjēru, bet sports uzspieda savu veto, un Ozolcelmam vajadzēja samierināties ar peldēšanu, kur viņš izvirzījās par Latvijas teicamāko tauriņa stila peldētāju. Taču Latvijas laika veto nav bijis bargs, un Ozolcelms šad tad, kā saka, izlaidis riksiti uz skatuves ekscentriskās un groteskās dejās.

Pēc līguma gadu nostrādāšanas Kanadā Ozolcelmu Vankuverā angažējis teātŗa menedžers Odeons Hastingss, un Bums atkal dejo, protams, ja maksā Seko turneja: Vinipega un Toronto Skala — „Casino", kur uzstājas slavenākās ASV skatuves zvaigznes. Kad dolari sapelnīti, aizvien kāda maģiska roka Ozolcelmu ievirzījusi atpakaļ sporta gaitās. Pats sportists par to gan smīn un klusē, bet dzīvē jau jāizmēģina viss, citādi var piedzīvot, ka talantu atklāj tikai mūža beigās.

Toronto, februārī.

Eduards Keišs

IGAUNIS PENTS VĀCIJAS MEISTARS 35 KM SLĒPOŠANĀ

Igaunis Juko Pents, kas dzīvo Zonthofenā, pagājušo svētdien Oberstdorfā izcīnīja Vācijas meistarnosaukumu 35 km slēpošanā. Viņš par 3 sekundēm sīkstā cīņā pārspēja savu kluba biedru pagājušā gada meistaru Rupu. Distancī, kurā sacentās 51 slēpotājs, Pents veica lieliskā 1:48,09 sek. laikā.

Sportistu un sporta darbinieku ievērībai

Zviedrija iznākošajā Latviešu enciklodēdijā sava vieta paredzēta arī sportam. Latviešu sporta un fiziskās audzināšanas padome no Zviedrijas latviešu sporta pārvaldes saņēmusi aicinājumu piedalīties šajā svarīgajā pasākumā, kas nav veicams atsevišķiem cilvēkiem, bet tikai kopēji visai latviešu sporta saimei. Darbs ir grūts jo visas ziņas jāsniedz pēc atmiņas, un tā saskaņošanai LSFAP savā pēdējā sanāksmē Eslingenā izraudzīja žurnālistu Alfrēdu Vinčelu.

Sportisti un sporta darbinieki lūgti atsaukties, paziņot savas adreses un, ja iespējams, tūlīt arī atsūtīt savas atmiņas un datus. Redakciju interesē atsevišķo sporta veidu attīstība un vēsture Latvijā, izcilāko sportistu sasniegumi (arī laiks un vieta), biogrāfijas utt. Sevišķi svarīgs skaitļu materiāls — valstu sacīkšu skaits, cik reizes katrs sportists reprezentējis valsts krāsas utt

Atsaukties lūgti šādi sportisti un sporta darbinieki: airēšanā — V. Šmits un Sukurs; ātrslidošanā — Elm. Bite (ASV), R Vithofs (Beļģijā) un E. Tūbelis; basketbolā — V. Baumanis (Franc.), R. Dekšenieks, V. Elmuts (ASV) un J. Lidmanis (Austrālijā); bendijā — Jesens (Kanadā) un A. Jurgens; boksā — R. Plūme (Austrijā), Hāzenfüss, Ogriņš (ASV), Pauzers, Dumpis, Trēgers un H. Baumanis; daiļslidošanā — Tūbelis, A. Dzeguze-Klaviņa, Vilnieks un Al. Liepiņš; futbolā — Vīzla (Franc.), V. Baumanis, Jurgens, Lidmanis, E. Pētersons, Lauks, Lazdiņš, Jansons un Auziņš; galda tenisā — Ošiņš, Upmanis, Z. Bērziņa, K. Paegle un V. Čika; grieķu-romiešu cīņā — Kīsis, Ogriņš, Atars; ledushokejā — L. Vedējs, R. Blukis un A. Liepiņš; jāšanā — Insbergs; buŗu lidošanā — A. Kalve; motorsportā — Lauris un E. Jēkabsons; paukošanā — Z. Kaktiņš; peldēšanā — R Plūme un V. Lazdiņš; riteņbraukšanā — R. Plūme un Erdmanis; svaru celšanā — K Pīleskalns, Melbārdis, Kāde un N. Bergs; rokas bumbā — R. Dekšenieks; slēpošanā — R. Plūme. Dekšenieks, Bukass Kārkliņš, Kanens, Liberts, Zvirbulis, M. Mārtinsone-Bērziņa; šaušanā — Reinfelds, J. Benjamiņš un Butkuss; daiļlēkšanā — R. Ronis un V. Lazdiņš; tenisā — A. Ūdris, O. Abelītis, Z. Landavs, K Vuškalns; vieglatlētikā — Dekšenieks, Vithofs, Jendze, Grebzde, R. Upatnieks, E. Karlsone-Kukaine; volejbolā — Elmūts un Pelūde; zēģelēšanā — Z. Gresbergs, Balstors, Kļāsens; vingrošanā — A. Ozoliņš, A. Miezītis, A. Arše, E. Dāģis un K. Sprūde; šachā — Melbārdis, Purmalis, K. Ozols; sporta medicīnā — Dr. Kļāsens, Dr. Kochs, Dr. Drillis.

Minētie sporta darbinieki laipni lūgti nekavējoties rakstīt Alfrēdam Vinčelam — (24a) Lübeck, Meesen-Kaserne, Pl. 8—112a, Germany. Visi, kas izlasa šo uzaicinājumu, tāpat lūgti darboties līdzi, kā arī paziņot minētajiem sporta darbiniekiem. Par katru sniegto ziņu redakcija priecāsies, jo materiālu nekad nebūs par daudz. Tie noderēs sevišķi tādēļ, ka ar Zviedrijas latviešu sporta pārvaldes starpniecību radusies iespēja izdot latviešu sporta un latviešu trimdas sporta vēsturi. Šī ondoma īstenošanās atkarīga no piesūtīto materiālu daudzuma. Tādēļ vēlams rakstīt par visu, kas zināms. Laipnu atsaucību gaidīs arī no visiem latviešu sporta avīžniekiem. Redakcija tic, ka atsaucības netrūks, par ko jau iepriekš izsaka pateicību.

Vai „dzirnavas" un „galvas zāģis" arī ir sports?

Amerikāņu profesionālais cīkstonis un pasaules meistars brīvā cīņā Frenks Sekstons nesen Parīze uzvarēja latvjeti Ivaru Martinsonu, kas tagad sevi gan dēvē par francūzi. 103 kg smagajam Martinsonam un tāpat arī turpmākajiem 36 g. v. un 107 kg smagā bij. studenta pretiniekiem — viņš paredzams, cīnīsies arī Vācijā — neklājas viegli, lai izciestu Sekstona speciālos paņēmienus: „dzirnavas", „galvas zāģi" un „pāļu dzišanu".

Pāļa dzišanas paņēmienā cīkstonis savu pretinieku satveŗ pie gurniem, nostāda uz galvas pacel gaisā un tad stampā pret paklāju Pretinieks galīgi apdullst, un nevajag ilga laika lai cīņa būtu izšķirta.

Kad Sekstonam neizdodas pāļa dzišana, viņš ņem palīgā dzirnavas: satveŗ pretinieku pie papēžiem un griež viņu sev apkārt. Savu metodi viņš tā izkopis, ka tagad 48 sekundēs pretinieku var apgriezt 60 reizes Pēdējais pēc šādas riņķošanas, protams, ir gluži apreibis un kļūst turpmākās cīņas nespējīgs. Taču vēl nāvīgāks ir Sekstona galvas zāģis, kad pretinieku satveŗ aiz galvas, iespiež viņu ringa stūrī un tad ar robas dilbu izdara pa pretinieka seju kustības, kas līdzīgas malkas zāģera kustībām. Visi, kurus Sekstons līdz šim tā „apzāģējis", izteikušies, ka tas esot sāpīgākais paņēmiens, kādu viņi vispār pazīstot Katrā ziņā arī mūsu Martinsonam Sekstona metodes sagādājušas diezgan ciešanu, kaut gan amerikānim vajadzējis 48 min. un 40 sek., lai dabūtu latviešu vīru uz pleciem.

127 m — jauns pasaules rekords lēkšanā ar slēpēm

Kad Latvijas aizpagājušajā numurā rakstījām par pasaules labākajiem lēcējiem ar slēpēm, izteicām cerību, ka jau lielajās lēkšanas sacensībās Oberstdorfā kāds vīrs varbūt lidos tālāk par 120 m. Tas piepildījies starptautiskās lēkšanas nedēļas pirmajā dienā austrietis Vilijs Gančings aizlēca 124 m, sasniedzot jaunu pasaules rekordu, kas līdz šim ar 120 m piederēja šveicietim Čanenam. Pirmajā sacensību dienā, piedaloties piecu nāciju sportistiem, 15.000 skatītāju klātienē 17 lēcēji pārsniedza 100 m robežu: 7 vācieši, 6 austrieši 2 zviedri, 1 šveicietis un 1 itālietis. Šveicietis Dešers ar 121 m bija otrs, Seps Veilers ar 112 m piektais Seps Bradls ar 107 m astotais Sagaidāms, ka turpmākajās sacensību dienās no Oberstdorfas modernās milzu lēktuves reālizēsies vēl fainomenālāki sasniegumi

Gančinga rekorda mūžs tomēr bija tikai divas dienas: ceturtdien to pārspēja vācietis Seps Veilers, aizlecot 127 m.

Latviešu sports Eiropā un citos kontinentos

Mirdza Timma, viena no izcilākajām latviešu vieglatlētēm trimdā, tagad studē zobārstniecību Portlendas Rīda koledžā ASV. Divu lappušu garu rakstu „brīnumainajai Mirdzai no Latvijas" ar 6 uzņēmumiem veltījis laikraksts The Sunday Oregonian Magazine, nosaucot Timmu par rakstnieci, sportisti, gleznotāju un tautas deju speciālisti, vienā personā. Jau dažos mēnešos viņa esot paguvusi kļūt par Rīda koledžas mīluli.

Sporta kopa Auseklis Bērdingberijas nometnē Anglijā februārī atskatījās uz 2 gadu darbību. Auseklis, kuram ir 45 aktīvi biedri, piedalījies Latviešu sporta pārvaldes rīkotajās meistarsacīkstēs, ierūdams daudzus meistartitulus un balvas un pag. gada vieglatlētikas meistarsacīkšu kopvērtējumā izcīnījis DV Fonda vairogu. Auseklā sportisti ar labiem panākumiem piedalījušies arī angļu sporta sarīkojumos, un galda tenisistiem, kas spēlē bez zaudējumiem, pašreiz ir izredzes Leamington Spa 1. līgā izcīnīt lielo kausu Kopas priekšsēdis ir R. Veinbergs, un tās sportistus atbalstījuši visi nometnes iemītnieki.

„Latvian Leads in Chess Title", tādi virsraksti visu februāri katru nedēļu bija austrāliešu laikrakstu atreferējumos par Sidnejas meistarsacīkstēm šachā, kur pašreiz bez zaudējumiem vadībā ir Eslingenas latviešu kolonijas agrākais šachists Br Strazdiņš Viņam gandrīz drošas izredzes tikt pusotra miljona pilsētas Sidnejas meistara godā.

Kopenhāgenā sācies basketbola turnīrs, kurā piedalās 5 dāņu un 2 amerikāņu studentu vienības. Kopenhāgenas basketbola kluba 1. vienība, kurā spēlē latvietis Isaks, 1 igaunis, 1 lietuvietis un 2 dāņi, pirmajā sacensībā 39—13 pieveica universitātes 2 vienību, bet Kopenhāgenas basketbola kluba 2. vienība, kurā arī spēlē 3 baltieši, savukārt piedzīvoja smagu zaudējumu no amerikāņu 2. vienības

Latviešu basketbola vienība Hamiltonā, Kanadā, pēc viena zaudējuma un divām uzvarām pret Zion Argos, ieguva tiesības spēlēt Hamiltonas baznīcas līgas meistara nosaukuma dēļ pret amerikāņu studentu vienību Latter Day Saints. Pirmo sacensību, ierindā iztrūkstot Miezītim latvieši zaudēja 49- 53, bet otru, kad spēlēja arī Miezītis, pārliecinoši uzvarēja 74—37.

Starptaut. basketbola turnīrā Stokholmā pēc 3 kārtas spēlēm priekšgalā bez zaudējumiem ir amerikāņu AC 1. un Stokholmas Latviešu sporta biedrības 1. vienība.

Ledus hokejists Roberts Blukis dzīvo Dienviddakotas štatā, ASV, un ar pašreizējiem apstākļiem visai apmierināts. Viņa kundze iekārtojusi zviedru masāžas kabinetu

Vārtsargs Vītols, kas 1946./47 g. sezonā sekmīgi spēlēja Ziemeļvācijas futbola virslīgas vienībā Holstein-Kiel, sakarā ar dzīves vietas maiņu tagad pārgājis Phönix-Lübeck sastāvā; pēdējā Šlezvigas Holšteinas pirmajā līgā pašreiz ieņem vadītāju vietu.

Latviešu sportisti, kas, izceļojot uz Austrāliju nonāk Grētas immigrantu centrā, lūgti paziņot savu ierašanos latviešu sportistu pārstāvim Nukastlē E. Engelam, 13, Hunter Str Newcastle, NSW

1950. g. 15. februārī, tikko ieceļojis Amerikā, miris mans mīļais draugs un bij. darbinieks

mācītājs

Pēteris Zemītis

dz. 1904. g. 24 janvārī.

Vieglas smiltis svešajā zemē.
Viņš sapņi par dzimteni
pagalvī lika.

Viņš paliks vienmēr mīļā piemiņā

Edgars Ozoliņš,
Vircburgā

Mūsu mīļais filistrs

lic. theol.

Pēteris Zemītis

Lēdurgas un Turaidas draudzes mācītājs, dzim. 1904. g. 24. janvarī Jaunpiebalgā, miris 1950. g. 13. febr. Nujorkā

Dziļās sērās

VENTONIA

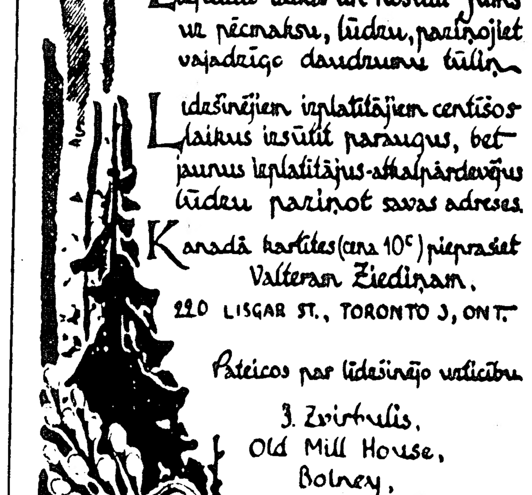

(208)

Iznākusi lasāmgrāmata

bērniem pirmskolas un tautskolas vecumā

Ceļa maize

A. Kaugara, J. Sirmaņa un J Bičola sakārtojumā

Grāmata nepieciešama katrai latviešu ģimenei, kur aug bērni, tēvu valodas mācībai, kā Vācijā tā citās zemēs.

Nedēļas Apskata apgādam iesūtītos pieprasījumus lūdzam atjaunot LCK apgādam Grāmatas cena DM 3.—.

Atkalpārdevējiem parastā atlaide

LCK apgāds LATVIJA,
Esslingen/N. Breite Str. 6.

Iznākušas divas jaunas dzejoļu grāmatas

Karolas Dāles

Laika rasa

Cena DM 2.50

Marijas Urnežus

Torņi liesmās

Cena DM 3.—

LCK apgāds LATVIJA
(14a) Esslingen/N., Breite Str. 6.

Meklēju Borisu Aktiņu, apm. 33 g. v Redzēts Brēmenē. Rakstīt: **Aleksandram Circenim.** 523- 4th Str. SO. Moorhead, Minn., U.S.A. (210)

LATVIJAS KARTE

Mērogā 1:450.000, form. 85×115 cm Saturā ap 5000 vietu nosaukumu. Iespiesta 5 krāsās uz laba papīra, ielocīta vākos.
Kartes cena: Vācijā DM 8.—, Anglijā Sd 12/— Austrālijā Sd. 16/—, ASV un Kanadā $ 1.50, Brazilija $ (amer.) 1.50, Zviedrijā Kr. 7.50, Beļģijā Fr. 75 -

LATVIJA — Gramata par Dzimteni

sniedz ziņas par Latvijas ģeografisko stāvokli, zemi dabu un tautu. Blakus tīri ģeografiskam ziņām tanī atrodami mūsu dzimtenes apraksti no literātūras, tautas teikām un patriotiskās dzejas. Grāmata ir vērtīgs papildinājums LATVIJAS KARTEI. Ko Jūs izlasīsit grāmatā par dzimteni, to jūs redzami varat atrast kartē. Abi šie izdevumi viens otru papildinot, dod mums iespēju atcerēties un neaizmirst dzimteni svešumā dzīvojot. Grāmata bagāti ilustrēta ar 28 attēliem tekstā un 8 attēliem atsevišķi uz krīta papīra Bez tam tekstā 11 kartogrammas un diagrammas
Grāmatas cena: Vācijā DM 4.—, Zviedrijā Kr. 4.50, Anglijā Sd 8/—, Austrālijā Sd. 10/—, ASV Kanadā un Dienvidamerikas zemēs $ 1.20, Beļģijā Fr. 50.—.

PASAULES ATLANTS

32 karšu lapas satur apmēram 11.000 vietu nosaukumu Atsevišķas ASV un Kanadas, Brazilijas Argentīnas, Čīles, Austrālijas kartes; 5 krāsu iespiedums uz laba papīra.
Atlanta cena: Vācijā DM 3.—, Zviedrijā Kr. 2.50, Anglijā Sd 3/6 Austrālijā Sd 5/— ASV, Kanadā un Dienvidamerikas zemēs $ 0.75, Beļģijā Fr. 25 —

Visus izdevumus var pasūtināt tieši izdevējam vai pārstāvjiem:
Vācijā: Apgāds Līdums, Geesthacht, Spakenberg III.
Anglijā: D V F. grāmatnīca, 44, Hans Place, London SW 1, Mrs. M. Ozols, Latvian Hostel, Lightcliffe, Halifax.
ASV: Helmārs Rudzītis, 6643 Bergen Place, Brooklyn 20 N. Y.
Austrālijā: J. Strautiņš 12, Seventh Avenue, Alberton S A
Kanadā: Valters Ziediņš 220 Lisgar Str . Toronto 3. Ont
Brazilijā: Z Leimanis Atlantica 156,apt. 101, Rio de Janeiro.
Zviedrijā: Daugavas apgāds Garvargatan 11 Stockholm K; L P K. grāmatnīca, Box 701, Stockholm 1

P. MANTNIEKA KARTOGRAFIJAS INSTITŪTS un APGĀDS
44, rue van Eyck, Bruxelles I. Ch post 754. 25.

(149)

DIVI LATVIEŠI

vēlas precību nolūkā iepazīties ar tautietēm, neizslēdzot atraitnes un šķirtenes ar vienu bērnu. Vēlama biografija un foto. Saprašanās gadījumā celš uz Kanadu. Lūdz rakstīt Kārlim, 33 g. v., un Jānim, 25 g. v. — **Mr. Jēkabsons**, Extra Gang 48, Capreol. Ont., Canada. (206)

Fallingbosteles nometnē izceļošanas dēļ pārdodama

KANTĪNE AR KLUBU UN PLAŠU DEJU ZĀLI

Tuvākas ziņas pieprasīt — **Artūram Dūcim**, (20) Fallingbostel, Emigration Centre, Küche 3-b (Lettische Kantine). (207)

A. Leišes

Putnkopība

Cena DM 6.—

dabūjama

YMCAs/YWCAs grāmatnīcā, Karlsruhe, Forstner-Kaserne.

(209)

LATVIJAS pārstāvji ārzemes

ANGLIJĀ: A. Veinbergs, 41, Carysfort Rd., London N 16.
E. Andriņa, 37, Earls Court Rd., London W 8.
E. Rirdāns, 10, Winchester Rd., London NW 3.

ASV: P. E. Irbe, 1500, Sterling Place, Brooklyn 13, N. Y.
A. Bīlmanis, 1923 North Capitol, NE Washington, D. C.
Ed. Dobelis, 503, 2nd Street, NW Waverly, Iowa.
Arv. Lūsis, Rt. 3, Coldwater, Miss.
Rūd. Krafts, Onida S. Dak.

AUSTRĀLIJĀ: A. Strazdiņš, Read Guesthouse, Canberra, A. C. T.
A. Priedītis, Woronora Dam via Waterfall, near Sydney, N.S.W.
O. Strauts, P.O. Box 1560, G.P.O. Adelaide, S.A.
A. Medenis, Migrants Centre, Staff, Bl. B, Bathurst.

BEĻĢIJĀ: E. Erkens, 127, rue du Fleurus, Chatelet.
Latv. Sark. Kr. Beļģijā, 25, rue Jacques Jordaens, Bruxelles.

BRAZILIJĀ: Z. Leimanis, Atlantica 156, apt. 101, Rio de Janeiro.

DĀNIJĀ: A. Upīte, Prags Boulevard, Lejr., Kobenhavn.
V. Briedis, Postbox 212, Kobenhavn V.

FRANCIJĀ: E. Baumane 56, rue Mchal Foch, Lorient .
K Birzniece, 31, rue de Seine, Paris 6-eme.

HOLANDĒ: P. Martinsons, Sweelinckplein 48, den Haag.

JAUNZĒLANDĒ: Vl. Auziņš, 8, Cracroft Terrace, Cashmere, Christchurch.

KANADĀ: I. Batraks, O.P Box 1060, Sta C., Toronto 3, Ont.
Brīvā Balss. Canadian Latvian Newspaper, Box 295, Terminal A. Toronto, Ont.
H. Drupals, 10155, Waverley Street, Montreal, P.Q.
A. Kalniņš, 240, Grace Street, Toronto, Ont.

NORVĒĢIJĀ: H. Dzelžkalns, Jerpefaret 7, Voksenlia, Oslo.

SPĀNIJĀ: Dž. Rimkeits, Gran via 15, Bilbao.

VENECUĒLĀ: J. Henkuzens, Medicatura Rural, E-do Lara, Sanare.

ZVIEDRIJĀ: N. Seglenieks, Klubbacken 39/II. Stockholm.
Daugavas apgāds, Garvargatan 11, Stockholm K.

LCK apgāds LATVIJA,

Tautiešiem Anglijā

Pieņemu nebojātas **fotografijas pavairošanai, palielināšanai**, kā arī **izņemu no grupu bildēm un palielinu atsevišķas personas**. Rakstīt: R. VEIDEM, 61, Shearbridge Terrace, Bradford, Yorks, Great Britain. (211)

VALTERU VĪTOLU

no Mazsalacas, 1947. g. dzīv Vācijā, Repnner-Lager, pie Braunšveigas, lūdzu rakstīt, vai tos, kas ko zinātu par viņu, lūdzu ziņot **Rolandam Eglītim, N. S.** Hostel, Tenscore Str., West Bromwich, England. (213)

Gulbja dziesma

Lielākais periodiskais izdevums pasaulē ir amerikāņu žurnāls Reader's Digest. Šis nedēļas politiskā sensācija ir šajā izdevumā ievietotais ASV ārpolitikas svarīgākā vīra Džordža Kenana raksts Vai karš ar Padomju savienību ir nenovēršams. Atkal reiz izsmēlējā rakstā kāds no lielākajiem ASV lietpratējiem mēģinājis atvēsināt amerikāņu tautas instinktīvās bailes no kara ar Padomju savienību. Džordžs Kenans saka, ka PSRS ir gan bīstams nezvērs, bet, ka, sapratīgi un sistēmatiski vērojot pasaules lielajo izturēšanos, šo plēsoņu beigās savaldīs, un tas kļūs rāms jērs draudzīgo nāciju saimē.

Šis raksts ir Džordža Kenana Gulbja dziesma. Viņš aiziet no ASV ārlietu ministrijas uz nezināmu laiku. Lai gan pats Ečesons vairākkārt atkārtojis, ka arī turpmāk Kenans būs ASV ārpolitikas sliežu bīdītājs, labi informētās aprindas Vašingtonā slepus sačukstas, ka viņš vairs atpakaļ nenāks.

Patiesi, kopš 1945. gada Kenans bija svarīgākā personība ASV politikas veidošanā. Šis mierīgais, apaļīgais Vašingtonas koordinātors un plānotājs bija pirmais amerikānis, kas ārlietu departamentā, vēl jauns ierēdnis būdams, izlasīja ne vien Staļina 1so kursu, bet arī visus marksisma un ļeņinisma darbus. Viņš prata pārliecināt ārlietu ministru Bernsu un vēlāk Maršalu, ka amerikāņi vairāk nekā 20 gadu dzīvojušo pilnīgā neziņā par komūnisma īsto būtību. Kenans bija tas, kas pirmais lika pārtulkot un apstrādāt Staļina kopotos rakstus. Viņam toreizējais ārlietu ministrs Džordžs Maršals lika izplānot politiku, kā savaldīt tēvoci Džo un pārvilkt svītru viņa pasaules iekarošanas politikas skatuves aiziedams, sniedz pašreizējā stāvokļa analīzi, kas uzskatāma par oficiālo amerikāņu ārpolitikas viedokli, jo Reader's Digest pieminēto rakstu pasūtināja jau pag. gada augustā, un tas vairākkārt tika pārrakstīts un saskaņots, pašam Ečesonam klāt esot.

Ja garo rakstu mēģinām savilkt dažos teikumos, tā kvintesence ir šāda: Padomju savienība jau ir tik daudz ierijusi, ka nebūs spējīga treknos kumosus tik drīz sagremot. Tāpat Kremļa vīri „nedomā izdarīt pašnāvību jo viņiem zināmi ASV atombumbu krājumi". Padomju savienība aprims ar laiku pati no sevis un tāpat izbeigsies aukstais karš — pamazām, palēnām.

Kaut arī Kenans ir nenoliedzama autoritāte, viņa rakstu lasot, uzmācās šaubas. Labāk nekā jebkad agrāk pēdējās nedēļas rāda, ka Padomju savienība nebūt nav aizrijusies. ASV militārais spēks nevis aug, bet turpina samazināties. Trūmena - Kenana optimisms un viņu mierinātāji vārdi panākuši to, ka likumprojekts par obligāto karaklausību svītrots no darba kārtības senātā, militārie budžeti apcirpti un uz Eiropu tiek sūtīti tikai novecojušies ieroči, ko komūnistiskie ostu strādnieki bez kādas bijības iegāž atpakaļ jūrā.

Tai pašā laikā Padomju savienības potenciāls strauji turpina augt. Tā ir sarkanā armija, Staļina gaisa spēki un viņa atombumbas, kas sekmīgi satur kopā visu satelītu loku un kas tikpat sekmīgi ar tiešu un nežēlīgu varu saturēs kopā Ķīnas komūnistus un Indonēzijas partizānus.

Kādās senāta debatēs par Ķīnas pamešanu komūnistiem Ečesons teica: „Kā parasti, mūsu pretsoļi bija par nenozīmīgiem un nāca par vēlu". To little and to late — šis Ečesona formulējums kļuvis par sakāmvārdu Vašingtonā.

Bet, paldies Dievam, ir arī zīmes, kas rāda, ka ASV politiķi un publicisti pēdējā laikā mostas no bīstamās letarģijas. Ģen. Karls Spacs, kas pagājušajā karā komandēja ASV varenāko ieroci aviāciju, arī miljonos izplatītā Newsweek burtnīcā konstatē, ka „Padomju savienība ir tiešs drauds ASV eksistencei". Šķiet, ka brīdinādams — „varena kara mašīna diktātora rokās nozīmē karu", Spacs saka: „Mums jāatzīst, ka ASV pašreiz ir tikpat apdraudētas un vēl daudz lielākās briesmās, nekā mēs bijām Romas - Berlīnes-Tokijas ass sistēmas varenības spožākajās dienās."

Nebūsim iedomīgi, bet konstatēsim, ka Kennana un Spaca problēmas un jautāšanas zīmes mums tādas nav jau kopš 1940. gada. Jēdzienu DP kāds asprātīgs ASV pulkvedis tais dienās, kad amerikāņiem sāka atvērties acis par padomju politiku un tās mērķiem, definēja: „Tā sauktās pārvietotās personas ir cilvēki, kas politiskā domāšanā aizsteigušies mums 10 gadu priekšā." Cerēsim, ka Kenana raksts Reader's Digest izdevumā būs ne vien viņa personīgā, bet arī visas ASV ārpolitikas līdzšinējā kursa Gulbja dziesma.

O. B.

Senators Mekmahons ierosinājis UN sesiju Maskavā

VAI DROŠĪBAS PADOMES ĀRKĀRTĒJĀ SEDE IZŠĶIRSIES NACIONĀLĀS ĶĪNAS LIKTENIS?

Vašingtona (F). — ASV kongresa abu atomkomisiju priekšsēdis senātors Mekmahons trešdien senātā teiktajā runā ierosināja steidzami sasaukt Atlantika pakta signatārvalstu konferenci, lai lemtu par atomieroču kontroli un ciešākas sadarbības izveidošanu ar Padomju savienību. Ja lēmums būtu pozitīvs, to atbalstītu arī pārējās valstis. Tādā gadījumā, pēc senātora Mekmahona domām, vajadzētu sasaukt Apvienoto nāciju ārkārtēju sesiju, kurai būtu jānotiek Maskavā. Ja Padomju savienība šim ierosinājumam pievienotos, tā varbūt būtu garantija, ka arī Kremlis vēlas nodibināt atomieroču starptautisku kontroli. Vismaz UN Maskavas sesijai būtu liels morāls spēks. Senātors Mekmahons bez tam vēl izteica jauko domu, ka šo Maskavas sesiju vajadzētu pārraidīt visiem padomju radiofoniem, sākot ar Ļeņingradu un beidzot ar Vladivostoku, lai arī krievu tauta „zinātu patiesību".

Apvienoto nāciju aprindās turpretim aizvien noteiktāk runā par Drošības padomes ārkārtēju sesiju, kurā piedalītos visu 11 valstu ārlietu ministri. Šo sanāksmi ierosinājis UN ģenerālsekretārs Trigve Li, lai atrastu kādu pārejas formulu, kas ļautu visām valstīm saglabāt savu prestižu. Informētas aprindas Ņujorkā izsakās, ka tādā gadījumā Drošības padome laikam izšķirs nacionālās Ķīnas jautājumu, jo citādi Padomju savienība tajā nepiedalīsies. Ja septiņas valstis nobalsotu par Maotsetungu, tad Čangkaišeka delegātam Dr. Tsiangam Drošības padomi vajadzētu atstāt. Otrs darba kārtības jautājums tādā gadījumā būtu ūdeņraža superatombumba, pret ko aizvien noteiktāk paceļas balsis kā Savienotajās valstīs, tā Lielbritānijā.

Dr. Klausam Fuksam piespriesti 14 gadi cietumā

Londona (D). — Trešdien Londonas augstākajā tiesā Old Baily iztiesāja prāvu pret britu atompētnieku Dr. Klausu Fuksu. Tā bija radījusi lielu ievērību ne vien Lielbritānijā, bet arī Savienotajās valstīs un Kanadā. Tiesas zāli pildīja ļoti daudzi ārzemju žurnālisti un lielo radio sabiedrību pārstāvji. Dr. Fukss tikko dzirdamā balsi un ļoti sliktā angļu valodā visos gadījumos atzinās par vainīgu. Viņam piesprieda 14 gadu ieslodzījumu cietumā.

Apsūdzību pret Dr. Klausu Fuksu uzturēja britu ģenerālprokurors sērs Sokross. „Fukss ir komūnists, un šai apstāklī slēpjas visa gadījuma izskaidrojums un trāģika. 1933. gadā kā politiskais bēglis viņš ieradās no Vācijas, un mēs tam devām patvērumu un aizsardzību. Ievērojot Fuksa lielās zinātniskās spējas, viņu iesaistīja atompētniecībā. Tikko Fukss uzzināja, kas viņam būs jādara, viņš stājās sakaros ar Padomju savienības aģentiem. Mums ir noteikti pierādījumi, ko apliecinājis arī pats apsūdzētais, ka vienreiz viņš apmeklējis pat padomju vēstniecību Londonā. Spiegošanu Fukss turpināja arī tad, kad nonāca Savienotajās valstīs. Pagājušā gada rudenī amerikāņu kriminālpolicija FBI savāca noteiktus pierādījumus, ka Padomju savienība sistēmatiski iegūst informāciju par jaunākajiem pētījumiem atomzinātnē. Kad pierādījumi savilkās ap Dr. Fuksu, viņu nopratināja un tas — atzinās," runas beigās teica sērs Šokross.

Dr. Klausa Fuksa aizstāvis Benets mēģināja mīkstināt sodu, norādot, ka viņa klienta raksturs veidojies tad, kad Vācijā valdīja nenormālie Hitlera laiki. Fukss domājis, ka cilvēci var glābt vienīgi Maskava, sevišķi vēl tāpēc, ka Padomju savienība vēlāk kļuva Rietumvalstu sabiedrotā. Kā pēdējais prāvā runāja Lielbritānijas augstākais tiesnesis lords Godarts, norādot, ka Dr. Fukss nelietīgi izmantojis dāvāto uzticību un britu tradicijas, kas vienmēr nodrošinājušas patvērumu politiskajiem bēgļiem.

Londonas ceturtdienas prese gandrīz vienbalsīgi konstatē: Fukss var būt priecīgs, ka viņa prāvu iztiesāja demokratiskā valstī un nevis aiz dzelzs priekškara. Amerikāņu laikraksti savukārt norāda, ka nepieciešama lielāka piesardzība atomrūpnīcās. Parīzes labā virziena organs L'Aurore ieteic neatstāt komūnistus nevienā atbildīgā darbā. Fuksa prāva metusi ēnu arī citā virzienā. BBC politiskais komentātors nobažījies par turpmāko sadarbību atompētniecībā. Viņš domā, ka nākotnē vairs nevarēs notikt tik brīva domu izmaiņa Lielbritānijas, Savienoto valstu un Kanādas starpā nekā līdz šim.

Dr. Fuksam desmit dienu laikā tiesības iesniegt pārsūdzību augstākā instancē.

Etlijs paziņojis valdības sastāvu

Britu apakšnamā gaidāmi vētraini laiki

Londona (D). — Trešdien Londonā notika svinīga apakšnama sēde, kurā bija tikai viens darba kārtības punkts — spīkera (priekšsēža) ievēlēšana. Īsā uzrunā Etlijs norādīja, ka pašreizējais britu apakšnams vairāk sadalīts nekā jebkurš cits parlaments pēdējo simts gadu laikā. „Tāpēc šai apakšnamā gaidāms visai nemierīgs varbūt pat vētrains laiks." Atbildes runā par „nemierīgajiem laikiem" Vinstons Čerčils pilnīgi pievienojās Etlijam. Viņš vienīgi lūdza premjēru nopietnu vērību veltīt ārpolitiskajām problēmām un nepasliktināt britu tautas dzīves standartu. Pēc tam apakšnams vienbalsīgi par savu spīkeru ievēlēja līdzšinējo pulkvedi Kliftonu Braunu.

Lai gan apakšnama oficiālā atklāšana notiks tikai pirmdien, kad arī paziņos jaunās valdības sastāvu, Londonā Etlija kabineta ministru saraksts zināms jau tagad. Valdībā paredzētas tikai niecīgas pārmaiņas. Ārlietu ministriju arī turpmāk vadīs Bevins, lai gan klīda valodas, ka neveselības dēļ viņš šo svarīgo posteni nevarēs uzņemties. Ministru prezidenta vietnieks būs līdzšinējais Herberts Morisons, finanču minstrs sērs Stefords Kripss un veselības ministrs Bevans.

Jaunajā valdībā Etlijs uzaicinājis arī strādnieku partijas jaunākos politiķus. Tas ir Hektors Meknīls, kas būs Skotijas ministrs, un Gordons Velkers, kas pārzinās britu imperijas lietas. Valdībā no jauna ieies arī agrākais finanču ministrs Daltons, kam kādas indiskrēcijas dēļ par jauno britu budžetu 1947. gadā vajadzēja atkāpties. Viņam paredzēts lauku un pilsētu plānošanas ministra postenis. Pārmaiņas bez tam notikušas aizsardzības ministrijā. Tā kā lords Aleksanders pārgājis uz augšnamu, viņa posteni pārņems līdzšinējais kara ministrs Šinvels.

Pēc apakšnama svinīgās sēdes notika strādnieku vadoņu sanāksme pie premjēra Etlija un viņa kundzes. Uzrunā Etlijs norādīja, ka arī šais vēlēšanās lēboristi uzvarējuši, lai gan valdības darbā paredzamas lielākas grūtības. Jaunas vēlēšanas viņš tomēr ne ar vienu vārdu nepieminēja.

Nujorkas štats prasa pārbaudīt Ečesona uzticību

LĪDZ ŠIM NO ASV ĀRLIETU MINISTRIJAS ATLAISTI 202 IERĒDŅI

Ņujorka (E). — Daudzo prāvu dēļ, kas pēdējā laikā notikušas Savienotajās valstīs un kuŗās par sadarbību ar komūnistiem bija apsūdzēti daudzi ārlietu ministrijas un citu iestāžu augsti ierēdņi, amerikāņu sabiedriskā doma aizvien noteiktāk prasa ievadīt izmeklēšanu. Kopš Hisa notiesāšanas, kas skaitījās viens no tuvākajiem Ečesona līdzstrādniekiem un draugiem, zināma neuzticības ēna pēdējā laikā sākusi krist arī uz pašu ārlietu ministru. Konkrētu izpausmi tā ieguvusi Ņujorkts štata deputātu kameras pirmā marta lēmumā. Ar 125 pret 21 balsi kāmera nolēmusi lūgt Savienoto valstu kongresu pārbaudīt „Ečesona uzticamību un piemērotību augstajam amatam".

Sajā sakarā ASV ārlietu ministrijas pirmais valsts sekretārs Džons Perifojs, kas pārzina pārvaldes jautājumus, paskaidroja senāta izmeklēšanas komisijai, ka pēdējo divu gadu laikā no ārlietu ministrijas atlaisti 202 ierēdņi. Pēc Perifoja izteicieniem viņi neesot bijuši „piemēroti ASV drošībai". Kā zināms, šī komisija pēc republikāņu senātora Mekertija ierosinājuma ievadīja izmeklēšanu ārlietu ministrijā, kur it kā darbojas komūnistu piektā kolonna. Paskaidrojumu laikā senāta izmeklēšanas komisijā atradās arī pats ārlietu ministrs Dins Ečesons.

Senāta budžeta komisijā ārlietu ministrs vēlāk izteicās, ka esot nepareizi apgalvojumi, it kā viņš būtu iestājies par Aldžeru Hīsu, kas nepatiesas liecības dēļ notiesāts uz vairākiem gadiem cietumā. „Par to, kā jāizturas pret kādu personu, ar ko ilgi strādāts *kopā un kas labi* pazīstama, jāizšķiras katram personīgi. Šo izšķiršanos nedrīkst ietekmēt nedz tiesa, nedz sabiedriskā doma vai valdība."

Dienu priekš Pāsikivi zvēresta jauna padomju nota Somijai

Helsinki (F). — Trešdien jaunievēlētais Somijas valsts prezidents Juho Pāsikivi nodeva amata zvērestu somu parlamentā. Īsā uzrunā prezidents atkārtoti pasvītroja savu vēlēšanos nodibināt „labas attiekšmes sevišķi ar Padomju savienību". Pašreizējā brīdī, kad lielvalstis sacenšas viena ar otru, mazo nāciju līdzdarbība lielā mērā pazaudējusi savu nozīmi, teica tālāk valsts prezidents. Šī iemesla dēļ palielinājušās arī briesmas, ka mazās valstis var kļūt par lielvalstu upuriem.

Svinīgās amata ievešanas laikā diplomātu ložā bija redzami visi ārvalstu sūtņi, atskaitot Padomju vēstnieku ģenerāli Grigoriju Savoņenkovu. Šis apstāklis pārējo diplomātu vidū radīja lielu ievērību, jo nav parasts starptautiskajās attieksmēs, ka tik nozīmīgā brīdī varētu iztrūkt kaimiņvalsts pārstāvis. Izskaidrojums Savoņenkova rīcībai meklējams dienu iepriekš Maskavā, kad padomju ārlietu ministrija vēlā vakarā nodeva Somijas sūtnim jaunu notu, kuŗā atkārtoti prasīts izdot kara noziedzniekus. Notas precīzais saturs atklātībai pagaidām nav zināms. Informētas aprindas tomēr izsakās, ka tā uzrakstīta „ļoti apvainojošā tonī".

DAŽOS VARDOS

Jau 300.000 metalistrādnieku streiko Parīzē. Darbus turpina pārtraukt aizvien jaunas fabrikas. Trešdien streikotājiem pievienojās vēl 12.000 strādnieku.

Uz Rietumberlines sektoriem bēgļaus sojot Brīvai vācu jaunatnei (FDJ), nolēmis magistrāts. Brīva ir jaunātne ir tikai vārda pēc. Patiesībā FDJ ir tas pats, kas Padomju savienībā komjaunieši.

Titoisti un kapitālistu sulaiņi izslēgti no Holandes komūnistu partijas. Šis lēmums atklātībai paziņots, kad trešdien Roterdamā beidzās holandiešu komūnistu partijas konference.

50.000 to dzelzceļa strādnieku uz Sarkano Ķīnu tomēr eksportēs Rietumvācija, jo Lielbritānija darba pārslogojuma dēļ viena pati Maotsetunga pasūtinājumu nevar izpildīt.

No komūnistu partijas izslēgts Rude Pravo šefredaktors Vilems Novijs. Viņam pārmet „rupjus pārkāpumus pret boļševistisko modrību".

20.000 ha zemes atkal okupējuši itaļiešu laukstrādnieki Tarentas apkaimē. Zemi viņi nekavējoties sākuši apstrādāt. Kāds zemnieku pārstāvis policijai paskaidrojis, ka muižnieki, kas šo zemi neapstrādājuši, jau agrāk apsolījuši to nodot strādniekiem.

20 britu jūrnieki nosliktuši, kad kāds naftas tankkuģis uzskrēja uz sēkļa Islandes tuvumā. Jūrnieki mēģināja nokļūt cietzemē glābšanās laivās, ko augstie viļņi apgāza.

Uz Bulgāriju ceļot aizliegts Savienoto valstu pavalstniekiem. Nevienai privātpersonai ārlietu ministrija neizsniegs pases, jo nevar uzņemties garantiju par savu pilsoņu aizsardzību.

Uz rietumiem izbēdzis čechu sūtniecības VĪnē kultūras atašejs Miroslavs Svaboda. Viņš vēlas doties uz ASV, kur jau dzīvo tā māte un māsa. Austrijas iestādes paskaidro, ka pēdējo četru gadu laikā vismaz 40 čechu diplomāti pārbēguši uz Austrijas rietumu joslām.

Sešus bērnus dzemdējusi kāda nēģeriete Austrumāfrikā, Beļģijas mandāta apgabalā. Četri zēni un divas meitenes, kā arī pati māte jūtoties ļoti labi.

Padom'u rublis pielīdzināts zelta bazei

Maskava (E). — Ar augstākās padomes dekrētu, ko parakstījis Staļins un Maļenkova, padomju rublis, sākot ar 1. martu, pielīdzināts zelta bazei, kā arī paaugstināts tā kurss. Par dolaru Padomju savienība turpmāk nemaksās vis 5,3, bet gan 4 rubļi. Šajā pašā dekrētā pazemināts arī uzturvielu cenas no 10—40 procentēm. Šī ir jau trešā padomju rubļa kursa maiņa. Pēc BBC domām, rietumu valūtas no padomju naudas pielīdzināšanas zelta bazei necietīs. Līdzīgas domas izteicis arī ASV finanču ministrs Snaiders. Padomju satelītiem turpretim būs jāpazemina savu valūtu kurss, lai tās pielīdzinātu rublim. 24 stundas pēc dekrētā izsludināšanas Padomju savienības finanču ministrs saņēma Ļeņina ordeni.

UN spriež par . . .

(Turpinājums no 1. lpp.)

kara. Šo uzsaukumu laikrakstam nodevusi ASV bēgļu palīdzības komiteja. „Padomju savienībā eksistē koncentrācijas nometņu sistēma, kas savu šausmu dēļ tālu pārspēj līdzšinējos Hitlera iestādījumus," teikts uzsaukumā. „Pēc prezidenta Trūmena autentiskas informācijas tur iesloždziti 16 miljoni cilvēku, kas zaudējuši visas cerības. Pamatojoties uz tūkstošiem bēgļu liecību, franču rakstnieks un žurnālists Dāvids Rusē, kas pats 3 gadus pavadījis Buchenvaldē un Neiengammē, publicēja aicinājumu cilvēcei nodibināt īpašu komisiju, lai pārbauditu verdzības sistēmu Padomju savienībā. Min. Rusē uzsaukumu pilnīgi atbalsta amerikāņu tauta. Mēs neklusēsim par šo briesmīgo starptautisko noziegumu! Mēs neatstāsim bez palīdzības tos, kas izbēguši! Tāpēc mēs aicinām amerikāņu tautu pievienoties Rusē prasībai un palīdzēt tiem, kam laimējies izbēgt."

New York Times publicēto uzsaukumu parakstījis ASV bēgļu palīdzības komitejas priekšsēdis, pazīstamais polārpētnieks admirālis Ričards Bairds, viceprieksšsēdis, agrākais ārlietu ministra vietnieks Samners Velss un vēl 120 ievērojamu amerikāņu politiķu, rakstnieku un sabiedrisku darbinieku. Viņu vidū redzams ASV arodbiedrību apvienības CIO sekretāra Džēmsa Kerrija, ievērojamā filozofa prof. Džona Djuija, bij. kandidāta prezidenta amatam un Ņujorkas gubernātora Tomasa Djuija, rakstnieka Džona Dospaso, senātores Daglesas, arodbiedrību apvienības AFL priekšsēža Viljema Grīna, rakstnieka Roberta Šervūda, Prinstonas universitātes dekāna Christofa Gausa, ASV sociālistu līdera Normana Tomasa un daudzu citu paraksti.

Admirālis Bairds no savas puses uzsaukumā piebildis: „Mums ir darīšana ar starptautisku noziegumu, un tas jāpasaka visai pasaulei. Padomju savienībā cilvēkus turpina slepkavot vēl šobrīd. Līdz tam laikam, kamēr eksistēs koncentrācijas nometnes, simti tūkstoši bēgs uz rietumiem, metot acīs izaicinājumu tiranniem. Mēs esam apvienojušies kampaņā, lai palīdzētu šiem cilvēkiem, kuŗu upuri nospiež visas pasaules sirdsapziņu. Nāciet talkā arī jūs un palīdziet tiem, kas izbēguši no padomju koncentrāciju nometņu šausmām!"

Reizē ar šo uzsaukumu New York Times publicējis arī 7 padomju pilsoņu liecības par vergu darbiem tai zemē, kas sakās esam strādnieku paradīze. Tas ir krievu rakstnieks Sergejs Maksimovs, kas pats pavadījis 5 gadus vergu nometnēs, rakstnieks Michails Romaņenko (nosēdējis 4 koncentrācijas nometnēs 11 gadu), Nikolajs Irgozovs un Ivans Ņekrasovs, kas vergojuši Sibirijā un strādājuši pie Maskavas-Volgas kanāla, un bij vācu komūniste Buber-Neimane. Viņa 3 gadus bija ieslodzīta Karagandas koncentrācijas nometnē. Pēc Padomju savienības un Vācijas draudzības līguma parakstīšanas NKVD viņu izdeva Gestapo.

„Cilvēce nekā nezina par koncentrācijas nometnēm, kuŗās mēs pavadījām daudzus savas dzīves gadus," saka šie cilvēki. „Mums laimējās izbēgt, bet miljoni palika tur. Šais piespiedu darbu nometnēs iznīcināts vairāk dzīvību nekā visās līdzšinējās koncentrācijas nometnēs, ieskaitot arī Hitlera."

Uzsaukuma beigās New York Times pievienojis arī Dāvida Rusē aicinājumu, ko mēs saviem lasītājiem sniedzām jau pirms pāris mēnešiem.